

Banbrytande läroböcker

För seminarier, lärarebibliotek
och självstudier.

N. BANG—R. HALL: Uppfostrans och skolans historia.
Femte utvidgade och bearbetade uppl. 1931. 196 sidor.
Inb. kr. 4:20. P. A. Norstedt & Söner (Svenska Bok-
förlaget).

Omdömen i pressen:

. . . har hos oss varit en grund för vidare studier inom detta
gebit, allt sedan den utkom 1911. . . Halva boken handlar om svenska
förhållanden, varvid den ena hälften av detta nya inslag avhandlar
läroverken och den andra hälften folk- och yrkesundervisningen. . .
Det är en instruktiv och kunskapsrik bok, som även lämpar sig för
självstudium, ej minst för redan i tjänst varande lärare, vilka finna
sig behöva ett trevligt repetitorium.

Svensk Läraretidning 1931 n:r 52.

Nyare svensk undervisningshistoria har här fått en omsorgsfull
behandling. Man får en på bred historisk basis lagd framställning
av folkskolans ställning och i samband härmed tidstrogna bilder från
skolarbetet. Ävenså ges en ganska ingående historik över folkskol-
lärarutbildningens organisation . . . samt en sammanfattande fram-
ställning av nästan alla viktigare pedagogiska problem.

Folkskollärarnas Tidning 1931 n:r 42.

Denna bok kan användas även vid småskolesemi-
narierna. Åt dem av dessas lärare, som finna denna vara
för stor, kan anbefallas

R. HALL: Folkundervisningens historia. Tredje omarb.
uppl. 1926. Inbunden kr. 2:50.

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
34

GAMMALDAGS PENALISM VID LÄROVERKEN

PRIMÄRKÄLLOR OCH SKILDNINGAR

UTGIVNA AV

B. RUD. HALL

LUND 1932 / AKTIEBOLAGET SKÅNSKA CENTRALTRYCKERIET

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[1931] BOKSERIE MED UNDERSTÖD AV [ÅRG. XI]
FÖRENINGEN FÖR SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[Serievolym 34] UTGIVEN AV B. RUD. HALL [Årsvolym 3]

GAMMALDAGS
P E N A L I S M
VID LÄROVERKEN

PRIMÄRKÄLLOR OCH SKILDNINGAR
UTGIVNA AV
B. RUD. HALL

I DISTRIBUTION: C. W. K. GLEERUPS BOKFÖRLAG, LUND

Om och när ekonomien tillåter, kommer föreliggande band att efterföljas av en annan volym om penalismen, upptagande dels avtryck av primärkällor och skildringar, dels en av utgivaren avfattad kommentar till båda volymerna.

Gävle.

Gävle läroverksarkiv ProtocollsBok wid Collegium Gymnasticum
uti Gefle n:o 2 s. 122-247.

17/9 1734 § 2. Förmanades *Gymnasisterna* alwarligen at hafwa återhåll med alla *vexationer*, och intet nogot *tractæment* eller *Spendacium* utfordra af the nys upkomna *Gymnasister* emot *Gymnas.* ordning. *Cap.* 3: §. 11. wid alfwarsam näpst för bägge parter, om noget skie skulle.

12/10 1734. 1. Anfördes *Gymnasisternas* *Bromans*, *Backlunds*, *Rödings* och *Holms* (:som tå woro *inferiores*, uti *Classe* 1:) klagemål emot *Gymnasister* *Waldner* och *Bergquist* (:som tå woro *Superiores*, uti 4 *Classe*:) at then förste blifwit af *Bergquist*, och the tre andre af *Waldner* med *ferula* slagne up uti *Gymnasio*.

2 Theruppå swarades af *Waldner* och *Bergquist* at thet wore skiedt ther före, at the under *Lectionerna* hade sqwalrat samt kommit sent, föregifwande at the med hela *Classis* 4:tæ samråd thet giordt hade, hwar til the andra intet kunde neka

3 Thetta så som thet strider emot *Gymnasii* ord. *Cap.* 3 § 11. som nyligen med åtwarning hade blifwit hela *Coetui* föreläsen, *vide supra pag.* 122, och sådant aldeles intet skickar sig emellan *Condiscipulos*; så blef *resolverat* at *Waldner* och *Bergquist* skulle med 5 slag af *ferula* hwarthera offenteligen blifwa afstraffade, som ock strax skiedde, med warning til them och the andra, at ther the flera gånger sådana *vexationer* föröfwade, skulle straffet skiärpas, och then bråtliga st[r]affas med *Proban*.

4:o Til förekommande af nogon enskild hemn uppå the klagande af the anklagade, blef äfwen *præcaverat*, at ther them nogot skulle wederfaras, och *injurier* hemligen eller oppenbarligen tilfogas, skulla först the 2:ne bråtliga *Waldner* och *Bergquist* wara underkastade *poena relegation[i]s*, samt alle the andre som kunde öfvertygas warit här utinnan delachtige.

5:o Sedan *coetus* således war *dimitterad* framkommo samtliga *Inferiores* af 1 *Classe*, och beswärade sig at the af *Superioribus* 4:æ *Classis* blifwa på et och annat sät *graverade* och *vexerade*

1:o At the måste hwar morgon säya them til klockan 5, hafwande *Superiores* til delat sig en hwar af *inferioribus* til thena tiensten.

2:o Blefwo the med hug och slag öfwerfalne om the intet på kläckslaget woro uppe i *Gymnasio* fast Herr *Lector* än ey upkommit.

3:o Blefwo the med hot och trug tvingade at intet upskrifwa *Superiores*, när the woro borta utur *Gymnasio* eller kyrkian

4:o Hafwa *Superiores* befalt *inferiores* at begiära lof af sig om the skulle få *absentera* sig utur Ottesångarna, hwartil the dock hade med the andre alla *Collegii* tilstånd.

5:o At *Superiores* beswärade them med åtskilliga pappers afskrifwande, fast the sielfwe kunna hafwa nog at syssla med sina egna stycken.

Thette alt blef upskutit til näste *Concilium*, emedan swarande woro redan bortgagne. Tå the blefwo alle alfwarligen förbudne med hotelse [om] swårt straff at på nogot sät beswära *inferiorerna* etc.

4/12 1734. 1) Blef uti *Collegii* närwaro, tå man kom tilsaman at *exsequera* thet som wid nästa samkomst war slutet, jämwäl befunnit at *Waldner* twärt emot förmaningar och befalning hade likwäl *obligerat inferiores* *Blomborg* och *Holmquist* at om morgon-stunderna säya sig til, hwarföre han tå strax blef *castigerat* med *Ferula*, således at hwar ock en af *Inferiores* som tå woro wid c[ollegio] skulle gifwa honom hwar sit slag, hwilket ock skiedde *conf pag.* 125 [= 12/10]. . . .

2) Beslöts at *Waldner* [och en annan] för sina mångfaldiga förbrytelser skulle intet *stipendium* få wid thes afresa likmätigt *Gymnasii* ordningen *Cap.* 12 §. 4.

4/10 1738 [i mskr. s. 190 står felaktigt 1734]. Föredrog *Rector* uti *Collegio*, närwarande hela *Coetus Gymnasticus*, huru han kommit i erfarenhet, thet then osed och sielfswäld åter war indragit af *Superioribus*, at the ey allenast beswära the nyskomna

med åtskilligt skrifwande, utan jämwäl tvingat them at hwar morgon säya sig til och wäcka them up klockan 5. Och som et sådant misbruk och oskick strider emot al ordning och tilförne år 1734 den 12 *Octob* vid fol. 125. blifwit alfwarligen förbudit; Så förmanades, under hotelse af tilbörliq näpst, samtliga *Gymnasisterna*, at hedan effter noga afhålla sig ifrån sådan sielftagen myndighet at på et eller annat sät *inferiorerna* beswära.

5/5 1739 1. *Resolwerades* Emedan *Gymnasisterna* *Henricus Bodin* och *Andreas Falck* nu åter igen blefwo uti *Collegio Gymnastico* af *Gymnasisten Ol. Cuprén* anklagade, at the honom förleden fierde dag Påsk wid Borgaren *Sandmans* gård hade med oqwädins ord och slag öfwerfallit, tå han welat råda och förmana them at ey thersammastädes med dantz och lek sig uppehålla; så blef nu åter thet wite med största alfwarsamhet af *Collegio* them förelagt, at ther the en gång til warda för slikt öfwerdåd angifne och öfwertygade, skal *extractum Protocolli* öfwer hela thes förhållande wed *Gymnasium*, jämte *Testimonio* wid Afresan till *Academien*, til *Rectorem Magnificum* enligt *Gymnasii* Ordning. C. 3: §. 6. öfwer sändas; emedan the af the straf och förmaningar, som här tils blifwit emot them brukade, sig icke bättrat hafwa. Och såsom nogra andre af *Gymnasisterna* jämwäl blifwit kiände för slikt sielfs wäld... så förelades them alla samma wite om the hedan effter warda för sådana yppigheter angifne; hwilket ock igenom alla the andra undsades.

3/11 1742. J *Collegii* *Gymnast.* närwaro, ransakades om det upkomna klagomål, at *Gymnasisterna*, *Hanning*, *Wimark*, *Ierler* och *Bremer* *vexerat* och slagit *inferiores*; ty 1. Hafwa *Superiores* hållit sammankomst en Onsdag klockan 1. i *Gymnasio*, och tå har *Wimark* slagit *Collner* 6. slag med *ferula*, och *Ierler* slagit honom 9. slag. 2. *Bremer* skickat *Forssel* i *April* med bref til *Laurin*. *Item*, 3. *Bremer* fixerat, eller styrkt *Kiällström* at framlägga ogilla *penningar*, tå han skulle böta *pro absentia sub precibus*. Hwar wid ock 4. *Lars Balk* *colluderat* med *Kiällström*. Bemälte 5. *Superiores* blefwo straxt, hwar effter sitt brott, med *Ferula* afstraffade.

Penalism i Gävle c:a 1808—1825.

Ny illustr. tidning 1872 s. 99 o. f. »Skolminnen af F.»

[Den nedan omtalade läroverksbyggnaden, ett omändrat och påbyggt f. d. privathus, användes 1817—1869 och finnes avbildad på baksidan av omslaget till [C. O. Roos] Skolgång och Djeknegång, Gefle 1868.

Illustration till nedanstående skildring finnes här å annan sida.]

Med penalism, eller pennialism, som det från Tyskland införda ordet jemväl skrives, förstås det ofog, som äldre studerande, i forna tider vid universitetet, senare endast vid gymnasium och lägre läroverk, utöfvade mot nykomne kamrater, under föreskrifven tid efter desses ankomst, medelst dels lagligen bestämda, dels godtyckligt framställda fordringar af vissa, mer eller mindre förnedrande »tjänstbarheter» och andra förödmjukelser, ja bestraffningar, från hvilket allt de gradvis befriades. Icke blott i Sverige egde detta rum — vid Tysklands akademier kvarstår det ännu i någon mån, samt i skolor och gymnasier, äfvensom bland lärlingar i boktryckare-yrket, (såsom ansedde att på visst sätt tillhöra studerande ungdom). Det fans, och finnes måhända ännu i åtskilliga af Englands ansedda skolor, äfvensom i Frankrike, så väl i den berömda polytekniska skolan, som ock, mer eller mindre utprägladt, i nästan hvarje målare-atelier, der elever emottagas...

Från elementarläroverken finner man tryckta berättelser (från Strengnäs gymnasium samt krigsakademien på Karlberg, och i en tidning, från Gustafsbergs barnhusskola), om det skräckväldet dagen i Strengnäs, hassel- eller haggkäppen, efter större eller mindre förseelser, vid Karlberg, och riset vid Gustafsberg, utöfvade äldre och yngre kamrater emellan...

»Subordinationen» kallades det penalistiska systemet vid [Gefle] läroverk. Af lärare-kollegium, hvars medlemmar med få undantag varit underkastade detsamma, var det tolereradt; åtminstone gjordes inga allvarliga försök till förqvävande deraf; endast en och annan gång, med flera års mellanrum, skedde varning mot missbruk i dylikt hänseende, med förtäckta ord, och efter införandet af 1821 års skollag, som uttryckligen förbjöd »vexationer», kamrater emellan, förklarade rector gymnasii, att sådana numera skulle upphöra, utan att likväl någon vidare kraftyttring deremot från hans sida egde rum.

Under förra [= 19:de] århundradet skulle lärjungarne i gymna-

sii första klass klockan fem om morgonen turvis ringa i det numera nedrifna gamla gymnasiihusets tornklocka, och sedermera eller förut, allt efter gifven befallning, väcka kamraterne i högsta klassen och derefter uträtta de ärenden desse anbefalde. Huruvida sådana befallningar utdelades efter förmannens godtycke eller denne hade rättighet dertill i följd af bestämd lag, är obekant, men den tidpunkt dessa anteckningar omfatta var lagbunden. Skrifna lagar funnos, daterade 1808 — de äldsta, af de öfriga som voro i behåll, ansågos, med hvad sannolikhet lemnas derhän, författade af Erik Samuel Ödman, student 1802 och sedermera lång tid lektor vid gymnasium, derefter prost i Wendels socken i Upland, och John Afzelius, död såsom generalkonsul i Greifswald. Före deras tid fanns redan klassindelningen, eller gymnasisternes »på 1, 2, 3 och 4 åren», som de officiellt kallades, benämning i »subordinationsväg», af, för att börja i omvänd ordning, *superiorer, seniorer, juniorer och inferiorer*.

Superiorerne hade vid rådplågningar (»consilia») en röst och rättighet att turvis föra ordet, under benämning af »präses», hvilken värdighet räckte blott en dag. De tre högst sittande superiorer skulle författa lagar för året, primus för inferiorer, secundus för seniorer och tertius för juniorer. Vanligen afskrefs, med ringa förändring, den sista kodex. Superiorerne egde att från servituter frikalla så många inferiorer som helst, äfven, som dock sällan skedde, för hel termin, samt förläna, dock endast för dagen, juniorer någon ökad rättighet.

Seniorernes rättigheter voro i så måtto begränsade, att de vid »consilium» icke egde tillsammans mer än en röst, och voro således samtliga öfverröstade af två superiorer. Hvar och en af dem kunde, för en dag i sender, åt en inferior meddela rättigheter eller dispens från skyldigheter. De, likasom superiorerne, voro icke inom »consilium» frie från laga åtal för förseelse; likasom desse skulle de af inferiorerne benämnas herre och helsas på gatan. En senior valdes till »quæstor» eller redogörare för kårens gemensamma utgifter.

Juniorerne stodo på gränsen af befallande och lydande. För att rätt fatta det mått af rättigheter, som blifvit dem lemnadt, måste man kasta en blick på den lokal, hvaruti deras verksamhet hufvudsakligen egde rum inom gymnasiihuset (nedbrunnet 1869, flera år efter dessa anteckningar). Det allmänna samlingsrummet eller »bön-salen», i första våningen deraf, var ungefär 24 alnar i längd, hälften i bredd. Till venster om dörren från förstugan var en rad af 10—12 golf-fasta bänkar; emellan den vägg, hvarpå denna dörr befann sig och den närmaste bänken, var en rymd af omkring 8 alnar i längd och hälften i bredd, kallad »Olympen». Utrymmet mellan högra långväggen och bänkarna till den sista deraf från salsdörren kallades »Gången»; till höger derom ledde en dörr till »Nedra Coetus», eller de två nedersta klassernas läsrum. Efter gången, vid bänkra-

dens slut, vidtog »koret», i fonden hvaraf var en kateder och på hvardera sidan derom en dörr, ledande till »Öfra Coetus», de två högsta klassernas lärum, och till ett väggskåp. Venstra långväggen hade sex fönster, hvaraf två i »koret»; emellan de återstående fönstren och bänkarne gick en smal gång fram till »Olympen».

Vid inträde i bönsalen skulle juniorerne aftaga hatten, den de icke finge påsätta förrän de vid slutet af den sista bänken afvikit till venster, på väg till fönsterväggen. Från bänkhörnet till närmaste fönster måste de följa bänken så nära som möjligt för att af golfvet deremellan och »koret» icke upptaga mer än som nått och jemnt behöfdes att framkomma till fönstret. Der voro de frie och, likasom på »Olympen», på gången dit och i nedra coetus, behöllo hatten på hufvudet; men icke egde de att från bönsalsdörren taga vägen till venster direkt in på »Olympen»; icke heller att utan superiorers eller seniors tillstånd gå i »koret» eller in i öfra coetus eller med betäckt hufvud på »gången». Dagligen skulle en af dem vara »custos morum», eller vaka öfver att inferiorerne icke utan tillstånd lemnade sina platser och den tvungna ställning derpå, som desse måste iakttaga. »Custos morum» skulle äfven till »consilium» rapportera förbrytelser af inferiorer, och i öfrigt tillse verkställigheten af högre kamraters befallningar till inferiorerne.

Juniorerne egde att inom sig hålla »conventus», eller samman komster som rörde dem ensamme, eller för att meddela inferiorerne de påbud, som consilii »präses» aktade under sin värdighet att offentligen tillkännagifva. Förseelser bland juniorsklassen, dem esprit du corps fordrade böra beifras, upptogos och bestraffades äfven inom »conventus», hvilket dock sällan egde rum.

För inferiorerne funnos blott pligter, inga rättigheter. Dem ålåg att vid inträdet i bönsalen, (före lärarens ankomst naturligtvis) genast intaga plats på bänkarne och blifva sittande med blicken orörligt fästad, i bönsalen på en uppå öfra katedern tecknad lyra, i coetus på fönsterposten. Detta kallades att »hålla rätt kurs på lyran» eller »fönsterposten». Custos morum vandrade i bönsalen på en bänk, i coetus på golfvet framför inferiorernes bord, uppmanande dem, rytande och med grymma åtbörder, att bibehålla den stadgade positionen, om hvilken framdeles, vid fråga om introduktionen i gymnasium, skall vidare talas.

Inferiorerne voro slafvar utom lärohuset, tjenande bröder inom detsamma. I den förra egenskapen hade de att hemta eller hembära böcker, musikaliska instrumenter och dylikt för superiorer; att om någon af desse glömt hemma den lärobok, som fordrades för lektionen, lemna sin egen, derest den tillhörde gemensam kurs, såsom Euclides, Virgilius, Wöldiches Teologi m. m., hvarvid likväl icke var någon uppoffring, då bägge afdelningarne icke samtidigt förehade lika läroämne; samt att vid bollslagningarne, i hvilka de likväl kamratligt deltog, anskaffa och underhålla erforderliga läderbollar;

i den senare åter att i tre påföljande veckor i tur förrätta tjenst såsom »custos», »sequens» och »subsequens». Dessa tre skulle söndagen då deras tjenst började, i kyrkan under gudstjensten anteckna predikans ingångsspråk, betraktelse och afdelningar, samt måndagsmorgonen till »custos morum» aflemna tillräckligt antal utskrifna »prestordslappar», till tjenst för hvarje superior och senior. Innan gymnasium fick sin vaktmästare, var äfven de tre tjenstgörandes skyldighet att städa rummen, nu ålåg custos endast att under den mörka årstiden framställa ljusstakar, som likväl rengjordes af vaktmästaren, och tända ljusen (fordom hade belysningen bekostats af inferiorerne) samt vid morgonbönens bibelläsning framlägga biblarne. Han borde äfven vara försedd med blyertspenna, likasom »sequens» med kam och »subsequens» med pennknif, till förmäns tjenst. Onsdagar och lördagar skulle han från vederbörande lärare hemta latinska krior och scripta samt aflemna dylika till korrektion. Emellan lektioner och servituter intog han sin plats bland de öfriga »feringarne», som de skämtvis kallades, då deremot »sequens» hade sin plats i förstugan, för att hindra obehöriges inträdande och »subsequens» var posterad på gatan vid gymnasiihörnet för att afvakta lärarens ankomst, den han tillkännagaf i bönsalen, med ett ljudligt »Lector adest» (lektorn kommer).

Samma dag höstterminen började, sedan rektor hållit upprop och aflägsnat sig, skedde de nyexaminerade inferiorernes introduktion på gymnasium. De fleste introducenterne voro från Gefle eller Hudiksvalls trivialskolor utgångne qvartaner [=fjerdeklassare], mera sällan sådane som njutit enskild undervisning; någon gång hade Upsala katedralskola och Stockholm försett gymnasium med en eller annan elev. Ibland skolornas alumner voro vanligen flere af skäligen mogen ålder; de saknades icke, som redan före inträdet på gymnasium fullgjort sin beväringsspligt, och man kan med skäl undra, att desse underkastade sig den puerila behandling, hvarför de, efter gammal plägsed, voro blottstälde under det första gymnasiiåret.

Sedan »primus», eller den främst sittande i gymnasium under rättat sig att alla obehörige voro borta, insläpptes de nya kamraterne, som stannade vid den strax innanför dörren till bönsalen belägna kakelugnen, hopträngde som en fårscock, och intagne af en dunkel aning om hvad som skulle ske. Dörren stängdes, och custos morum, nu för första gången upphöjd från träldom till befallande, uppsteg på en bänk. Till tjenstgörande såsom sådan, introduktionsdagen, valdes den af juniorerne, som hade det mest bistra utseende och väsen, den gröfsta basrösten; från hans läppar skallade snart ett dundrande: »I bås!» Fårskocken häpnade, men stod orörlig, okunnig om meningen med detta barska tilltal. Men nu följde, under stampningar, en korus från juniorerne af: »i bås» och: »opponera i helvete»; efter en stunds dylikt oväsen begrepo delinqventerne, att de skulle inträda emellan bänkarne. Väl inkomne dit, ljöd åter ifrån »den

gruflige brodern» framför dem: »Sitt ned och hvila, ramarne i låret, rätt kurs på lyran». Detta ville säga, att de skulle sitta med slutna knän, händerna på lären, mot knäskålen, och blicken fästad på den i öfra katedern ritade lyran, liknande härvid Memnonstoden eller de sittande stenbilder man ännu från forntiden finner i Egyptens och Nubiens gamla tempel.

Den pligt, *custos morum* hade att uppfylla, var, nu eller under framtida tjänstgöring, hvarken lätt eller angenäm. Som af en justitieombudsman fordrade hopen, att han alltid skulle ha något att anmärka, och han fick aldrig vara tyst, ty då hördes från superiorer eller seniorer: »*Custos morum* passar på sina skyldigheter», eller: »*Custos morum*, gå inte som en bönhas», och likväl kunde, om tjänsten öfverdrefs, han derefter af en annan röst tillrättavisas med ett: »*Custos morum* modererar sin röst» eller »sina stampningar». Han ökade dock att göra sitt bästa, och nu fick han höra omvexlande, mer och mindre genialiska tilltal och förmaningar, såsom: »Sitt raka som penaler, blanka som silfverstolpar; bryt inga ögonben, inga halsben; tugga inga morötter; syt [=vårda] inga kattungar; svarfva inga tunntappar», med flera löjliga uttryck, ställda till hela inferiorer-klassen i allmänhet eller någon mera olärdaktig eller tredskande namneligen, och beräknade att i bildspråk rätta inferiorernes verkliga eller förmenta, vid introduktionen oftast ofrivilliga förseelser emot den, ännu okända disciplinen, men sedermera, under den dagliga »kursningen», äfven att förleda inferiorerne till att skratta, hvilket *custos morum* bemötte med ett: »grina i h—»; om den felande icke ögonblickligen kunde återtaga en allvarlig hållning, uppstämde juniorernes korus ett dånande »grina i h—, opponera i h—» tills rättelse följde, allt interfolieradt med ett »rätt kurs på lyran».

Sedan de nykomne, efter en stunds förlopp, voro någorlunda drosserade, öppnade »*primus*» dörrarne till öfra *coetus* och ropade: »*Concilium*», hvarpå *custos morum* sprang öfver på tredje bänken bakom de sittande, och skrek: »*Retroversio* (omvändning), då desse vände sig om, befaldes »sitta ner» och att hålla »rätt kurs på skrufven», eller att betrakta handtaget på den midt emot dem varande dörren. Nu började juniorerne att, likasom sedermera vid hvarje »*consilium*», uppstämman, oftast fyrstämmit och rätt vackert, ty vid Gefle gymnasium stod sången ganska högt, sånger såsom »Vikingasäten», »Under Svea banér», »Längst upp i höga norden», »Samloms bröder frihetens fana», m. fl., men äfven, för att inplanta hos inferiorerne den oafslätliga »kursningen», på den bekanta melodien med omqväde af »*polemeja*» och »*piteheja*», en sjelfgjord visa, som i fyra rader endast innehöll: »Rätt kurs på skrufven, inferiorer och orer».

I öfra *coetus* pågick imellertid »*consilium*», som började med underskrift af de nya lagarne, först af superiorer och sedan af seniorer. Derpå inkallades juniorerne, hvar för sig, och undertecknade stad-

garne för dem, men innan de voro emanciperade från lägsta graden af »subordinationen», förestod dem ännu en ceremoni, »introduktions-stuten». Dervid tillgick så, att en och annan skulle, allt under det sången fortgick, springa in i *consilii*-rummet och kasta sig på ett bord, som i lutande ställning hölls af några utaf de högsta klasserna, hvarefter han af andra, pro forma, erhöill några lindriga slag med handen, applicerade, som *Vitalis* skrifer, »på annor ort», tills präses ropade: »*sufficiunt*» (nog), under det i delinquentens öra hviskades: »sätt på hatten», och nu var han förklarad junior.

Primus utgick derefter, tog plats i öfra katedern, med superiorer till höger och seniorer till venster i koret; vid ett slag i pulpeten tystnade sången, *custos morum* skrek: »*Hiss opp, retroversis*», hvarpå inferiorerne uppstego och vände sig. Lagarne för inferiorerne upplästes; en stående paragraf af dessa lydde: »Ett brutet hedersord straffas med deportation eller förvisande från vårt samfund», hvarefter inferiorerne tillfrågades, om de ville underskrifva de upplästa lagbuden. Att något motstånd icke skulle komma i fråga var genom den föregående receptionen förberedt; äfven de forne fäderneslandets försvarare underskrefvo och bekräftade på hedersord sina två läseterminers trälldom, *consilium* upplöstes och samlngen åtskildes.

Inferiorernes dagliga ställning var, före lektionens början, oaf-låtligt som vi redan beskrifvit. För att lemna dem någon omvexling från det stillasittande tvånget, ropade understundom någon superior: »Inferiorerne få gå på »olympen». De begåfvo sig dit och skulle då, i kretsgång och i takt, vandra efter hvarandra på den lilla plats som bar detta namn.

Råkade någon olycklig inferior att komma efter det samlings-timmen slagit, emottogs han af juniorerne med ohyggliga skrån: »Hora sonuit» (klockan har slagit); vräk sig hit innan klockan slår; segla hit innan etc.» eller »bogsra sig hit innan etc.» ända till dess han intagit sin plats.

Dröjde han, med afsigt att undgå »kursningen», tills läraren ankom, var han »skyldig under rådet». Ansågs han icke vara nog städad, i synnerhet i håret, visades han af *custos morum* »ut att purgera sig», hvilket uttryck likväl endast betydde, att han skulle begagna den frisérkam, hvarmed »*seqvens*» stod till tjänst. Det var likväl icke godt att låta toaletten dröja för länge eller vårdslösa den, ty sådant gälde för uppstudsighet och skaffade jemväl förbrytaren »under rådet».

Om en junior åter hade försenat sig och icke lyckades att springa fram till fristaden, slutet af bänkraden, der han egde att påsätta hatten, utan förut möttes af superior eller senior, skuffades han skämtvis in emellan inferiorernes bänkar och på deras knän, under rop: »hugg i steken», hvarvid desse egde rätt att stuta honom tills »*sufficiunt*» ropades. Det föll sig stundom icke så noga om så-

dant skedde med en icke sent kommande, ty denna manöver ansågs icke såsom straff, utan som ett qvickt skämt; men »olympen» utgjorde en fristad, från hvilken ingen junior kunde, extrajudicialiter, ryckas, äfvensom, med undantag af »stekhuggningen», på ingen, äfven den lägste, kunde bäras hand utan ransakning och dom.

Härmed tillgick sålunda. Alla dagar, kl. 12, sedan förmiddagsläsningen var slut och lektorerna bortgått, öppnade »präses» för dagen concilium i förut omnämnd ordning och tog sin plats på lektorstolen, placerad på en liten flyttbar trappa, vid matheseos lektorens undervisning använd för att uppnå höjden af den svarta väggtafla, hvarpå de matematiska figurerna demonstrerades; de två högsta klasserna omgäfvade honom, och nu inkallades custos morum, för att anmäla förbrytelser af inferiorer. De förnämsta sådana voro försummelse af tjenstgöring, uppstudsighet, olofligt uteblifvande från läsning eller kyrka (lärares tillstånd gälde härvid icke); att springa på gatan; att utan tillstånd begagna »bokstöd» och »armstöd» (det ville säga att stödja bok eller arm mot läsbordet); djerfhet att »svara för juniorerna» eller besvara en af läraren framställd fråga, hvarpå kamrat af den högre klassen visat sig svarslös m. m. Custos morum ålåg likväl att styrka dessa förbrytelser, eller och själf vara underkastad bestraffning. Derpå framropades med dof röst de anklagade, hvar för sig. Superiorer och seniorer stodo nu i tvänne rader, två i den öppnade dörren, alla med korslagda armar, sänkt hufvud och bister uppsyn. Så snart delinquenten stigit upp och vändt sig, ropades af custos morum: »Stig på, bocka sig för consilium», och under djupa bugningar till höger och venster passerade han emellan de uppstälde rådsherrarna, af hvilka, derest bugningarna ansågos alltför cavalierement verkställda, någon förbättrade dem medelst att sätta fingrarna bakom rebellens öron och tvinga honom till en försvarlig bock, fram till präses, der förhöret började och sedan slöts stundom efter vitnesförhör, med varning eller bestraffning, den senare, på vink af präses, verkställd af dem som stodo bakom den tilltalade, utan att denne kunde varseblifva af hvilken honom tilldelades den broderliga agan, lindrigare eller svårare, med fingerknäppar, hårluggar eller örfilar, hvarefter han bugande fick afträda, för att lemna rum åt en annan.

Sedan processen med inferiorerna var förbi, kom ordningen till juniorerna. En hade gått i »koret» utan lof, en annan med hatten på »i gången» o. d.; dessa förbrytelser upptogos skämtsamt och förbrytaren fick afträda, men för att ånyo inkallas och springande kasta sig på »Sion», eller det omnämnda bordet, der på honom applicerades en, i vanligaste fall lindrig stut, med ett snart uttaladt »sufficiunt»; högst sällan förekom här »allvar i leken». Härefter kunde företagas anmärkningar mot seniorer och superiorer, någon gång vid slutna dörrar, ehuru, äfven om dessa voro öppna, från bönsalen icke kunde skönjas hvad som försiggick, där präses eller »Sion» hade sin plats.

Efter slutadt consilium gingo alla, hvarvid präses i förbigående uttalade: »Custos morum får gå», då denne, i sin ordning, afskedade inferiorerna, eller ock, der det gälde något vigtigare, besteg präses katedern, med consilii-ledamöterna till höger och venster, hvarpå sången, som hittills fortgått, tystnade, »retroversio» skedde och resultatet af consilium meddelades. I vissa fall ansågs afkunnandet af consilii-beslut under ordförandens värdighet och öfverlemnades åt juniorernas »conventus». Den förste af desse ropade då: »Conventus-inferiorerna stanna kvar»; hvarefter juniorerna inträdde i nedre coetus, dit inferiorerna snart inkallades för att erhålla vederbörliga förständiganden. För frågor, som endast rörde inferiorerna, men fordrade öfverläggning, fingo dessa hålla »coetus», som skedde i förstugan till den en trappa högre upp belägna sollennitetssalen.

De omnämnda smärre förseelserna behandlades af vanligt consilium; gröfre förbrytelser, såsom uppsätlig vanvördnad mot förman, uppror o. d., som dock sällan förekom, af »consilium majus». Yttre formen deraf började som vanligt, men snart kom präses i den öppna dörren och ropade »concilium majus». Sången tystnade och, med undantag af custos morum, skyndade alla juniorer att formera två linier i venstra koret framåt dörren, men intogo, sedan anklagad inferior passerat dem, sina platser på olympen, hvarefter dörrarna stängdes och ransakningen innanföre dem fortgick som vanligt.

Med alla de pedantiska löjligheter, hvarmed »subordinationen» var behäftad, hade den en god sida: dess lagliga form och frånvaro i allvarigare frågor af all godtycklighet. Den befallande superior eller senior egde fordra uppfyllande af de honom i lagen tillerkända servituter af den underlydande, men han kunde icke godtyckligt bestraffa underlåtenhet deraf, utan var skyldig att underkasta förseelsen ransakning och dom. Superiors ställning till inferiorerna var så upphöjd, att han skulle ansett under sin värdighet att godtyckligt utdela aga.

På samlingsrummet talade superior endast undantagsvis med inferior, utan, om han var i behof af böcker eller någon af de persedlar, hvarmed »tjenstgörande» skulle vara försedde, ställes vanligen anfordran deraf till custos morum sålunda: »custos morum, blyertspenna, prestords-lapp, en Virgilius, Euclides, pennknif etc.», hvarpå denne infordrade det begärda och tillstälde det vederbörande. Om åter en superior eller senior personligen stälde ordet till en »kursande», hördes genast från custos morum: »Hiss opp, då han talar med en superior!» hvarpå den »kursande» reste sig och blef stående under samtalet.

Det var väl också kännedomen om tillvaro af de fastställda och iakttagna lagbundna formerna af »subordinationen», som gjorde lärare-kollegium öfverseende med dess tillvaro. Från forna tider visste man väl att omtala en och annan lyckad rebellion emot det bestående

subordinations-reglementet, men endast en, der rebellen stälde sig under skydd af rector gymnasii, och, »deporterad eller förvisad från samfundet», tillbragte återstående år af kursen utan umgänge med forna kamrater.

Strångheten i disciplinär-förhållandet varade vanligen till medlet af andra terminen; efter Valborgsmässa-aftonen, den 30 april, lossades något på bojan. Om årstiden medgifvit att förut börja bollslagningarne, hade dessa omärkligt närmast högre och lägre till hvarandra, och nämnda afton, då vanligen ett gemensamt kalas, i anspråkslösaste form, egde rum, föreslogs gunstbenäget en och annan brorsskål från »samhällets höjder», och af dem, som icke härmed hedrades, bortlades likväl herre-titeln till superiorer och seniorer; juniorerne hade alltid tilltalats endast med namnet, utan titel. Dessa fingo nu gå med betäckt hufvud i bönsalen, och »kursningen» upphörde, utom under consilium; inferiorerne ålåg endast stillatigande, med tillstånd att läsa samt fritt »bok-» och »armstöd», men tjänstgöringen fortgick som förr. De som icke förut blifvit förbrödrade blefvo det sista examensdagen, vid »Järfsta-kalaset», som gafs af de till Upsala afresande student-kandidaterna. Järfsta är en by, belägen ungefär $\frac{1}{4}$ mil från Gefle. Här samlades gymnasii hela skara strax på eftermiddagen. De resandes skjutskärror väntade några timmar, under det på gården vid den snyggaste stugan i byen uppdukades välfägnad af smör, ost, sill, potatis och punsch. Dessa varor, utom punschen, som af medförda rekvizita tillverkades i en kopparkittel, levererades, jemte finkelbränvin, som de flesta inferiorer nu smakade första gången, af den bonde, hvars hus gästades. Hvarje kantighet afjmnades, hvarje litet groll under terminerna förglömdes och hjertliga afsked togos, i skilsmässans stund, af mången, som kanhända icke återsåg de andra i lifvet.¹⁾

¹⁾ Om hård behandling tidigt i Gävle läroverk jfr blivande ärkebiskopen Stigzelii upplevelser vid 15 års ålder: *Joh. Schefferus Memoria J. Stigzelii* 1677 sid. 2—4. Om läroverket samt ett och annat om kamrattukten förtäljes i [C. O. Roos] *Skolgång och Djeknegång*, af en f. d. skolgosse, Gefle 1868 s. 10—15 och i *G. E. Lundén* *Gävle skolors historia I Falun* 1930 (om penalismen s. 385—399). Enligt muntlig uppgift av denne är det möjligt, att »F», vars skollinnen återgifvits härövan, är lektorn rector C. A. Forssell. F., född 1807, blev student 1825; dog 1869, alltså innan skildringen trycktes i *Ny ill. tidn.*, men den är, enligt vad där säges, avfattad flera år tidigare. — Vissa av Gävle [litterära] gymnasieförenings acta finnas i UUB Gästr.-Helsinge nations arkiv (med flera inlägg bl. a. av sedermera prof. F. v. Schéele); en del dikter äro tryckta i »Minnesblommor» från G.G.F.; 63 sidor; utan författarenamn. En mängd handlingar från andra elevförbund i Gävle finnas i läroverket.

Kalmar.

Undersökningar och dödsdom över penalismen.

Kalmar läroverks arkiv Gymnasiikollegiets protokoll $\frac{1}{6}$ 1752— $\frac{16}{6}$ 1821 jämte Diarium $\frac{1}{6}$ 1752— $\frac{1}{6}$ 1843 s. 8—14.
Rektor var Carl Wimmerstedt.

9/10 1753. [Gymnasisterna Avelin och Monthelius hade klagat för rektor och voro nu inkallade;] . . . tillspordes *1:mo Avelin*: hwilka honom i *Gymnasio* slagit, hwar öfwer han har klagat, och hwarföre det skedt. Hwarpå han swarade, att det wore *Nyander* och *Lindgrén*. Den förre hade slagit honom på en lös berättelse, som *Monthelius* giordt, att han, *Avelin*, skall i Kyrkan under gudstiensten hafwa tagit fram en bok, den han burit med sig ur *gymnasium*, hwilket *Avelin* nu widgick sig hafwa giordt. Den sednare nemligen *Lindgrén* hade slagit honom, effter han hade kommit *Rehn* att på *gymnasii* trappan ropa illa hwad klockan war, hwarföre han då gifwit honom en så kallad stut

Sedan tillspordes *Monthelius*, af hwilken, och af hwad orsak han blefwit slagen, då han swarade att det skedt af *Nyander*, som slagit honom under det *Akerman* hållit honom wid samma tillfälle då bemalte *Nyander* slog *Avelin*, samt äfwen för lika ordsak, att han *Monthelius* i kyrkan tagit upp sin bok.

Häruppå frågades åter bemalte Gymnasister, om de wiste flera dylika *castigationer* nyligen hafwa skedt, hwartill de swarade att *Rossander* ej länge sedan hade slagit *Bovallius*. Herr *Rector Wimmerstedt* frågade då, Om desse *castigationer* skedt för eller efter dess förmaning till samtelige gymnasisterna, att aldeles afstå med dylika otidigheter, hwartill *Avelin* swarade att *Nyanders castigerande* skedt för samma förmaning, doch sedan *Högwördige Herr Doctorn* och *Biskopen* sednaste gången ifrån dylika oseder dem förmant; men *Lindgréns castigerande* hade skedt effter Herr *Rectors* förmaning

Härpå inkallades *Nyander Lindgrén* och *Akerman*, och tillfrågades *Lindgrén*, hvarföre han på förbemäلت sätt sig förhållit, då han swarade sig hafwa hafft *raison* därtill, fast han på vidare efterfrågan ej kunde förete någon annan än förbemäلت orsak. *Nyander* tillfrågades äfwen öfwer sitt förhållande, hwartill han ej eller kunde förebringa någon annan orsak än som för bemäلت är. Likaledes kunde icke eller *Akerman* förete andra Orsaker, då han åtspordes; doch trodde alla tre desse anklagade *gymnasister* sig finna någon ursäkt i förbemäلت orsaker; i synnerhet efter de sielfwe för dylika skäl tillförene af andra *gymnasister* blefwit castigerade. Hwaremot Herr *Rector Wimmerstedt* åter förhöلت dem, att ingen *gymnast* hade den minsta rätt att *castigera* den andra. De öfrige af *Herrar Lectorerne* förestälte dem äfwen med många skäl otillbörligheten af deras förhållande med förmaning, att framdeles för dylikt taga sig till vara.

10/10 1753. . . . 1:mo inkallades *gymnasisten Bovallius*, och tillspordes, hvarföre han af *Rossander* blefwit *castigerad*. *Bovallius* swarade sig ej vidare hafwa något emot dem, som tillförne illa handterat honom, utan hade han redan gifwit dem till i sitt sinne; hvarföre han nu bad det *Collegium Gymnasticum* nu wille öfwer se med dem. Men uppå vidare tillfrågan af Herr *Rector Wimmerstedt*, swarade bemäلت *Bovallius*, att han för åtskillige orsaker, som han kunde finna, har blefwit slagen, nemligen 1:mo för en misshällighet, hwaruti han råkat med *gymnasisten Svanberg*, därföre att han fordrat penningar af honom för en sochn, som *Svanberg* skall hafwa sig tillhandlat af honom, och då bemäلت *Svanberg* ej wille betala samma sochnpenningar, som woro i daler *Silfwermynt*, har *Bovallius* till ärsättning begärat att få bo hos honom, hwilken begäran *Svanberg* skolat illa upptaga, och därföre upphissat *Rossander* och *Engström* emot honom, *Bovallius*. 2:do hade ett ogrundat sqwaller blefwit utsatt som skulle *Bovallius* hafwa sagt, det han läste bättre för sina *disciplar* än alla de andra *gymnasisterne*, hwilket *Engström* och *Bodin* skolat fått weta, och sedan hafwa fört så wäl för *Rossander*, som de andre af öfverringen, hvarföre de samtelige öfwer honom blefwit förörnade. 3:o hade *Bovallius* skolat tala något illa om *Westerstedt*,

Albrecht Dürer: Skolmästaren.

Rektorn i talar och magisterbaret. Vid ena elevens bälte bläckflaska och "pennal". Ordet pennal (pennfodral) anses vara ursprunget till "pennalism" ("penalism"). Flygblad. Berlin, Kupferstichkabinett. B 133.

Interiör från en skola, 1592.

I olika grupper meddelas undervisning i ett och samma rum undervisning i läsning, skrivning och räkning.

Till vänster: en elev håller i, då en underlärare slår. En annan lärjunge står och väntar på sin aga.

Träsuitt ur W. L. Schreibers samling, Potsdam.

Från penalismens dagar vid de svenska läroverken: "consilium" vid Gefle gymnasium. Efter skizz af en d. v. gymnasiast tecknad af C. G. Hellqvist. Ur Ny Illustrerad Tidning 1872 sid. 100.

Titelsida till Leges Gymnasii Vexionensis (edition från 1880-talet).
Tecknad av avskrivaren sedermera Intendenten på Karlberg
Kapten Knut Reuterswärd.

hwilket, så wäl som det föregående, hwarföre han blefwit beskyld, han doch nu nekade wara sant. 4:o sade *Bovallius* sig wara slagen, dels för det han ej warit i *choret* i kyrkan, hwarifrån han sade sig hafwa haft lof att *excipera* sig, dels för det han försummat bönen. För desse ordsaker hade *Rossander* och *Engström* en affton wid utgången ur *Gymnasium* gripit *Bovallius* an, och *Rossander* gifwit honom några och tiugo öhrfilar, samt tillika med de andra af öfwerringen hotat honom med mera stryk en annan gång. Men dagen därpå, då de åter wille gripa honom an, har han under utgången följt tätt effter Herr *Lector Dahlerus*, och således undankommit. Härpå inkallades *Rossander* och *Engström*, och tillspordes *Rossander*, af hwad orsak han slagit *Bovallius*, hwartill han swarade att det skedt för hans elaka förhållande och i synnerhet swordomar. *Bovallius* sade däremot, att han ej förhållit sig annorledes illa, än att han en gång, då öfwerrings *gymnasisterne* welat angripa honom, för det han på förberörde sätt ej warit i kyrkan, swarat dem, att detta wore en sak, som borde hos Herr *Rector* angifwas, samt att han, då de vidare samma gång wille handtera honom illa, swor i hastighet en enda ed, hwaremot åter *Rossander* påstod, att han swor flere gånger.

Engström tillfrågades sedan, hwad del han hade i *Bovallii castigerande*, hwartill han swarade, sig ej hafwa deruti större del än alla de andre i öfwerringen, som blifwit förtretade däröfwer, att *Bovallius* sagt sig kunna läsa för sina *disciplar* bättre än alla de andra. *Bovallius* som åter blef tillfrågad, när *castigationen* med honom skedt, berättade, att den skedt om måndagen, läggande det till, att *Rossander* hade slagit honom, litet sedan han hade begått Herrens nattward, men hotat honom därmed litet tillförene.

Bovallius tilltaltes häruppå alfwarsamt för det han i sitt förhållande kunde wara brotlig, med förmaning att hädaneffter söka att lefwa i sämja och enighet med sine kamrater. *Rossander* och *Engström* förestältes sedan, huru otillbörligt de förhollit sig, i det de aldeles ingen rätt hade att slå sina kamerater, och förehöltz besynnerligen *Rossander*, huru obetänkt och ochristeligen han hade gådt till den *Heliga Nattwarden*, med alfwarsam förmaning, att vidare det samma för sig sielf öfwer-

wäga, samt för öfrigt, att hädanefter så skicka sig, ibland de öfrige *gymnasisterne*, att han såssom en skickelig *Notarius* hädanefter måtte kunna vara dem till *exempel*. Hwareffter bemälte *gymnasister* utsläpptes. 2:do Inkallades *gymnasisten Nils Landerbeck*, och åtspordes, af hwad ordsak han slagit en *Scholæ* gosse, hwar till han swarade, att samma gässe giordt narr af honom åtskillige gånger, hwaröfwer han wäl klagat för *Apolo-gisten Tvetzell*, men ej fått någon ärsättning. Doch berättade Herr *Lector Dahlerus*, det *Landerbeck* bekänt för honom, att han slagit gässen för det han ej för honom tagit af sig hatten.

Häröfwer förmantes *Landerbeck* och sedan utsläpptes.

Effter något öfwerläggande, hwad wid desse saker wore att göra stadnade *Collegium Gymnasticum* ändteligen i det beslutet, att emedan i de flästa af förbemälte *castigationer*, hela öfwerringen med sitt samtycke wore delachtig, borde för denna gång saken förblifwa wid ett allmänt och alfvarsamt tilltal. Men på det alla dylika otillbörligheter, som åstadkomma oenighet ibland ungdomen, gör densamma fräck och osedig, hindrar den ifrån ett flitigt och alfvarsamt bewakande af sina *studier*, samt förringar sielfwa *Scholæ* och *Gymnasii* inrättningen, måtte förekommas, så stadfästade *Collegium Gymnasticum*, enligt Kongl. *Scholæ* och *Gymnasii* ordningen följande puncter, som nu straxt för hela *Gymnasii* ungdomen skulle uppläsas, och sedan till Högwördige Herr *Doctorns* och *Biskopens* vidare ompröfwande och stadfästande lämnas:

1:mo Upphäfwes all befallande och straffande rätt *Gymnasisterne* emellan ifrån den första till den sista, skolande doch *Notarien annotera* dem, som på något sätt sig förbryta, och hos *Rector* angifwa, samt för öfrigt förmana alla till dygd och beskedelighet, hwareffter om de sig icke rätta, de hos *Rector* böra anklagas, som och i achttaget denna *graverande* omständighet, att de ej rättat sig effter *Notariens* förut skedde warningar.

2:do Upphäfwas alla gamla Laglösa wahnor, som *Gymnasisterne* sins emellan infördt, och hwilka sätta *Scholæ* wäsendet i förackt och *discredit* hos alt förnufftigt folk, nemligen Friöl och Hattöl, alt trälacktigt uppwacktande, *Superiorernes* och *In-*

feriorernes tillsäjande wissa timar, pålagan om Maijstängers förfärdigande af *translaterne*, och mera dylikt

3:tio Förbiudes alt gäckande och begrinande *Gymnasisterne* emellan, alt stimande och sorlande i *Gymnasio*.

Och på det förbudet på desse och flere oordentligheter må vara så mycket krafftigare, sker det med den hotelsen, att den som i någon del detsamma emot bryter med lydande eller befallande, skall effter brottets beskaffenhet första gången mista hela eller halfwa sochnedelen, andra resan *degraderas* och nedflyttas i nedre ringen eller *Trivial-Scholen*, tredie gången *relegeras* och lämnas försvarslös i wärfwares händer, samt förlora all frihet att hafwa *disciplar* och hålla *pædagogier*, skolandes alla brott och straff i denna bok införas, och i deras *testimoniis Academicis*, som två resor begått något gröfre brott, dem till skam, inflyta, och äfwen vara dem i framtiden till last, där de icke wisa någon tillförlitelig bättring

Desse puncter upplästes häruppå för ungdomen i närwarlse af hela *Collegium Gymnasticum*.

Skara.

Tjänarebestyr och omkostnader i ring III uppifrån.

UUB S 36 d4 Manuskript efter Johan Abraham Gyllenhaal. Avtryck efter originalet. I *N. Beckman* Vår skola II s. 3 ingår ett avtryck med förklaringar och andra notiser. Enligt dem var G. född 1750, inskrevs 1762, flyttade under samma läsår till gymnasiet, avgick 1767, blev direktör vid Åtvidabergs kopparverk och dog 1788. Enligt samma källa torde keddar (=killingar) betecknat de yngsta gymnasisterna (i tre eller fyraårigt gymnasium), respitar (= ettåriga ungbockar) avd. III uppifrån, bockar näst högsta årsklassen (»nedra flyttningen i öfverste ringen», säger G.), övreringare översta årsavdelningen (knaparnas avdelning (rektorsklassen) kallas senare VI och ordet respit dör ut). I en udelvis förlorad del av skildringen redogör förf. för hattekriget, den under övreringarnas kontroll förda kampen mellan näst högsta årsklassen och tredje avdelningen uppifrån. G. tillägger att lägsta klassen i trivialskolan kallades korpeläxan. B. meddelar, att den omskrivne Hägerström var son av en stadstjänare och uppflyttades på gymnasium under rektorsåret 1764–1765 samt att Alenius blev kyrkoherde. Orden »i ringen» stå vid uttrycket ringningsmärket kvar, glömda efter en förändring av ordvalet.

Då detta *hattekriget* ær öfver, behöfva *respitarne* aldrig mer stå med blotta hufvud för *bockarne* eller wara dem på något sætt undergifne, men måste deremot wisa öfversta ringen så mycket större respect, såsom tacksamhet för det besvær densamma gör sig at entlediga och försvara den ifrån bockarnes förtryck. straxt något efter hattekriget inbjudes öfversta ringen af *respitarne* på win tobak etc. hvilket kallas *respitelaget* och plägar komma at kosta wid pass 100 daler Snt och merendels deröfver, dem till en nog betydelig kostnad, hvilka skola bestå detsama særdeles då flyttningen ær liten. Förutan detta måste æfven *respitarne* på wid minsta befallning passa up öfversta ringen med skrifvande, ringande på scholen utom små ærender: hvad ringningen angår, är dermed så beskaffat at samtelliga gymnasisterne utom dem, som æro adelsmæn, måste bestyra om den samma hvar sin dag; då det nu kommer till [högsta flyttningen i] öfversta ringen har den som wil frihet at skicka nycklarne som altid æro ringningsmärket til någon respit, som då får låf at förrätta sysslan; i denna punkten hade nu nyligen en respit Hægerström, felat, som ej allenast vægrat ta emot nycklarne, som blefvit honom tilsænde af en *Gymnasist* i öfre ringen, Alenius, utan något annat samtal och ej bevisat den höflighet som vederborde eller åtminstone fordrades, hvarföre han K. 10 i dag efter slutad lection publice framkallades i öfversta ringen ur respitflyttningen samt fick tiltahl för sin uppstudsighet.

Debatter i nederskolekollegiet 1830—1856.

Skara Skol-Collegii Protocoller 1821—1872. 1) $\frac{2}{3}$ 1830 § 3. 2) Den i nederskolans lärarekollegii protokollsbok intagna avskriften av trivialskolerektorn Danelii inlaga till gymnasiekollegiet, inskriven mellan prot. för 3 och 4 maj s. å. Enligt prot. $\frac{2}{3}$ § 2 hade Notarius primus och gymnasisten J. J. Alander [vid gymnasisternas sång på Valborgsmässoafton] befallt Ternstedt och en annan gymnasist, vilka "voro väpnade med käppar afhålla Skol-Ungdomen [som stöjade och väsnades] att gå för nära". En gymnasist hade på flera ställen under svordom yttrat, "att om ej Skolgossarne höllo sig på afstånd, så skulle de få mycket stryk". Secundalisten A. Natt och Dag hade givit öknamn samt frågat, om T. "hade rätt att slåss"; svaret blev stryk av T. och nu sex slag av färlan på händerna

av lärarna. Det senare torde närmast föranletts av åstundan att visa gymnasielärarna, hur de skulle behandla *sina* elever. Enligt en särskild skrivelse till dessa lektorer — intagen i nederskolans protokollsbok — påstod rektor D. på förekommen anledning, att om ej gymnasisterna tvungos låta bli att slå skolgossarna, skulle ej ens dessas lärare undgå överfall eller otidigheter; "i dag mig, i morgon Dig".

3) Domen av $\frac{10}{3}$ 1841 gällde många elevers brott att med förfalskade biljetter skaffa sig inträde "wid det skådespel, som af kringresande konstmästaren v. Olvig härstädes gafs nästledne d. 3 dennes". — 4) $\frac{28}{10}$ 1842: för gensträfwighet, olydnad och skolk wid gymnastikundervisningen. 5) $\frac{23}{10}$ 1856. Vissa elevnamn anges nedan med initialer.

Dubbelt stryk för öknamn och en fråga.

3/5 1830 § 3. I anledning af vittnesmålen mot Natt och Dag beslöts, att Natt och Dag inför skolungdomen, som då bör förmanas enligt skollagen att visa de äldre förtjent och skyldig aktning, skall straffas med 6 Handplaggor; emot Rectors förslag, att, om Natt och Dag vidare komme att straffas skulle få bero på om Gymnasisterne straffades eller ej; då i senare fallet hugg och slag af en äldre, som borde förmodas förståndigare, kunde anses uppväga oqvädinsord af en yngre.

[Skrivelse från nederskolans rektor till gymnasiekollegiet.]

Då flera bland Gymnasii-Ungdomen härstädes under detta läsåret tillätit sig öfvervåld och oordning, så innom, som utom staden, och nu för andra gången under denna lästerminen med hugg och slag öfverfallit Skolgossar, oaktadt Collegii Gymnastici dem förkunnade beslut, att, om någon af Schol-ungdomen förgår sig emot dem, de ingalunda ega att sjelfva derför hämnas, utan hos behörig Lärare anmäla den felande; så frukta vi Lärare vid Skara Högre Lärdoms och Lägre Apologist skola, att, om vi ej gjorde Vederbörande uppmärksame på ett sådant uppförande, och, så långt vi kunna, fredade Skol-ungdomen, Skolan skulle i stiftet förlora allt förtroende och Föräldrar ej våga hitsända sina Barn att begagna den offentliga underwisningen. Förra gången, då en skolgosse, som sagdt är, med hugg och slag öfverfölls å öppen gata, erfor jag det först, sen målet redan kommit för Rector Gymnasii. Jag trodde då, att ingen åtgärd tillkom mig derwid. Den nu öfverfallne gossen vågade ej klaga, och hans moder sjelf förbjöd honom det; men jag hade skolat vara döf, för att ej höra den utan för mina fönster sam-

lade ungdomens klagan. Hvarken han, eller hans anhöriga ha utverkat målets anmälan; tvärtom har hans Moder sökt förmå mig att nedlägga det af fruktan för menliga följder för Henne och Hennes barn. Hade jag ej flera Föräldrars barn att vaka för; så vore ock målet redan nedlagdt. Men nu tvingar mig pligten att begära rättvisa; om det ock wore sannt, som man sagt mig, att Gymnasister yttrat sig skola göra mig så beskedlig, som de gjort med en dylik Lärare före mig.

Den 30 sistedne April hade Gymnasisterne samlat sig att sjunga på gatorna, efter senare tids vana. Skol-ungdomen förmanades af dem i förstone att ej gå för nära och hotades sen med stryk, om den ej åtlydde. Flera opartiska vittnen ha ock försäkrat mig, att behörigt afstånd iaktogs. Enligt bilagdt vittnes förhör med Skol-ungdomen, som öfvervar händelsen, var Gymnasisthopen redan vid Händenes-tullen, då Alfred Natt och Dag vid Herr Lector Luths gård sprang fram om de andre Skolgossarne, och blef dervid af Gymnasisten Alander, som förmodligen var en af den quarblefna vakten, slagen på axeln eller armen, då han med sin rörelse sökte freda örat. Gymnasisten Ternstedt gaf Natt och Dag 2—3 rapp med käpp, vid tillfrågan, om Ternstedt hade rätt att slåss: Ternstedt sade dervid, efter somliga vittnen, »det har jag rätt till, efter andra: »det skall jag visa Dig.» Enligt vittnesmålen voro Ternstedt och den yngre Lundquister befallda att afhålla Skolgossarne från att gå för nära. Men det allmänt kända och öfverklagade ofoget, att de äldre Gymnasisterne slå och misshandla de yngre, kan väl ej frikalla Ternstedt från lika ansvar, som om han af egen böjelse och drift föröfvat öfvervåld. En Rectorist, Norberg, som lät förleda sig att gå tillhanda efter befallning, näpstes derför mildt men behörigt i skolan. Alfred Natt och Dag har visserligen förgått sig med yttrade öknamn på Gymnasister; de rörde dock egentligen Lundquister och möjligen Ternstedt. Men vi Skollärare tro ej, att vi gifvit skälig anledning att misstänka oss för flathet, och hade visserligen skolat lemna all upprättelse, om det anmälts, utan föregången sjelfhämnd. Ungdomen är redan i anledning af detta uppträde förmanad att visa de äldre förtjent och skyldig aktning och A. Natt och Dag straffad; ehuru man kanske kunnat anse hugg och slag af en äldre, som bordt anses förständigare, uppväga oquädinsord af en yngre.

Föranledd af ofvanstående hotelse får jag tillägga, att jag under min 14 åriga tjenste-tid såsom Lärare tror mig hafva så uppfört mig, att jag lugn kan öfverallt möta fordna lärjungar, medlärare och förmän, utan att frukta obehagliga minnen; endast ögonblickets hetta, tror jag, kan i mig missskänna en lika varm vän af den beskedliga ungdomen, som en allvarsam beifrare af den öfverträdde Skole- och sedlighets lagen.

Jag yrkar slutligen, att Gymnasii Ungdomen inför Skol-Ungdomen må få höra utslaget och domen, för att inför allmänheten, om det behöfs, kunna visa, att vi fyllt vår pligt, anhåller att få läsa Protocoll och utslag i målet.

»Mer frukta sina kamrater än Lärare.»

10/3 1841 förekallades till förhör Yngl. i 3:dje Klassen L. J. Mellén, om hwilken så väl genom egen bekännelse som någras af de öfrige vittnesmål uplystes och fulltygades, att han väl icke varit delaktig i de öfriges brottsliga förhafwande, men dock deraf medvetande låtit det fritt och oanmaldt utöfvas på sitt eget rum och i sin närvaro, utan att på något verksamt sätt söka förekomma verkställigheten deraf; hwadan Collegium beslöt, det skulle honom en så straffvärd förtegenhet och upsåtligt fördöljande af sanningen strängeligen förhållas och allvarligen föras honom till sinnes, huruledes han, som föregifwit sig mer frukta sina Kamrater än Lärare genom sin tystnad varit en indirekt orsak till deras förderf. Collegium dömde honom med afseende på hans mognare ålder för en sådan underlåtenhet till 8 dagars nedflyttning under medlärjungar.

Denna dom blef enligt jemväl fattadt beslut följande dagen kl. 3 e.m. offentligen inför hela Skol Ungdomen uti samlingsrummet och i Collegii Ledamöters närvaro afkunnad, samt den ådömda afstraffningen af Wederbörande Lärare verkställd.

»Sammansättning.»

28/10 1842. Med undantag af [fyra frånvarande] dömas alla de öfrige Ynglingarne i Rectors Klassens Öfra Flyttning, såsom öfwertygade att genom en sammangaddning hafwa wisat sjelfrådighet, ohörsamhet och sidwördnad mot Lärare, att härmed förklaras förlustige sina andelar af premier för innevarande termin; att erhålla en offentlig warning och tilltal för

sitt straffvärda förhållande, och att på gymnastiksalen vid början af nästa öfningstimme, i Rectors närvaro, afbedja sin förbrytelse för den förolämpade Läraren.

Stryk för utförliga svar på lärarens frågor.

23/10 1856. § 1. Efter anmälan att O. E. Carlander i 3 Classen blifwit af åtskillige gossar i samma class hotad, förföljd och slagen, och sedan Rector wid anställt förhör funnit att aftal och sammansättning till Carlanders förfördelade egrum, sammanträdde Coll. för att utreda förhållandet.

Wid Rectors förhör hade blifwit upplyst, att J. S. Ö. först väckt fråga i Classen, Onsdagen d. 15 innevarande, att Carlander af kamraterne skulle tilldelas stryk och härom meddelat sig med O. Ö., hvarefter genom muntlig s. k. seqventering öfrige classkamrater härtill blifwit uppmanade. Carlander hade, med anledning häraf, wid utgången från lärorummet blifwit förföljd och slagen af åtskillige.

J. S. Ö. nu före kallad, erkände att han, såsom inför Rector blifwit uppgifwit, war anstiftaren af förföljelsen mot Carlander samt hade genom seqventering uppmanat kamraterne att tilldela honom stryk. — Såsom anledning till denna uppmaning angafs, att Carlander widlyftigare, än nödigt war, redogjort för lexorna inför en af lärarne, Studenten Wallinder.

Ö. förnekar att han sjelf efter denna uppmaning slagit Carlander, men erkänner att han wid annat tillfälle i Classen tilldelat honom slag.

I öfrigt upplystes att [fyra andra] gossar, till följe af uppmaning genom seqventering, skuffat eller slagit Carlander. . . . Dessa erkände förbrytelsen. . . .

Dom. Då genom ransakningen är utredt att Ö. uppmanat Classkamraterne genom s. k. seqventering att med slag förfördela Carlander och mot honom wändt Classens owilja, utan att Carlander någon förfördelat, dömer Collegium Ö. att för detta brottsliga tilltag med strängare skolaga afstraffas, förklarar honom owärdig att ifrågakomma wid premiers utdelning samt nedflyttar honom under återstående delen af terminen under alla Classkamraterne. De [fyra] som tillfölje af uppmaningen tilldelat Carlander slag, . . . dömmas att denna förbrytelse med lindrigare skolaga umgälla.

Västerås.

»Skrapa» vid förbrödringsakt.

UUB Ug (J. H. Schröders Collectanea vid Historiam Reg. Gymnasii Arosiensis). Löst blad inlagt efter bokens bindning 1818. Bredvid det samma ligger ett annat manuskript av samma innebörd men något förkortat. Där saknas framför allt kritiken över Dillmans inställsamhet och falskhet. Åtminstone det förra »felet» hade tydligtvis bestått i att han räckt upp handen och svarat eller velat svara på en fråga som en ovanför sittande ej kunnat besvara. Förekomsten av »skrapor» omtalas av Steffenburg, Böttiger, Svedelius' och Sjöqvist (för åren 1819—1831). Dillman torde vara den Axel D. som blev student 1819.

Herr Dillman.

Coetus Gymnasticus har i flera afseenden fäst sin uppmärksamhet på min Herres upförande. Tillfredsställande är det likväl at så mycket vi kunnat finna, hafva funnit den på Herns goda sida. Men som m. H. altföreväl torde känna det bekanta ordspråket Non omnia possumus omnes: måste Hern hålla till goda af oss den förebråelsen, att vi anmärkt hos Hern en viss falskhet, och ett eget sätt at ställa sig in. Et sådant sätt at vinna grace är fördömt för hvar och en, men i synnerhet för en yngling, som vid sitt inträde på verlds Theatern ämnar göra lycka, Altid skall det ligga honom i vägen och långsamt skall han fortskrida och försmäta under lyckans ogunst. Såsom vänner anmoda vi Hern at afstå ifrån detta. En viss Herns altför stora egenkärlek har äfven ej undfallit oss. Detta drag skall till sluts föra Hern till människoförackt. Lika som det är ädelt att erkänna sina egna fel och anse andra såsom lika, de där förtjena vår acktning, så orättvist är det och at tro sig kunna efter behag afdömma andras fel och göra sig som norm till efterlefnad. Af välvilja bedja vi Hern at aflägga denna dryghet, som så länge stämplat min Herre. En annan anmärkning torde äfven vara af nöden, den at Hern är mindre hyfsad och saknar smak för det fina i upförandet. Kan min Herre ej förena en hyfsad conduite med sina studier skall Hern alltid anses såsom Pedant. Sök nöje uti att förändra Ert tänkesätt och edra seder, och H. skall alltid vinna acktning och förtroende — Rådfråga

Personer af erfarenhet och blygs aldrig att lära. Som vi häruti förvissa oss genom min Herres ambition, draga vi ej i betänkanke att anse Herrn såsom vår vän och Bror!

Ur konsistorienotarie J. V. Sjöqvists minnesanteckningar.

Westmanlands Allehanda 7/3, 14/3 1894; avhandlar läsåret 1828—1829, då förf. vann inträde i lägsta avdelningen å gymnasiet. Förf. var född 3/4 1812.

[Den viktiga s. k. bådningen var ett onus,] som låg på primanerna eller, såsom de kallades, pliggarna. Denna sak var af stor vikt för djeknekårens säkra och snara sammankallande. Hvarje pligg fick först på sin lott en annan pligg, som han egde att genast efter erhållen kallelse i sin tur båda. Hela pliggskaran indelades derpå efter bostadslägenheterna på de öfrige gymnasisterna, af hvilka en hvar erhöil vissa, som honom ålåg att kalla till beslutade sammankomster eller i öfrigt, när kåren behöfde samlas, eller när de äldres och starkares närvaro var af nöden, såsom vid inträffande gurgel med stadens gesäller och pack, hvilket ej hörde till sällsyntheterna. Bådningen var så väl uppgjord, att, om saken var af trängande beskaffenhet, samlingen om några minuter kunde vara fulltalig. Gälde det ett slagsmål, ansågs det skymfligt att draga sig undan. Vi pliggarna infunno oss genast efter verkställd bådning. Ingen ville vara feg. Alla tillhoppa utgjorde vi en formidabel styrka, stridslystna, som vi voro. Ibland aflopp saken med endast gräl, utan hugg och slag. Ibland åter kom det till ordentliga sammandrabbningar, i hvilka jag aldrig kan minnas, att vi blefvo slagna, så snart vi voro mangrant samlade. Vi utgjorde då ett lysande exempel på den latinska satsen: *conjuncta valent*.

Penalisen eller subordination, såsom den ock kallades, hvilken bestod i den inskränkning af frihet och den tukt och aga, pliggarna voro underkastade och som röjde sig äfven i den förutnämnda bådningen, florerade under min tid på gymnasium. Friheten var i sanning ganska knappt tillmätt, men fukteln deremot hade godt svängrum. Denna utöfvades i de s. k. coetus, hvilka höllos dels af secundanerna, en gång i hvarje vecka, och kallades skomarcoetus, emedan secundanerna benämndes skomare, dels af de tre öfre klasserna gemensamt, en gång hvarje månad, och kallades stor-coetus. Notarius i secunda var ordförande i skomar-coetus. Notarius i quarta eller notarius gymnasii, som han hette, förde ordet i stor-coetus. Denna coetus förrättades med stort allvar och åsågs af oss pliggarna

med stor vördnad. Stället för bådadera dessa coetus var platsen strax nedanför den ofantligt stora kateder, hvilken, ful och klumpig som den var, och utan det ringaste tecken till prydlighet, en riktig best i sitt slag, likväl, såsom jag förmodar, var ämnad att gifva glans och betydighet åt det större af de två lärorummen, som kallades gymnasium, och der denna kateder öfverst tronade. Stället för oss pliggarna, då dessa coetus, som var ett slags rättskipning, sammanträdde till rådplägning, var bland bänkarne nederst vid dörren — de lågas plats då liksom nu — der vi med oro, om ej med ängslan, afvaktade kallelsen att infinna oss i rätten der oppe. Huru rättvis den rättskipning var, som der öfvades, lemnar jag derhän. Visst är, att i skomar-coetus mycken kitslighet egde rum. Somliga af pliggarna både härdrogos och kindpustades. Fans ej annat att anmärka, så hette det: gå ej så sturskt, såsom händelsen var med mig, hvilken då likasom nu hade för vana att gå med den ena handen stucken innanför rocken, hvilket måtte hafva ansetts som ett prof på mycken morskhet. Agan, som meddelades, var mången gång för sträng, om den inalles var förtjent. Detta gäller om skomar-coetus, der enskildt agg understundom gjorde sig gällande, ej om stor-coetus, der sådant icke vågades. Notarius gymnasii, som ledde förhandlingarna i sistnämnde coetus och till behandling upptog en der gjord anklagelse, hade den aktning och det anseende, att ingen invändning dristade göras, om han ansåg anklagelsen obefogad eller för obetydlig att till diskussion upptagas. Denne notarius gymnasii var en ganska myndig person, som äfven af lektorerna respekterades. Han var... att jemlikna vid presidenten i en republik. Han var visserligen vår domare, men vi kände ock, att han var vår beskyddare och vän...

Om än det tvång, som penalisen medförde, af oss pliggarna kändes hårdt och tryckande, och den tukt, vi voro underkastade, ibland förekom rent af olidlig genom den kitslighet, som af skomarne ibland öfvades, så måste dock saken såsom ett nödvändigt ondt med tålmod fördragas, och det kunde icke falla någon in att squallra ur skolan. Det skulle hafva ansetts som ett lågt förräderi och på det högsta ogillats af alla, icke minst af oss pliggarna, som skulle hafva funnit sådant ärerörigt. Dessutom skulle det säkert icke hafva ledt till någon rättelse, då det helt visst ansågs helsoamt, att de från skolvånget undslupne pojkarne, hvilka voro att likna vid otämnda fålar, höllos i tukt och ordning och fördes till insigt om, att, fastän de kallades herrar, de föga eller intet betydde; med ett ord, fingo lära sig veta hut, en lärdom, som, ehuru nyttig, att icke säga nödvändig, kanske mången ej fått inhemta i ett slappt föräldrahem.

Penalisen var väl en institution, som kanske redan på min tid höll på att föråldras; men ännu var det lif och kraft i den

gamla kroppen. Jag vill hvarken försvara eller förkättra denna uppfostringsanstalt. Den hade visserligen sina fel och brister, när den illa och orättvist tillämpades, men den hade ock sina förtjänster och goda sidor, när den med hof och mätta handhades. . . . Jag tror, att penalismen bidrog till att utbilda karaktären ej mindre genom den stränghet, den utöfvade mot de ur skolan nyss utsläppte ynglingarne, som ej rätt visste, hur de skulle »häfva sig i tygena», än ock genom det allvar, hvarmed ej endast pliggarne men äfven de yngre och omognare bland skomarne blefvo af de äldre behandlade. Det var ej allenast pliggarne, på hvilka kapson af dem lades, men äfven skomarne, som voro de egentliga tuktomästarne, fingo mången gång känna denna hårda tygel, fastän vi pliggar ej visste något derom. Det är allvaret, icke studierna, som bildar ynglingen till man. Den, som icke lärt sig att lyda, kan icke lära sig att befalla, heter det, och i de flesta fall förhåller det sig nog äfven så. . . .

Mot Wallborgsmessan började skomarne, för att muntra och förbereda pliggarne till den stundande befrielsen, att, gående i marsch på bänkarne i det större af de två lärorummen, det s. k. gymnasium, eftertryckligt sjunga den generation efter generation framskrälade frihetssången, så lydande: Älskom frihet och fosterland, knytom det fastaste brödraband, ty naturen har befalt, att vänskap öfverallt skall hyllas och för vänskap aldrig hjertat bli kallt, naturens lag, den gillar jag, och alla och alla, medborgare, förenade, skall kalla, skall kalla, båd' vänskapen, upplysningen och sanningen och friheten, och aldrig darra, när vi se despoternas palats». ¹⁾ Då vi första gången hörde denna sång, hoppade hjertat af glädje i bröstet, ty vi visste, hvad klockan var slagen, vi visste, att befrielsens stund var nära. På mig gjorde den ett mäktigt intryck, jag, som aldrig hört den förr. Jag kände dervid en fläkt af den anda, som lifvade revolutionens hjeltar.

Tiden var nu inne, då vi skulle blifva ett med de öfrige gymnasisterna. Den handling, hvarigenom detta skedde, att vi upptogos i kamratskap med de tre andra klasserna, var ett slags föreningsakt, som fick sin stora och egentliga betydelse genom de s. k. skraporna. Dessa voro af de äldre författade skriftliga uppsatser, hvori pliggarnes förhållanden under prøfvotiden nagelforos och de bristfälligheter i lynnet eller lefvernet, som försports, utan skonsamhet blottades.

Denna förbrödring tillgick på följande vis. En dag erhöilo vi kallelse, befallning att infinna oss på gymnasiisalen. Då vi kommo,

¹⁾ W. E. Svedelius Anteckn. om mitt förflutna lif, 1896 s. 84 har i stället följande version: . . . Skall hålla Både vänskapen och friheten och aldrig darra, När de se despoternas palats. R. H.

funno vi de höga sätena i koret, . . . intagna af de öfrige gymnasis-terne. Redan detta var ett ovanligt skådespel, som af oss med häpnad och förvåning åsågs. Vi anade, att den viktiga stunden nu var kommen, då vi skulle frigöras från det årslånga tvånget, men vi visste ock, att en sträng vidräkning skulle utgöra inseglet på befrielsen. Den absoluta tystnaden der uppe gjorde ock på oss ett starkt intryck, der vi stodo bland bänkarne vid salens dörr. Sedan vi kommit i ordning der nere och med spänd väntan afvaktat hvad som komma skulle, trädde en bland dem på högsätena i koret upp i den nedre katedern. Notarius gymnasii, som hade intagit den öfre, ropade nu upp en af pliggarne. Att vara den förste vid dessa tillfällen, ansågs som en stor ära och utmärkelse. Ordningen pliggarne emellan var förut af de äldre noga uppgjord. Den uppkallade gick fram genom gången ett stycke upp i koret och stannade der mitt för katedern, för att afhöra skrapan, och ombads sedan än af en, än af en annan att sätta sig bland de nu blifna kamraterna. Sedan alla sålunda, hvar efter annan, blifvit uppropade och vederbörligen skrapade samt bland de öfrige intagit sina platser, som välvilligt erbjöds äfven de siste, förklarades vi af notarius för frie män i republiken, men varnades derjemte allvarligt ådagalägga, att vi af friheten gjort oss förtjente och att, om vi än mistat den jernhårda tygel, som hållit oss i styr, det ålåg oss visa, att vi likväl därför ej skenade öfver skaklarne. Skraporna voro ett slags moralisk räfst med pliggarne. Dessa uppsatser kunde någon gång eller delvis vara skämtsamma, ifall pliggen gaf anledning till löje, men merendels voro de hållna i en strängt allvarsam ton. Det hörde till saken, att ingen fick gå skottfri. De svaga sidorna, om intet annat fans att anmärka, skulle alltid framhållas. Dessa skrapor voro städse mer eller mindre saltade, och om loford deri någon gång vankades, voro dessa alltid åtföljda af en helsosam varning till den lofordade att icke förhäfva sig. Man fick i dem veta hvad man gick för. Illusioner om egen förtjänst gagnade till intet. De nedslogos obarmhertigt, och man stod der som en fattig syndare. Ingen kan hos kamrater upptäcka fel och brister och lyten i karaktären såsom de, likasom icke heller någon kan såsom de påhitta de korn af guld eller redbarhet, som hos kamrater kunna finnas. De förra fingo i skraporna icke dölas. De senare fingo der komma till sin rätt. Skraporna hade utan tvifvel stor nytta med sig och voro, med hänseende till penalismen, hvarmed de hos oss voro nära förenade, måhända en för Vesterås egendomlig inrättning, som icke fans å andra gymnasier. Vi voro nu befriade från penalismens tvång och likställda med de andra i rättigheter och skyldigheter. Endast bådningens onus hade vi kvar till terminens slut, fastän vi fullgjorde detta af fri vilja, såsom andra pliggar gjort före oss.

Härnösand.

Härnösands läroverks arkiv Härnösands Collegii Gymnastici Protokollsbok 1823—1842. Rektor var Joh. Norrman. Även % och % höllos förhör med de inblandade, över vilka förhör vidlyftiga protokoll föreligga. Flertalet namn betecknas här i avtrycket blott med initial. Om Nordensons lysande framtidsbana jfr det här s. 35 tillagda om detta läroverk. Coetus, Coetan, Coet = elevskara, lärjunge resp. avdelning. Okänt är, om det, att de överfallna voro söner till borgmästaren, hade till någon del sin rot i den gamla, ej minst i Härnösand tidvis påtagliga animositeten mellan de lärdas skrå och borgerskapets representation.

4/6 1825. § 1. Såsom anledning till Collegii sammankallande för i dag anmälde Undertecknad, att i går kl. 3 e. m. vid uppkomsten i Gymnasium hade Gymnasisten A. P. Westman kommit mig till mötes med upprifna kläder, och klagat deröfver, att han af sin kamrat Bränström blifvit illa slagen. Sedan Undertecknad derpå inkommit i nedra Lärorummet och förhållit Bränström detta hans uppförande, hade han med mycken spetskhet svarat: Jag har ej slagit honom; jag har endast sparkat honom i R—n, och jag äger rättighet att sparka en Priman i R—n, när jag vill; hvarefter och sedan han ytterligare blifvit förhållen, att han sönderrifvit Westmans kläder, han med lika spetskhet svarat: det är lögn; jag har ej sönderrifvit dem, jag har endast upprifvit dem; och det är skilnad på att upprifva och sönderrifva. Sedan Bränström för detta sitt förhållande blifvit ur LäroRummet bortvist för Timmen, hade han gått bort ur Rummet och igenslagit dörren efter sig hårdt, hvarjemte han ock skall inuti rummet satt hatten på sig, efter hvad några berättat, men hvad undertecknad likväl icke sett. — Kl. 4 hade flere från öfre Läro Rummet inkommit och med hugg och slag ytterligare öfverfallit nämde Westman, efter hvad sedermera blifvit berättadt. Kl. 5, när Bön skulle hållas, hade Westman framträdt till Undertecknad, stående vid öfre Cathedern i det högre Lärorummet, med det yttrandet: jag har 2:ne gånger förut blifvit i dag slagen, och jag vet, att Gymnasisterne skola ytterligare slå mig efter bön: jag anhåller derföre,

att få gå hem. På tillsäyelse att stanna quar, tillfrågades Westman, sedan bön var hållen, hvad anledning han hade att förmoda något sådant, hvartill han svarade: att han af sina kamrater hört, det en sådan tillställning vore å färde, och bland dessa namngaf han, efter gjorda frågor härom Sundelin och sin Bror Eric Westman, dock ville den förre så förklara sitt yttrande till honom, som om han i allmänhet velat gifva honom en varning. På tillsägelse för Westman att namngifva några bland dem, som slagit honom kl. 4, namngaf han Nordensson och A., såsom de der varit Hufvudmän; hvarvid A. teg, men Nordensson yttrade, »att han jemte kamraterne slagit Westman, och att det vore dåligt, om ej en Öfver Coetan skulle kunna piska en Priman». Sedan derpå Gymnasii Ungdomen blifvit till talad för detta sitt uppförande mot en bland sina Kamrater, och strängeligen tillsagd att hädanefter låta honom vara i fred, skiljdes Ungdomen åt för den dagen. I dag kl. 8, då Lector Lindahl och Undertecknad hade gått ut ur Läro Rummet, hördes derstädes ett starkt buller, hvarvid bemälde Lector och Undertecknad åter dit ingingo, då yngre Westman sågs gråta, och på till frågan hvarföre, sade att Steinwall slagit honom. Sedan derefter läsningen hade blifvit på börjad i Gymnasii öfre Coet, hade efter en stunds förlopp Borgmästaren Westman dit inkommit, åtföljd af sin äldre son Adolph Petter, och förklarat, att, som denne blifvit 2:ne gånger slagen gårdags eftermiddagen, samt dessutom blifvit i dag kl. 7 på ett försåtligt sätt öfverfallen i förstugan, slagen och sparkad, han ej trodde sin son längre vara säker bland sina kamrater att ej blifva af hugg och slag skadad till sin hälsa och timmeliga väl färd; hvadan han anmälde sin afsigt att återtaga sin son tils vidare från Lärosätet; och då nu upplyst blifvit, att äfven yngre sonen blifvit i dag slagen af Steinwall, tillkännagaf Wälbemälte Borgmästare sin önskan att äfven åter taga honom; hvaremot undertecknad Rector Gymnasii icke ansåg sig hafva något att skäligen invända.

Sedan kännedom om detta mål blifvit Collegii Ledamöter på sätt, som skett, meddelad, företogs nu närmare utredning häraf; och som Borgmästaren Westman anmälades vara närvarande i yttre rummet, anmodades han att inträda, då han

aflade en kort berättelse om förloppet, hufvudsakligen öfverensstämmande med hvad förut anfördt är.

Härefter inkallades Gymnasisten A. P. Westman, som sade, att han i dag kl. 3 e. m. hade stått i ett fönster för att öfverläsa sin läxa, då Bränström hade kommit till honom och tillsagt honom att gå bort, emedan han såsom Priman ej hade rättighet att stå der: och som Westman ej gjort detta genast, hade Bränström öfverfallit honom och slagit honom, samt äfven rifvit sönder hans kläder. Kl. 4 hade äfven flere från öfra Coeten inkommit och slagit honom, bland hvilka han i synnerhet anmärkte Nordenson och A., och hade, när Öfver Coeternerne inkommo, dörren utan för Gymnasii förstuga blifvit stängd. Efter Bönen i dag kl. 7 hade han genom Flodin blifvit tillsagd att gå in, då han vid ingången i förstugan blifvit angripen, slagen och sparkad af Gymnasisterne D., Nordenson och 2:ne andra, dem han ej kunde urskilja.

Gymnasisten Eric Westman, som inkallades, sedan A. P. Westman afträdt, sade, att han i dag för middagh kl. 8 gått hem efter en Bok, och när han återkommit, hade Steinvall slagit honom en örfil, med förklaring, att han ej ägde rätt att gå bort.

Bränström, förekallad, afhörde A. P. Westmans till protokollet gjorda angifvelse mot honom; hvarefter han förklarade, att han väl slagit Westman, men att Westman äfven slagit honom tillbaka; fortfarande Bränström i detta sitt utlåtande och yrkande, samt ådagalade inför Collegium för öfrigt mycken spotskhet.

Derefter inkallades Nordenson, hvilken anförde, det han i går kl. 4 väl hade slagit A. P. Westman, men att han härvid ej varit ensam eller hufvudman, och att han ej eller i dag mellan 7 och 8 varit ibland dem, som slagit och sparkat bemalte Westman. . . .

9/6 1826. . . . För Ungdomen återinkallad afkunnades följande: Collegii Gymnastici i Hernösand Dom i anledning af den Ransakning, som den 4, 6 och 9 innevarande månad blifvit anställd rörande den våldsamma behandling, hvilken sistledne Fredag och Lördag eller d. 3 och 4:de dennes öfvergått Adolp Petter och Eric Westman af åtskillige bland deras kam-

rater, . . . till följe af kamraters uppgift och egne medgifvanden: Gifven å Collegii Sessions rum d. 9 Junii 1825.

Beträffande först Gymnasisten Jonas Bränström, så förekommer i allmänhet i afseende på honom, att han tidt och ofta visat icke mindre lättsinnighet i sitt uppförande, än trätgirighet emot sina kamrater och sturskhet emot sine Lärare, enär desse honom för sine förseelser varnat hafva, hvadan, och då denne Lärjunge, oaktadt flere af Rector Gymnasii och andre Lärare, honom gifne varningar, ofta brutit emot de till sedlighetens och ordningens befrämjande i Skolorningen gifna föreskrifter, Collegium icke saknar grundad anledning att honom från Läroverket skilja; likväl och som Bränström ej blifvit besvärad att i det nu öfverklagade oväsendet hafva mera deltagit än klockan 3 sistledne Fredags eftermiddagen, då han utan orsak öfverfallit och slagit A. P. Westman, och då han för sin emot Rector Gymnasii vid undersökningen af sistn. slagsmål visade spotskhet redan undergått det straff, som honom af Rector för tillfället ålades, nemligen att för timman blifva från Lärorummet bortvist; altså vill Collegium, i hopp att Bränström för den påföljande tiden bättrar sitt uppförande, tillåta honom att vid Läroverket quarblifva, dock med allvarsam tillsägelse, att derest han sig icke bättrar, han ofelbart kommer att derifrån skild varda: kommande han dock att för sin röjda trotsighet göra Rector afbön, samt att anses ovärdig att för denne Terminen komma i åtankan vid Præmiers utdelande, äfvensom han under nu instundande Examen kommer att innehafva sista rummet uti 1:sta Classen.

Beträffande vidare Jonas Steinvall, så, ehuru emot honom förekommer, att han sistledne Fredags eftermiddag utan orsak slagit ej mindre Ad. P. Westman, än följande morgon klockan 8 dess Broder, Eric; hvartill ock kommer, att han vid flera tillfällen ådagalagt ett kitsligt och trätgirigt sinnelag: likväl vill Collegium, i hopp att äfven denne Yngling sig framdeles bättrar, låta för denna gång bero dervid, att han undfår en alfvarsam tillsägelse, att hädanefter ändra sitt uppförande, hvarjemte han skall sina för året undfående Præmier förklarar förlustig, samt vid nu skeende Examen nedflyttas under alla sina medlärjungar i andra Classen.

Emot Nordenson, C., D., T. och W. förekommer den nog besvärande omständigheten, att oaktadt de mer eller mindre deltagit i den Vexation, som öfvergått A. P. Westman d. 3 dennes klockan 4 eft. middagen, och de klockan 1/2 till 6, efter slutad bön, jemte den öfriga Gymnasii Ungdomen, undfått af Rector Gymnasii sträng tillsägelse att hädanefter låta Westman vara i fred, de likväl morgonen derefter uti förstugan ställt sig i försåt för Westman, och der, efter hvad dels deras andra kamrater intygat, dels de sjelfva emot hvarandra uppgifvit, slagit eller sparkat honom eller åtminstone haft synbarligen det uppsåt att vilja göra det; hvartill Nordenson dessutom till last faller, att han Fredags aftonen, efter slutad bön, då undersökning af oväsendet, som timat klockan 4, af Rector anställdes, ej utan spotskhet sökt försvara sitt och sine kamraters förhållande härutinnan; för hvilket osedliga uppförande strängt straff för alla häruti delaktige följa bör: dock, som Nordenson och C. under hela den tid de Gymnasium förut bevistat, visat stadga i sitt uppförande; emot T. och W. för detta år ej varit något att erinra, äfvensom D., ehuru han under sitt vistande här uti Gymnasium, ej sällan gifvit prof af ett mindre stadgadt uppförande, likväl ej varit för något större fel tilltalad, altså vill Collegium mildra detta straff, och för denna gång låta saken bero dervid att förenämde Djeknar förklaras sine præmier för året förlustige, samt erhålla en alfvarsam föreställning för deras oanständiga förhållande, äfvensom Nordenson skall göra Rectore afbön för dess emot honom sistledne Fredags afton visade sidvördnad.

Widkommande dernäst G., A., W., S., N., M., B., hvilka varit besvärade att hafva mer eller mindre deltagit i den misshandling, som sistledne Fredags afton klockan 4 öfvergått Adolph Petter Westman, så vill Collegium låta bero dervid, att dessa undfå en alfvarsam varning att hädanefter taga sig till vara för dylika Vexationer, så kärt dem är att få hädanefter tillgodonjutna de fördelar, dem Skolordningen sedige Ynglingar försäkrar.

Widare skall det åligga hvar och en, som för delaktighet i ofvan-förmälte misshandling anklagad är att inför Collegium, med erkännande af sitt begångne fel, sig med Adolph

Petter Westman förlika; äfvensom det särskildt skall åligga Steinwall, hvilken äfven slagit den yngre Westman, att med honom förlikning ingå: varande detta ett vilkor hvarunder Collegium vill låta de felande tillgodo komma den skonsamma Dom, som dem nu förkunnad är; helst som emot Ad. Petter och Eric Westman intet vid undersökningen förekommit, som dem till last läggas kan.

S. D. Sattes ofvanstående Collegii Dom i verkställighet, sålunda, att sedan Gymnasii Ungdomen blifvit förekallad, Nordenson och Bränström ålades att för sin emot Rector Gymnasii visade sidvördnad göra honom afbön; hvarefter de, jemte sina Medbrotslige Kamrater erhöllo alfvarsamma föreställningar och varningar att för Vexationer och slikt ofog hädanefter sig tillvarataga; äfvensom samtelige ålades att med Ad. Petter Westman förlikning ingå, och såsom tecken härå räcka honom handen; hvilket ock Steinwall särskildt med Eric Westman gjorde.

Primus och custos morum Jonas Eric Nordenson inlämnade till biskop Almquist 1826 en med uttrycket Gymnasisterna underskriven och, som det sedan visade sig, av apologisten avfattad klagoskrivelse att de förra "förlorat rättigheten ... att få försvara oss emot det tygellösa öfvervåld, som helt obehindrat får utövas af Stadens Drängar och Lärgossar"; nu ville de övergå till universitetet och bådo om understöd därför eller ock "Borgerlig säkerhet för våra lif, så länge vi nödgas kvarblifva i denna utan disciplin handhafda stad". N. och fyra andra gymnasister dömdes av det kritiserade kollegiet till relegation; N. med erkännande av hans "mycket lyckeliga natursgåfvor och utmärkt vackra framsteg i studierne". Biskopen upphävde emellertid domen, och sedan de ådagalagt utmärkt uppförande frångick kollegiet sitt beslut att icke giva dem stipendier. N. fick vaticera i halva Jämtland, vilket inbragte c:a 700 kr. N., som var född 1805, blev fil. dr med första hedersrummet och 37 betyg 1833, lärare vid Hilliska skolan, överhovpredikant, kyrkoherde i det eftersökta Munktorp; teol. d.r. I rannsaktionsprotokollet 18/2 1826 (Härnösands läroverks arkiv Collegii Gymnastici protokollsbok) anges följande rörande elevkårens sammanhållning:

Huss i Classis Prima vidgick, uppå tillfrågan derom, att han renskrifvit den af Gymnasisterna till Herr Ephorus inlemnade skriften, föregifvande sig dertill varit anmodad af alla sina kamrater, ibland hvilka han serskildt uppgaf Nordensson och Stenberg, af hvilka den förre bestämdt medgaf, att han derom anmodat Huss, men den sednare med det tillägg: att han icke gjort det annorlunda än de andre Gymnasisterna.

Alla öfrige Gymnasisterne, utom de redan nämnde, hvar för sig tillfrågade, om de erkände den ifrågavarande skriften med deras bifall inlemnad till Herr Ephorus, förklarade, att de dertill samtyckt, erkände sig alla vara lika skyldige till den förseelse de derigenom begått, och kunde icke förmås att uppgifva någon hufvudman eller anstiftare af detta oskick; hvarvid dock Imman Almquist förklarade, att han af sjukdom hindrats, att vara närvarande, då skriftens inlemnande beslöts, och således deruti ingen del haft.

8/10 1838 § 3 [under prorektor sedermera biskop Bergmans ordförandeskap, i biskop Franzéns närvaro]. Som den af ålder bland Gymnasii-ungdomen öfliga seden, att Primanerne, efter fastställd tour, åläggas hvarje morgon gå omkring och väcka de öfriga, eller, såsom det kallats, *slå på*, ansågs utgöra en denna class pålagd servitude, som Skolordningen ej gillar, och hvilken detta år i synnerhet skulle blifva högst obillig och tryckande i anseende till primanernes fåtalighet, så beslöts, att dessa skulle ifrån detta onus frikallas och detta beslut Gymnasii-ungdomen efter flyttningens verkställande förkunnas.

Hernösands Collegii Gymnastici och Elementarläroverks Collegii
Protocolls-Bok 1842—1871.

6/12 1842. § 2. Förekallades Gymnasisten Fougts, som, sedan han erkänt sig, oaktadt Rectors uttryckeliga förbud, hafva bivistat en Musik- och Dans-soirée, af Rev. Ephorus för sin visade olydnad emottog allvarliga föreställningar. Och fick Fougts nu afträda, efter tillsägelse att tillsammans med den öfriga Gymnasii ungdomen vid kallelse sig inställa.

§ 3. Sedan Collegium tagit Fougts ofvannämnde förbrytelse i öfvervägande, inkallades samtelige Gymnasii-ungdomen, och förkunnades densamma att Fougts, till straff för sin visade olydnad mot Rector gifna befallning, för återstående delen af denna Termin kommer att nedflyttas under alla sina medlärjungar, i anledning hvaraf ock förstädigades dem, hvilka det ålåg att Catalogen recitera, att under nämnda tid Fougts sist uppropa.

10/12 1842 § 2. Sedan Rector tillkännagifvit, att Gymnasisten Ernst Fredr. Holm, emot Collegii Gymnastici ungdomen

meddelade befallning, att Fougts skulle under återstående delen af denna Termin vid Catalogens reciterande sist uppropas, dristat genom Fougts uppropande å hans förra plats tvänne dagar efter hvarannan denna befallning öfverträda, och att Holm, oaktadt vid förra tillfället af den närvarande Läraren gifven påminnelse, samma tilltag dagen derefter i Rectors närvaro förnyat, förekallades bemålde Holm, och framställdes till honom följande frågor: 1:o Har Holm, hvilken denna skyldighet ej egentligen ålåg, blifvit af någon anmodad att dessa dagar Catalogen recitera? Svar: Nej. 2:o Af hvilken anledning har Holm då dermed befattat sig? Svar: »Emedan vi alla tyckte att Fougts blifvit ädömdt ett strängare straff än han förtjenat, då han ej gjort sig skyldig till något annat fel, än vi alla begått, och vi ej visste, att han fått något särskildt förbud af Rector.» 3:o Har Holm således uppsåtligt reciterat Catalogen orätt? Svar: Ja, jag kan ej neka dertill.

Sedan ofvanstående frågor och svar blifvit för Holm uppläste, och deras rättighet af honom erkänd, framställdes till honom ytterligare följande frågor: 4:o Hade Holm sig bekant innehållet af 1 Sect. 10 Cap. 5 §. 2 mom. af Skol-lagen, så lydande: »Ungdomen vise ovilkorlig lydnad för sina Lärare, och emottage utan motstånd deras föreskrifter, varningar eller aga»: Svar: Ja, jag kände innehållet, om ock ej ordalagen. 5:o Erkänner Holm att han med vett och vilja brutit emot detta lagbud? Svar: Ja, ehuru jag ej besinnade följderna. 6:o Erkänner Holm, att då han första morgonen reciterade Catalogen orätt, påminnelse om Collegii befallning gjordes af den närvarande Läraren? Svar: Ja. 7:o Hvarför förnyade då Holm sin förbrytelse, oaktadt den gjorda påminnelsen? Svar: Det skedde af obetänksamhet. 8:o Skedde det ej för att trotsa? Svar: Jag vill ej ljuga, och kan därför ej neka det. 9:o Hvarom hviskade Holm med sina kamrater nyss före Catalogens reciterande sednare dagen? Svar: Om någon lexa. 10:o War någon öfverenskommelse om Catalogens origtiga reciterande förut uppgjord? Svar: Det var ett hastigt beslut. 11:o Hvarför reciterade ej Holm Catalogen äfven den följande eller tredje dagen? Svar: Jag kan ej anföra något skäl dertill. 12:o Hvarför har ej Holm infunnit sig hos Rector, för att söka ursäktas

sitt otillbörliga förhållande i denna sak? Svar: Emedan Öhman sagt, att saken redan var anmäld hos Biskopen.

Sedan Holm, efter erhållit tillstånd att begifva sig hem, afträdte, infann han sig genast derefter, och yttrade under märkbar sinnesrörelse, att han förutsåg, det hans bestraffning, om lagen i hela dess stränghet tillämpades, skulle blifva ganska svår, och anhöll, att, om han ock för egen del kunde bära denna bestraffning, den dock för hans faders skull måtte mildras, emedan han fruktade att bereda honom en alltför stor sorg; tilläggande Holm, att han hoppades, det vid straffets bestämmande något afseende måtte fästas å hans förut visade stadgade uppförande. Holm afträdde.

Sedan målet blifvit i behörigt öfvervägande taget, stadnade Collegium i följande Beslut: Ehuru Holm genom sin vid ofvanberörde tillfälle visade olydnad och trotsighet gjort sig förfallen till en strängare straffbestämmelse, så, och med afseende å Holms upprigtiga erkännande af sin förbrytelse och visade allvarliga ånger, pröfvade Collegium Gymnasticum skäligt, det skall Holm sin förbrytelse i Gymnasii-ungdomens närvaro inför Collegium Gymnasticum afbedja, och för den återstående delen af läsåret under sina medlärjungar inom samma class nedflyttas, samt varda förlustig rättigheten att under detta läsår vid præmiers och stipendiens utdelande komma i åtanke; kommande för öfrigt att på Holms uppförande under nästa läse-termin bero, huruvida, derest ansökning om viaticum göres, han må med detsamma hugnas.

13/12 1842 § 2. Gymnasii-ungdomen förekallades för att höra sig föreläsas den öfver Holm i sista Collegium fällda Dom.

Härefter aflade Holm den honom ådömda afbön, och erhöll af Rector, som talade å Collegii vägnar, förlåtelse för sitt begångna fel.

Fougt avreste åtta dagar för tidigt från läroverket vid terminens slut, för skammens skull, och "trödde att det ej blefve bekant". Dömdes 9/2 1843 att nedflyttas under medlärjungarna, förlora stipendier under läsåret och hotas att vid nästa "förbrytelse" relegeras.

9/5 1845. Sedan undertecknad Rector för Collegium anmält, att Gymnasisten Winter begärt detta sammanträde, i anledning af en honom ågången vexation, förekallades Winter, hvilken af-

gaf följande berättelse: »Thorsdagen d. 8:de dennes på morgonen, då Winter war stadd å väg till Gymnasium, hade Gymnasisten Selahn kommit honom till mötes, och yttrat: »jag har dig att tacka för det jag förlorar Examenspenningar; ty du har squallrat för magister Berlin, och sagt, att jag stampat fötterna vid hans utgång ur Lärorummet». Klockan 8 f. m. samma dag hade Mellersta Afdelningen genom Gymnasisten Borgström blifvit inkallad i öfra Coeten, der Gymnasisten Sandström förhöll Winter det efter hans förmenande otillbörliga uti att squallra; kl. 4 e. m. hade Sandström inkommit i Medlersta Afdelningens Lärorum, och uppmanat till denna Afdelning hörande Lärjungar att taga vara på Winters person kl. 5. — Efter slutad Aftonbön, och sedan Läraren afträdte, hade Sandström tillsagt, att dörren skulle läsas, hvarefter han, stående vid Auscultantbänken yttrat till Winter, att det vore Kamraternes gemensamma Beslut att uppsäga Kamratskapet med honom, hvilket af ingen motsades, — och då Winter invände, att ej Sandström, utau på sin högd supremus Gymnasii borde å Kamraternes vägnar föra ordet, hade Sandström gifvit honom en örfil».

Selahn, derefter förekallad, berättade, att han s. d. Kl. 10 förmiddagen blifvit inkallad i Gymnasii Öfversta Lärorum, och der tillfrågad, hvad han wille, att man skulle göra med Winter; då Selahn yttrat, att man ej borde göra honom något; hvarvid Sandström genmält: »om du ej beifrar det, så skall jag göra det.» Sedan Sandström, efter Aftonbönens slut, föreslagit, att Kamratskapet med Winter skulle uppsägas, hade han framställt den frågan, om det gillades af de närvarande, hvarpå ett allmänt Ja hördes. Vidare hade Sandström yttrat, att en kropsåkomma, hvarmed Winter vore besvärad, hindrade användandet af *skarpen*, den Winter annars förtjent, men han skulle väl hitta på något annat straff för honom. Selahn tillfrågad, om han för Sandström omtalat Winters förmenta squallrande, förnekade detta: han förmodade, att Sandström blifvit af någon annan härom underrättad.

Sandström förekallades härpå, och tillfrågades, om han ensam ämnat slå Winter, eller ock andre kamrater förklarar sig vilja häruti deltaga; hvarpå han genmälte, att Kamraterna varit ense med honom om en bestraffning för Winter, och

att medlersta afdelningen särskildt beslutat en sådan; men på Anmärkning af Hallström, att Winter i anseende till sin sjuklighet, ej borde blifva slagen, hade man öfverenskommit, at Winter skulle förklaras förlustig sine rättigheter, såsom Secundan, och icke allenast icke skiljas från sitt förmanskap öfver Primanerne, utan snarare anses sämre, än de. Selahn hade redan Thorsdagsmorgonen för Sandström omtalat Winters beteende, hvarefter Sandström affärdat en budkafle eller billet i ämnet till Secundanerne. Då Winter förhölls, att han squallrat, hade han uppgifvit för kamraterne, att Magister Berlin redan förut afvetat saken, rörande hvilken han af kamraterne misstänktes att hafva squallrat, hvilket af Magister Berlin äfven bestyrktes. Kl. 11. f. m. hade Sandström frågat kamraterne: hvad synes Eder? då många yttrat, att det vore svinaktigt, m. m. — Kl. 3. e. m. hade någon frågat Sandström, hvad det skulle blifva af saken? Sandström, nu anmanad af Collegium att namngifva frågaren, sade sig väl veta, hvilken det vore, men kunde ej säga det. Derefter fortsatte Sandström: Kl. 4. e. m. beslöts, att Winter skulle straffas; efter Aftonbönen hade derföre Sandström tillsagt, att dörren till Lärorummet skulle läsas, hvarefter han afstraffat Winter, såsom förut uppgifvet är. Sedan bestraffningen var verkställd, och under det ungdomen lämnade Lärorummet, hördes åtskillige röster yttra: bort med Lyran ur mösan.

På förnyad tillfrågan widhöll Selahn, att han ej hos Sandström gjort någon Angivelse mot Winter, men, motsagd af Sandström, erkände Selahn, att han för Sandström omtalat, huru ovärdigt Winter uppfört sig; men under förmodan, att Sandström onsdagen skulle derom fått Underrättelse, hade han för Collegium uppgifvit, att Sandström viste det förut.

Öfversta och Medlersta afdelningens Lärjungar blefvo nu före kallade, och tillspordes, om något allmänt Beslut hade blifvit fattadt att slå Winter, hvilket af dem bestriddes, med tillägg, det flere yttrat, att så ej borde ske. Supremus Gymnasii, Augustin, tillfrågades, om han ej sökt motverka den af Sandström ävägabragta bestraffningen emot Winter? men han sade sig ej hafva gjort det, och på tillfrågan *hvarföre*, svarade han, såsom orden föllo, *att det kom så hastigt på*. Ynglingarne i

Öfversta Afdelningen tillspordes derefter, särskildt hvar och en, om de erkände beslutet, att Winter skulle förklaras förlustig sine rättigheter, såsom Secundan? hvarpå [elva] svarade *Ja* i afseende på hufvudsaken, fast de ej erkände ordalagen; men Augustin [och åtta andra lärjungar] svarade härtill *Nej*. — Till medlersta Afdelningens Ynglingar ställes sedan samma fråga, hvarpå Widen svarade *Nej*, Ocklind, Widmark, Klockhoff och Nordberg hade genast efter Aftonbörens slut lämnat Lärorummet, och således vid det åklagade tillfället ej varit närvarande; Borgström erkände, att han ansett Winter värd att få stryk; Huldt sade sig väl afvetat den tillämnade bestraffningen, men då fråga om dess verkställande förekom, tegat, uti hvilket yttrande äfven Forsström och Aström instämde; Löfstedt hade ansett Winter väl behöfva en tillrättavisning; [sju] bejakade frågan. Sluteligen framställes den frågan, huruvida någon eller några bland Ynglingarne på stället yttrat sitt ogillande af den emot Winter tillämnade Vexationen, och sökt förhindra den samme; hvartill svarades, att Ingen hade häremot protesterat, fast flere ogillat saken, samt att mellan 7—8 f. m. hade i Öfre Coeten cirkulerat en af Sandström författad billet, af Innehåll, att den bland kamraterne, som gillade den tillämnade bestraffningsåtgärden, skulle på något sätt gifva sitt bifall tillkänna....

17/5 1845.... Collegium stannade i följande Beslut:

1:o Gymnasii-Ungdomen i allmänhet erhåller en alfvarsam förmaning, att dels taga sig till vara för Vexationers utfölvande emot Kamrater, särdeles de yngre, och att om sådane någon gång skulle ifrågakomma, alfvarligen söka att dem förhindra, om de vilja frikännas från delaktighet häruti.

2:o Sandström kommer att varda nerflyttad under sine Kamrater i samma Class; dock varder tiden för denna nerflyttning inskränkt till en vecka, med hufvudsakligt afseende derpå, att han under loppet af undersökningen hållit sig vid sanningen, och ej genom osanningar och undflykter sökt dölja sitt felaktiga förhållande.

3:o Ehuru Selahn anhållit om tillgift och förlåtelse hos den Läraren, som han genom sin stampning förolämpat, och äfven erhållit denna tillgift, kan han likväl icke undgå att för en vecka varda nerflyttad under sine medlärjungar i Classen.

— Ynglingen Edwall åläggas att här på stället bedja samme Lärare, Herr Magister Berlin, om förlåtelse, och dervid i bestämda ordalag, som af Rector skulle honom föresägas, tillkännagifva sitt ogillande af hvad han gjort.

4:o Custodes Morum erinras om deras i Skolordningen stadgade skyldighet, att tillse, det oordningar ej få ega rum inom Classerne.

Ungdomen, som undertiden varit församlad i Lärorummen, före kallades nu att afhöra Collegii utlåtande, hvarefter densamma undfick föreskrevne varningar...; och sedan Edwall nu vidare fullgjort den honom ålagde skyldighet, att för sitt oskickliga förhållande bedja Herr Magister Berlin om förlåtelse, erhöll ungdomen tillstånd att aflägsna sig.

Strängnäs.

Th. Strömberg Bilder och Minnen från södra Mälarstranden sid. 96—97. Upplästa höstterminen 1834; »af ålder antagna» (s. 94, 95).

S T A D G A R :

CAP. I.

Om aktning mot högre.

§ 1. Aldrig briste någon lägre Gymnasist i den lydnad och aktning han är skyldig en Herre och Superior och hvarje annan, af hvad flyttning det vara må.

§ 2. Ingen djurfves att med betäckt hufvud möta eller förbigå en Herre Superior, såvida ej denne hedrat honom med någon närmare bekantskap.

§ 3. Hvarje lägre Gymnasist öppne för en Herre Superior kyrkogårdsgrindarna, och afvakte dess passerande med obetäckt hufvud.

§ 4. Hedrar en Herre Superior en lägre Gymnasist med sitt besök, må denne, stående, iakttaga den vördnad han är honom skyldig, samt vid hans aflägsnande lysa honom ut, om årstiden det fordrar.

CAP. II.

Hvad som utom Gymnasium iakttagas bör.

§ 1. Som man bör kunna förutsätta, att den, som blifvit upptagen på Gymnasium, växt ifrån alla pojkaktigheter, och

hunnit till mognad och stadga, så varder nu strängeligen förbudet att umgås med Scholares, besöka bullbodas, springa eller föra oljud på gatorna, hvissla, eller på annat sätt oskickligt uppföra sig på allmänna platser.

(Vid uppläsandet beledsagades hvarje sådan omnämnd förbrytelse med starkt och imponerande mumel af ovilja och indignation).

§ 2. Att »bära limstång», d. v. s. för obehöriga personer sqvallra om hvad som tilldrager sig på Gymnasium, anses för en synnerligt vanärande förbrytelse.

(Starkaste sorl af ovilja.)

§ 3. Allt spel med kort eller tärning, tobaksrökning, besök på krogar, källare och värdshus vare de lägre flyttningarna vid strängt straff förbudet.

§ 4. De tvenne lägre flyttningarna tillåtas ej att anställa några kalas vid namns- och födelsedagar, flyttningar eller dylikt. Sker förbrytelse häremot, straffas i förra fallet den, hvars namn firas, i det senare värdarna.

§ 5. Hemma i sina kvarter iakttaga hvar och en den stillhet och tystnad, som en stadgad yngling egnar och anstår. Timman, då hvar och en om aftonen skall vara i sitt kvarter, tillkännagifves för hvarje vecka.

(Allt sådant öfvervakades på det nogaste af turvis visiterande Superiores).

CAP. III.

Hvad som på Gymnasium iakttagas bör.

§ 1. Ej må någon för lärare eller andra skryta öfver verkliga eller inbillade kunskaper, eller genom inställsamhet och tillgjordt väsende söka skaffa sig företräde framför kamrater.

§ 2. Med betäckt hufvud driste sig ej någon af den nedersta flyttningen att beträda något enda trappsteg af Gymnasii inre trappa.

§ 3. Lägsta flyttningen tillkommer, att hafva vård om Gymnasii nycklar, påtända ljus, lysa i trapporna, i tid significera lärares ankomst m. m. m. m.

Karlstad.

»Carlstads gymnasium» 1837—1862.

Uppsala universitets bibliotek U 1595. Original.

Stadgar för Carlstads Gymnasium

Gymnasii Stadgar, fattade i allmänna beslut, som böra af Notarius uppläsas wid början af hvarje Termin och sedermera af honom förwaras.

Sessionen d. 8 Sept. 1837.

1:o På det att ordning måtte komma att äga rum wid öfverläggningarne och hvar och en måtte komma i tillfälle, att både uttala sitt eget och höra andras omdöme öfver den sak, som kan wara i fråga, äger Notarius, att wara Ordförande och hvar och en, som will yttra sig reser sig upp från sin intagna plats, då den äger att yttra sig först, som först uppreste sig. Om flera på samma gång begära ordet må Notarius nämna den, som af dem äger först yttra sig, efter den plats, som hvar och en innehar.

2:o I afseende på rösterna wid förekommande omröstning beslöts, att öfveråring på undra Cirkeln har en röst, underåring på öfra 2 röster och öfveråring på öfra 3, samt Notarius 4 röster. Ett förslag anses gilladt då $\frac{2}{3}$ (två tredjedelar) af rösterna fallit för detsamma, och anses då såsom allmänt beslut.

Sessionen den 9 Sept. 1837.

1:o Skillnaden emellan öfveråring och underåring må i allmänhet blifva den, att öfveråring har full rättighet att deltaga i Gymnasii öfverläggningar och beslut (om han ej genom ett senare beslut blifvit förklarad sin rösträttighet förlustig), då underåring saknar denna rättighet. Underåring skall i de äldres närvaro sitta stilla på sin plats med obetäckt hufvud. Underårings skyldighet ware att skrifwa Theser och Themaswenska samt tal åt de äldre, och dessutom ställa sig de allmänna besluten till

efterrättelse. Då någon underrättelse behöfver allmänne och skyndsamt spridas, skola underåringarne derom besörja.

2:o Om någon, ware sig öfver- eller underåring genom sitt uppförande ådrager sig sina kamraters allmänna missnöje må detta honom af Notarius i kamraternas närvaro kungöras efter förut derom fattadt beslut, dock så, att $\frac{5}{6}$ delars pluralite i rösterna fordras för att fälla en underåring och $\frac{6}{7}$ för att fälla en öfveråring till sådant tilltal och warning. Emottages denna med förakt kan han förklaras för bos eller sin rösträttighet förlustig efter omständigheterna.

3:o Bos är den, som af kamraterna blifvit förklarad oberättigad att deltaga i allmänna öfverläggningar och beslut och antydd att i likhet med underåringarne sitta stilla på bänken med obetäckt hufvud.

4:o Notarius äger att då han finner nödigt, sammankalla kamraterna, hvilka på hans kallelse äro skyldiga att infinna sig. De som ej infinna sig anses hafva gillat de närvarandes beslut.

5:o Will någon annan medlem af Gymnasium sammankalla kamraterna, skall det ske genom (ordföranden) Notarius, hvilken wäl äger göra föreställningar mot deras sammankallande, men ej kan hindra det.

Sessionen d. 11 Dec. 1837.

1:o Om någon öfveråring genom sitt uppförande väcker sina kamraters allmänna missnöje och bryter mot lagarne må han, sedan han en gång blifvit warnad och erhållit tilltal, efter felets beskaffenhet förklaras för bos eller ock blott sin rösträttighet förlustig på den tid, som af kamraterna bestämmes; dock kan han ej förklaras förlustig sin rösträttighet på mera än högst en termin. Under denna tid får han ej bewista Gymnasii sessioner. Efter den förelagda tidens slut inträder han åter i sina rättigheter sedan han dock ånyo lofwat att lyda Gymnasii stadgar, äfven de beslut, som under tiden kunna fattas.

2:o För att beröfva en öfver åring dess rösträttighet eller förklara honom för bos, fordras en pluralite i rösterna af $\frac{6}{7}$.

3:o Ingen må på bestämd tid förklaras för bos, utan må, då kamraterna finna skäligt, genom allmänt beslut, d. w. s. $\frac{2}{3}$ pluralitet i rösterna, för öfveråring förklaras.

4:o Hvar och en, som inför kamraterna blifvit anklagad må, ware sig öfveråring eller underåring, äfven inför dem anföra hvad han förmår till sitt försvar; dock äger han ej någon röst då beslut fattas om hans frikännande eller bestraffande.

5:o Skulle det hända att Notarius sjelf gjorde sig förtjent af tilltal, pröfve då kamraterna, efter felets beskaffenhet huruvida han må i denna wärdighet förblifva. Blir han dömd sin rösträttighet förlustig äger han wid den tid han återfår densamma, ej mera att såsom Notarius förestå Gymnasii angelägenheter och miste äfven då sina röster såsom Notarius, så att han blott äger så många, som tillkomma det år till hvilket han hör. — Samma förhållande äger rum, om han någon tid warit förklarad för bos.

6:o Wid den händelse Notarius blefve afsatt, på det sätt, föregående § antyder, äger den, som innehar det närmaste rummet näst under honom att intaga hans plats och äge då 4 röster och alla Notarii rättigheter och skyldigheter.

7:o Skall Notarius tilltalas bör det ske af Custos eller om han sjelf är custos för tillfället af den, som sitter näst under honom (Notarius).

Dubbnings.

1:o Wid slutet af hvarje vårtermin skall dubbnings företagas d. w. s. att de utaf underåringarne, som gjort sig deraf förtjenta må förklaras för öfveråringar och röstägande medlemmar af Gymnasium.

2:o Wid dubbningen skola alla Gymnasii stadgar för underåringarne uppläsas och hvar och en särskildt till frågas om han will antaga och lyda dem. Den som nekar härtill, må ej för öfveråring förklaras förr än han utfäst sig att antaga (och lyda) dem.

3:o För att förklara någon underåring för bos fordras 5/6 pluralitet i rösterna. — För öfrigt gäller det som stadgas i föregående 3:dje §.

Om förändringar och förkastande af något i stadgarne.

1:o Intet allmänt beslut eller någon del deraf rörande den inre ordningen på Gymnasium må upphävas med mindre det genom 2:ne allmänna beslut blifvit förkastadt; dock så, att emellan hvarje beslut är en weckas tid.

2:o Härifrån undantages då någon paragraph blifvit förkastad eller förändrad i första sessionen med så stor pluralitet att endast 2 à 3 röster äro emot behöfves endast ett beslut.

Hwad som ej kan åläggas.

1:o. Ingen, hvarken öfveråring eller underåring kan genom allmänt beslut åläggas något, som fordrar penningeuppoffring.

2:o. Ingen röstägande medlem af Gymnasium kan åläggas, mot sin vilja, något, som fordrar enskild möda och tids uppoffring, undantagande Notarius, Mercurius på öfra Cirklen och kustoderna, som måste fullgöra sina skyldigheter.

Sessionen den 8 Febr. 1838.

Beslöts att af Custos på undra Cirklen skulle journaler hållas öfver underåringarnes uppförande och uppfyllande af sina skyldigheter. — Dessa journaler skola wid wickans slut till Notarius Gymnasii inlemnas, hwilken förwarar dem, för att tjena till hjälpreda wid dubbningen. —

På sessionen den 14 Sept. 1840 beslöts att dessa lagar skulle omarbetas, hvartill utvaldes ett Utskott af fyra kamrater. Dessa utarbetade å andra sidan stående:

Gymnasii Stadgar

antagna den 1 October 1840.

1 Artickeln.

§. 1. På det, att ordning må komma att äga rum wid öfwerläggningarne och hvar och en komma i tillfälle, att både uttala sitt eget, och höra andras omdöme öfver den sak, som är i fråga, äger Notarius att wara Ordförande, och hvar och en, som vill yttra sig, reser sig upp från sin intagna plats.

§. 2. Den som först upprest sig och begärt ordet äger att först yttra sig. Om flera på samma gång begära ordet, må Ordföranden bestämma, hvilken af dem först äger yttra sig, efter den plats, som hvar och en innehar.

§. 3. Ordföranden äger att göra föreställningar till den, som för oljud eller öfverröstar den talande. Om dessa 2 (två) gånger förnyade ej hjälpa, äger han tillsäga honom att lenna öfverläggningen.

§. 4. I afseende på rösterna, wid förekommande omröstning, äger den, som varit ett år på Gymnasium och blifvit för öfveråring förklarad en röst, den som varit två år två röster. Flera än två röster kan ingen få, utom Ordföranden, som har tre röster.

§. 5. Ett förslag anses gilladt då $\frac{2}{3}$ (två tredjedelar) af rösterna fallit för detsamma, utom i de fall, då större pluralitet blifvit särskildt stadgad, och anses då såsom allmänt beslut.

2 Artikeln.¹⁾

§. 1. Notarius på Öfra Cirkeln är Ordförande, om han ej genom ett allmänt beslut blifvit derifrån [överskrivet: från denna värdighet] afsatt, och bör han, efter bästa förmåga, leda Gymnasii angelägenheter.

§. 2. Om Notarius icke befinnes innehafva de för en Ordförande erforderliga egenskaper, väljes, utan afseende på plats eller år, ur öfra Cirkeln en ny Ordförande, af alla röstägande kamraterna samfält, hvarvid hvar och en har blott en röst.

¹⁾ Marginalanteckning: Paragraferna 1 & 2 äro enligt enhälligt beslut d. 24/11 41. förändrade och i stället uppläses: på sid. 17. [På sistnämnda sida och sid. 18 är följande skrivet:]

2. Artickeln.

§. 1. Ingen kamrat vare sjelfskrifven till Ordförande, och Notarius Gymnasii må vid hvarje termins början anställa val härtill.

§. 2. Ordföranden väljes ur öfra Cirkeln, utan afseende på plats eller år, af alla röstägande kamraterna samfält, hvarvid hvar och en har blott en röst. I händelse af *paria vota* anställes lottning, men uppstå *paria vota* mellan någon annan och Notarius, är Notarius utan lottning Ordförande och bör den som sålunda blifvit vald efter bästa förmåga motsvara kamraternas förtroende och leda Gymnasii angelägenheter.

§. 3. Öfra Cirkeln ensam beslute om platsgång och Exter, och hafve medlersta Cirkeln dermed ingenting att beställa.

Den som sålunda blifvit vald inträder i alla Notarii skyldigheter och rättigheter.

§. 3. Gör Ordföranden sig förtjent af tilltal, eller uppstår fråga om hans afsättande sammankallas kamraterna till öfverläggning härom af Kustos, eller, i den händelse att han sjelf är Kustos, af den, som sitter näst under honom.

§. 4. Blir han, genom den pluralitet i röster som stadgas i Artikeln om Tilltal, dömd att tilltalas, bör detta ske af den, som sammankallat kamraterna, och varit Ordförande wid öfverläggningen derom.

§. 5. Kamraterna pröfve efter felets beskaffenhet om Ordföranden, efter undergången tilltal, må Gymnasii angelägenheter förestå, dock så, att $\frac{5}{6}$ (fem sjattedelars) pluralitet fordras för att afsätta honom.

§. 6. Ordföranden äger att då han finner nödigt sammankalla kamraterna, hvilka på hans kallelse äro skyldiga att infinna sig. De frånvarande få nöja sig med de närvarandes beslut.¹⁾

§. 7. Will någon annan medlem af Gymnasium sammankalla kamraterna bör det ske genom Ordföranden, som väl äger att göra föreställningar mot deras sammankallande, men ej kan vägra det.

§. 8. Ordföranden åligger, att hafva en sådan kännedom af Gymnasii stadgar, att han afstyrrer lagstridiga propositioner och kan tillhandagå med erforderliga upplysningar.

3 Artikeln.

Om Öfveråring.

§. 1. Den som af kamraterna blifvit förklarad för öfveråring äger full rättighet att deltaga i Gymnasii öfverläggningar och beslut, samt afgifva sin röst wid deras fattande.

§. 2. Öfveråring åligger att ställa sig de allmänna besluten till efterrättelse och lyda Gymnasii stadgar. Han bör dessutom i sitt umgänge med de yngre uppföra sig värdigt och derigenom ingifva dem aktning för sig sjelfva och Gymnasium.

¹⁾ Den sista meningen är senare överstruken och i marginalen skrivet: Enligt of. beslut d. 25/2 43.

§. 3. Öfveråring ware förbjudet att med ord eller gerning misshandla någon underåring.

§. 4. Gör öfveråring sig förtjent af sina kamraters allmänna missnöje, eller bryter mot lagarne, må han efter derom fattadt allmänt beslut, för detta sitt fel af Ordföranden allwarligen tilltalas.

4 Artikeln.

Om Underåring.

§. 1. Underåring saknar rättighet att deltaga i Gymnasii öfverläggningar och beslut.

§. 2. Underåring åligger, att wid wistandet på de äldres lärorum¹⁾ sitta stilla på sin plats med obetäckt hufvud.

§. 3. På sitt eget lärorum är han från denna skyldighet fritagen, äfven wid besök af de äldre²⁾

§. 4. Underåring åligger att afskrifva tal, Theseser och Thema-svenska åt de äldre, samt ställa sig de allmänna besluten till efterrättelse.

§. 5. Om någon underrättelse behöfver allmännare spridas skola underåringarne derom besörja, och böra de på sig fördela öfveråringarne så, att hvarje öfveråring har en bestämd underåring, att skrifva åt sig och meddela allmänna underrättelser.

§. 6. Om någon underåring genom sitt uppförande ådrager sig sina äldre kamraters missnöje, eller icke fullgör sina skyldigheter, må han, efter derom fattadt beslut, af Ordföranden för detta sitt fel allwarligen tilltalas, i de äldre kamraternas närvaro.

§. 7. Blir han härigenom icke förbättrad, må öfver honom de äldre kamraterna, efter felets beskaffenhet besluta. Dock fordras 5/6 (fem sjettedelars) pluralitet i röstetal, för att fälla underåring till något annat straff än tilltal

¹⁾ Ovanför de tre sista orden är sedan inom parentes skrivet: lärorumm. I margen tillskrivet: Se: sessionen 14/6 41.

²⁾ Paragrafen är senare överkorsad och i margen skrivet: (Enligt Sessionen d. 14. Sept. 41. uteslutes denna §. då Öfveråringar finnas på nedra Cirk.)

5 Artikeln

Om Tilltal och Bos.

§. 1. För att fälla Notarius eller annan öfveråring till tilltal eller Bos fordras en pluralitet i rösterna af 5/6 (fem sjettedelar).

§. 2. För att fälla en underåring till tilltal fordras en pluralitet af 3/4 (tre fjerdedelar).

§. 3. Hwar och en, ware sig öfver- eller underåring, som inför kamraterna blifvit anklagad, äger att inför dem anföra hvad han kan till sitt försvar.

§. 4. Dock äger han hwarken rösträttighet eller att vara närvarande då beslut fattas om hans frikännande eller bestraffning.

§. 5. Öfveråring, som efter en gång erhållen warning icke tager sig till vara må förklaras för bos.

§. 6. Bos är den, som af kamraterna förklaras sin rösträttighet förlustig och mister rätt att deltaga i de allmänna öfverläggningarne.

§. 7. Ingen kan förklaras för Bos längre än en termin, utan inträder han efter den förelagda tidens slut åter i sina rättigheter.

6 Artikeln¹⁾

Om Dubbning.

§. 1. Wid slutet af hvarje Vårtermin skall Dubbning anställas, d. w. s. att de utaf underåringarne, som gjort sig deraf

¹⁾ Senare satt inom parentes och därjämte skrivet: "Ändrad. Se pag. 27." Även före § 1 och efter § 4 är parentes senare tillkommen. På sid. 27 står följ. 6 Artikeln.

(Satt i sitt nuvarande skick på sessionen d. 16:de Junii 1846.)

§. 1. Wid hvarje Vårtermins slut anställles Dubbning, då, efter skedd omröstning, de af Underåringarne, hvilka deraf anses förtjente, förklaras för röstegande medlemmar af Gymnasium. De öfrige må alla ega lika rättigheter med de förstnämnde, utom den att vid sessionerna afgifva sin röst. Talan vid sessionerna vare dem derföre icke förnekad.

§. 2. I början och slutet af hvarje termin må omröstning företagas om deras inväljaude, som vid föregående val af något skäl blifvit förbigångna.

förtjenta, förklaras för öfveråringar och röstägande medlemmar af Gymnasium.

§. 2. Wid dubbning skola alla Gymnasii stadgar för Underåringarne uppläsas och hvar och en särskildt tillfrågas, om han vill antaga och lyda dem.

§. 3. Den som nekar att antaga och lyda stadgarne, må ej för Öfveråring förklaras förr, än han utfäst sig att antaga och lyda dem.

§. 4. Wid början af hvarje termin böra de underåringar som föregående läsåret varit frånvarande, och således ej varit med på dubbningen, för öfveråringar förklaras, så hvida de icke genom sitt uppförande ådragit sig kamraternas missnöje, då dessa derom besluta.

7 Artikeln

Om förändring eller förkastande af något i stadgarne.

Intet allmänt beslut, eller någon del deraf, som angår den inre ordningen på Gymnasium, må upphävas med mindre det genom 2 (tvenne) allmänna beslut blifvit förkastadt; dock så, att imellan hvarje beslut är en wickas tid. — Dock, om någon § blifvit förkastad med så stor pluralitet, att endast 2 å 3 röster äro emot, behöfves endast ett beslut.

8 Artikeln

Hwad som ej kan åläggas.

Ingen, hvarken öfver- eller underåring kan, genom allmänt beslut åläggas något, som fordrar penning uppoftning.

9 Artikeln.

§ 1. Dessa stadgar böra af Ordföraanden wid hvarje termins början för Öfveråringarne uppläsas.

§. 3. Den som blifvit uppsatt på förslag och ansedd ovärdig rösträttighet, kan icke vid nästa, utan först vid den derpå följande omröstningen förlänas med rösträttigheter.

§. 4. Om någon af dem som blifvit förklarad sina rösträttigheter förlustig icke vill åtnöja sig med detta beslut, må han för bos förklaras.

§. 5. Ingen kan inväljas till röstegande medlem af Gymnasium utan $\frac{2}{3}$ delars röstpluralitet.

§. 2. Endast de 6 första §§. af Artikeln: Om underåring bör wid hvarje termins början för Underåringarne uppläsas.

§. 3. Ordföranden bör förwara, såväl dessa lagar, som andra, Gymnasium tillhöriga handlingar.

Lagar för Sången antagna den 16 October 1840.

§. 1. Wid hvarje termins början må sånganförare väljas.

§. 2. Den, som sålunda blifvit wald, äger:

1:mo att när han finner för godt sammankalla kamraterna till sångöfningar.

2:do Om han ej sjelf vill åtaga sig, att inöfva alla stämmorna, att tillsätta stämmanförare (N. B. med deras eget begifvande) i hvarje stämma, hvilka åligger att med sin stämma inöfva de stycken, som sånganförare bestämmer.

3:tio att både wid öfningarne och wid allmän sångbestämma hvilka stycken, som skola exsequeras.

§. 3. Sånganförare åligger:

1:mo att vid utsatt sång timma sjelf alltid passa på tiden.

2:do Att wid sångöfningar tillse, att intet oskick eller oljud äger rum, att tilltala och warna den, som sålunda störer sången; samt om han en gång warnad icke bättrar sig, att fälla honom till nedan bestämdt vite.

3:io att efter bästa förmåga söka completera Gymnasii sångböcker med goda sångstycken, och

4:io att söka göra Gymnasii sången så harmonisk som möjligt.

§. 4. Wid hvarje termins början må sånganförare hålla uppteckning med dem, som kunna och vilja deltaga i sången.

§. 5. Den, som sålunda anteknat sig för sång, äger ej att sedan under termin skilja sig derifrån, wid vite af sitt till böter insatta Capital, som nedanföre stadgas.

§. 6. Den sångare, som kommer en full qwart efter det till sång utsatta klockslaget böte 4 *skillingar*. Infinner han sig aldeles icke plikte 8 *skillingar* allt RGs. Har någon giltigt förfall anmäla detta förut för sånganförare. Förfall, som anmäles efteråt gillas icke.

§. 7. Den sångare, som har sångböckerna, och försummar sig böte i Banko, hvad ofvan stadgad är i RigsGälds.

§. 8. Den sångare, som wid sången icke iakttaget ordning och stillhet eller störer de andra må af sånganförelaren warnas. Bli han efter en gång erhållen warning icke förbättrad, fälles till 8 *skillings* böter.

§. 9. Om någon, som icke är sångare will afhöra sången, bör han iakttaga stillhet. Stör han sångarne äger sånganförelaren att utwisa honom.

§. 10. Stämmanförelare åligger att minst en gång i wickan öfwa sin stämman. Den som försummar detta böte lika med sånganförelaren. Och den som härwid icke passar på tiden böte lika, som wid den allmänna sången.

§. 11. Till förekommande af krängel med böterna, bör hvarje sångare hos Sånganförelaren insätta en *Riksdaler* RGs. Om detta ej räcker till, insatte ånyo 24 *skillingar*. Dessa böter må wid hvarje termins slut användas efter sångarnes beslut; dock äger den som will, att återtaga det öfverblifna af sitt Capital

§. 12. Försummar Sånganförelare sina skyldigheter, böte han i Banko, hvad ofwan stadgadt är i RGs.

§. 13. De som wid allmän sång ute, medfölja såsom »spel i nummer» d. w. s. utan att wara sångare, äga ej att skilja sig från lederna.

§. 14. Den som under Terminen warit sånganförelare eger att under följande mellantermin disponera öfwer Sångböckerna, och är han då för dem ansvarig. [Denna § senare tillskriven.]

Lagar för Sodalitium antagna d. 15 Nov. 1845.

Första Artikeln.

§. 1. Ett någorlunda stort och treffligt rum med nödiga möbler hyres, hvilket hålles hvarje dag mellan kl. 5 och 8 e. m. Ljus hålles på det allmännas bekostnad.

§. 2. Hvilka af de allmänna Tidningarne, som här skola hållas, bör, vid början af hvarje Termin då Sodalitium hålles, på Allmän Session afgöras.

Andra Artikeln.

§. 1. För utvexlandet af idéer, och på det att, om någon vill vidröra frågor, som röra Gymnasiet, tillfälle härtill må stå honom öppet, må äfven tvenne Gymnasii-Tidningar utgifvas,

hvardera utkommande minst en gång i veckan, till [hvilka] hvar och en både äger rättighet och bör lemna bidrag.

§. 2. På det att icke någon måtte angripas personligen, vare Redactionerna ansvariga för de artiklar, som i deras Tidningar influtit.

§. 3. Om någon skulle anse sig personligen så hårdt angripen att hans heder deraf kan skadas, eger han att, då kamraterna genom Ordföranden blifvit sammankallade, taga dem till domare, då de pröfva om Art. kan anses brottslig eller icke.

§. 4. Om någon Artikel af dem sålunda blifvit brottslig förklarad, må Redaktören af den tidning uti hvilken Artikeln influtit, först efter derom genom omröstning fattadt beslut uppgifva författaren, och må denne derföre inför kamraterna tilltalas. Är Artikeln författad af någon, som för närvarande icke är uppe på Gymnasium, gäller hvad ofvan i Artikeln 2. §. 2 stadgadt är.

§. 5. Om någon Tidningsredaktör önskar vara obekant, må han derföre icke på något sätt hindras, utan snarare uppmuntras.

§. 6. Om någon Redaktör vill begagna renskrifvare, må han mot skäligt arfvode, på det allmännas bekostnad, betinga sig en sådan.

§. 7. Renskrifvaren varde, likasom Redaktionen, förbunden, att icke yppa någon renskrifvares [senare ändrat till insändares] namn.

Tredje Artikeln

§. 1. Alla stormande nöjen, såsom dans och dylikt, varda från Sodalitium bannlysta, äfvensom allt spel. Förtärande af Spirituosa varder äfven förbjudet.

§. 2. Mercurius på nedra Cirkeln tillkommer, att, på de tider Sodalitium hålles öppet, vara tillstädes. Honom tillkommer äfven att se till det isynnerhet Gymnasii-Tidningarna icke blifva liggande framme, och böra de förvaras på Sodalitium, samt få icke under någon förevändning derifrån tagas.

§. 3. För trefnadens bibehållande bör hvar och en bemöda sig att se till det på Sodalitium är så ordentligt och snyggt, som möjligt.

§. 4. Wid hvarje Termins slut äga de Redaktörer, som det åstunda, återtaga sina under loppet af Terminen utgifna Tidningar. I motsatt fall medfölja de öfriga Gymnasiet tillhörande handlingar.

Lagar för Gymnasii Stipendii Cassa antagna den 11 Octob. 1848.

Art: 1. Om Insamling.

§. 1. Wid början af hvarje termin skall af Ordföranden på af honom bestämd tid insamling ske, hvaröfver redovisning af honom ofördröjligen bör lemnas.

§. 2. Hvar och en som på Gymnasium upptages skall till Cassan erlægga två *Riksdaler Banco*. — Härifrån kan dock genom kamraternas beslut undantag göras, om någon af de nykomna Gymnasii medlemmarne är mindre bemedlad.

§. 3. Hvar och en som bevistar läseterminen, skall erlægga en afgift af 16 skillingar *banco*. — Från denna afgift ware dock de, som samma termin blifvit till Gymnasii medlemmar upptagna, befriade. — Will någon erlægga mera, än den i denna paragraf stadgade termins afgiften, stånde det honom fritt.

§. 4. De penningar, hvilka såsom sängplikt under terminen influtit och ej enligt Sångarnes beslut användes till uppköp af Noter, tillfalla Stipendiefonden.

Art: 2. Om förvaltning

§. 1. Ordföranden åligger, att så snart ske kan insätta den insamlade penningssumman i den sparbank, der Stipendii fonden är deponerad.

§. 2. Sparbankboken [senare skrivet ovanför: N:o 6935] skall efter hvarje insättning på allmän session uppvisas för Kamraterna, att de måge äga någon kontroll på Ordföranden.

§. 3. Ordföranden skall så väl under terminen, som under påföljande mellantermin sparbankboken förwara, och är han för densamma ansvarig; äfven skall han, vid begäran af efterträdande Ordförande, den till honom ofördröjligen öfversända.

§. 4. Capitalet får alldrig rubbas. — Rântan skall årligen läggas till Capitalet, tills detta stigit till 500 *Riksdaler Banco*.

Art: 3. Om utdelning.

§. 1. Ingen utdelning får ske förr, än kapitalet stigit till ett belopp af 500 *Riksdaler Banco*, hvarefter endast årliga rântan får, på af Kamraterna bestämd tid uttagas och enligt deras godfinnande utdelas bland Gymnasii medlemmar.

§. 2. Intet stipendium får understiga 6 *Riksdaler* 32 *skillingar Banco*.

[Senare tillskrivet:]

I anledning af Gymnasii sammansläende med Elementar-Scholan härstädes beslöts på allmän Session d. 11 Juni 1850, att, enär det ansågs otillbörligt, att Stipendii-Fonden skulle till Scholan öfvergå samt kanske slutligen komma under Lärarnes förvaltning, och då insamling årligen sker till Nationshus för Wermlands Nation i Upsala, samma Stipendii-fond skulle till ett sådant hus' uppbyggande föräras. En mindre bemedlad Kamrat, saknande alla tillgångar till sin snart stundande Upsala resa skulle dock, såsom ett litet understöd, af fonden bekomma Femtio *Riksdaler Banco*.

Öfverskickandet af de Nations-Huset tillhörande penningar skall ovillkorligen ske, enligt ofvannämde Sessionsbeslut, då nuvarande Undra Afdelningen till Universitet afgår och icke längre vare tillåtet att samma öfverskickande uppskjuta.

Carlstad d. 12 Juni 1850.

Ex officio
A. U. Bergh.
Ordförande.

UUB U 1596 a Protokoller, hållne vid Carlstads Gymnasium. I urval; till 1840 års slut äro blott några betydelselösa rader borttagna i avtrycket.

14/9 1840. § 1. Magnells Gymnasii stadgar upplästes för Kamraterna, hvarefter Poinant och C. H. Sandelin förklarades för öfveråringar.

§ 2. Underåringarne före kallades och helsades välkomna af Ordförande, hvarefter stadgarne om Underåringars skyldigheter för dem upplästes.

§ 3. Magnells lagar, som dels för Gymnasii nya fördel-

nings skull, hvarigenom underåringarne kommit att utgöra en Cirkel för sig, dels för wissa andra orsaker, ansågos tarfva ändringar, företogs till omarbetning.

§ 4. Som man, efter långwarig öfverläggning, icke kunde komma öfverens härom, beslöts att ett utskott skulle wäljas af tre kamrater, som jemte Ordförande Chenon som ansågs sjelfskrifven, skulle uppgöra förslag till nya Gymnasii stadgar. Genom omröstning med slutna sedlar, hwarwid hvarje kamrat hade en röst, waldes härtill G. E. Warholm, G. Ljungqwist samt G. Holmberg och N. F. Frykholm med lika många röster hwardera. G. Ljungqwist afsade sig sin plats, hvarföre de sistnämde båda inträdde i utskottet.

1/10 1840. § 1. Förslag till nya Gymnasii stadgar framlades af det dertill walda utskottet. Det upplästes och antogs af kamraterna utan förändringar.

§ 2. Widare beslöts att både Magnells och dessa lagarne skulle inskrifvas i en särskildt bok. Äfvenså att Protokoll skulle föras wid Gymnasii öfverläggningar.

2/10 1840. § 1. Kihlström förklarades för Öfveråring, och borde han hos Ordföranden taga kännedom om Gymnasii stadgarne.

§ 2. Underåringarne inkallades och fingo del af de nya Gymnasii stadgarne så widt angår Underåringarnes skyldigheter, hvarefter de fingo en förnyad påminnelse att iakttaga desamma.

§ 3. Beslöts att respondenterna wid de allmänna timmarne skola utge sina theser Lördagen näst förut, så att de hvarje Måndags morgon kunna wara färdiga och af underåringarne lemnas.

6/10 1840. § 1. Genom omröstning beslöts att Maskradball skall anställas på Gymnasium nästa Lördag d. 10 Oct. med 18 röster emot 8.

§ 2. Ett förslag att ingen skulle få gå upp okostymerad, förkastades.

§ 3. Underåringarne inkallades och ålades kläda sig till fruntimmer och bestå musik.

§ 4. Till lösen skulle ordet Fysik¹⁾ begagnas.

¹⁾ En glosa, mycket gängse på Gymnasium som kan översättas med hvarjehanda.

16/10 1840. § 1. Wid sången föregående dagen hade kamraterna blifvit tillsagda, att infinna sig på Gymn. klockan 8. Detta oaktadt hade endast några få infunnit sig. Icke dess mindre förlades sångstadgar, som blifvit utarbetade af Chenon, Warholm, G. Ljungqwist och Holmberg. Dessa antogs med några få tillägg.

16/10 1840. § 1. J. Zegelsson anmäldes af Ordföranden till tilltal derföre att han skrifvit owett å en af [sånganföaren J. A.] Ruus utfärdad lista angående sången. Som han dock warit owetande af förmiddags beslutet, och derom af underåringarne icke tillsagd, blef det för denna gång nedlagdt.

§ 2. I sammanhang härmed beslöts, att den som skrifwer owett på allmänna listor gör sig förfallen till tilltal.

§ 3. Underåringarne förekallades och tilltalades derföre, att de försummat flera af sina skyldigheter.

23/10 1840. § 1. Underåringarne tilltalades allwarligen af Ordföranden derföre, att de under ett convent uppfört sig så, att de ådragit sig sina äldre kamraters missnöje. Efter ordföranden uppreste sig E. Almlöf, som i skarpa ordalag förehöll dem åtskilliga okynnen.

§ 2. Sedan underåringarne fått afträde, förehöll Ordföranden åtskilliga af de äldre kamraterna deras uppförande, såsom mindre exemplariskt i de yngres närwaro. Mot L. M. Larsson anmärktes särskildt att han skrattat, då Almlöf talade till underåringarne. Denne uppreste sig och höll tal för att förswara sig. Efter häftiga debatter å ömse sidor skildes man åt med den erinran af Ordföranden, att nästa gång någon ger underåringarne dåliga exempel kommer lagen att tillämpas.

26/10 1840. § 1. På sodalitiium hade en tidning utkommit benämnd M o m u s, 1:a numret häraf hade redigerats af en Öfveråring och renskrifvits af S. Bengtsson en underåring. 2:dra numret utkom mot redaktörens wetskap. Denna innehöll 3:ne artiklar, som af alla de äldre kamraterna ansågos för brottliga. Syftningen i dessa artiklar war, att förklara sitt missnöje med sina skyldigheter, samt att de icke skulle anse för någon förlust att bli af med vårt kamratskap. En artikkel sökte dessutom enskildt förlöjliga Almlöfs tal till underåringarne förra Fredagen.

§ 2. I anledning här af inkallades S. Bengtsson och tillfrågades hvem som wore författare till dessa 3 artiklar. Han förklarade att han utgifvit den med sina kamraters samrådan under synbar förvirring och twetalan, och att han ej kände deras stil, att de blifvit inlemnade då han war uppe på sången *klockan* 3 om Lördagen och att han brändt upp originalerne. Han fick sedan taga afträde. Ordföranden tillfrågade då de äldre kamraterna om någon af dem författat någon artikkel. Alla swarade nej.

§ 3. Nu inkallades alla underåringarne och tillfrågades om de skrifvit dessa artiklar. Hoffstén och Löthner uppstodo och erkände, att de skrifvit den ena. De andra förklarade de wid sin heder att de ej skrifvit.

§ 4. Widare beslöts att sång denna afton skulle hållas för Rektor Arrhenius.

27/10 1840. § 1. Ordföranden framställde den frågan huruwida Underåringarne efter sådana tilldragelser förtjente att vara våra kamrater, och frågade om, då de förklarar sig kunna umbära vårt kamratskap, wi icke äfven skulle kunna umbära dem. Wid votering härom föllo 22 röster för och 8 emot detsamma. Som härtill fordrades 5/6 pluralitet kunde detta ej gå igenom. Derföre afsade sig Chenon ordförandskapet.

28/10 1840 § 1. Chenon uppträdde åter i Kathedern för att öfverlägga om detta ämne. Ett förslag framställdes om underåringarne skulle tillfrågas om de wille vara våra kamrater och fullgöra sina skyldigheter samt hålla inne med sådana yttranden eller afstå derifrån.

§ 2. Chenon förklarade att om ej kamratskapet genast uppsades skulle han nedlägga ordförandsskapet och hvarken himmel eller helwete förmå honom att återtaga detsamma. Han frågade derföre om de gillade ofvannämnda förslag. De fläste swarade ja.

§ 3. Då afsade Chenon sig ordförandskapet och tackade kamraterna för denna termin.

28/10 1840 eft. md. § 1. Kamraterna woro samman kallade till nytt wal af Ordförande. E. Almlöf, såsom kustos på Öfra Cirkeln förrättade walet. Rösterna fördeltes på E. Almlöf 8 röster E. Warholm 8 och Fr. Frykholm 2 röst. Wid an-

ställd lottning millan Almlöf och Warholm föll lotten på den förra.

§ 2. Almlöf framställde nu till kamraterna den frågan hvad som skulle göras med underåringarne? Det beslöts då att de skulle tilltalas allwarsamt och sedan sjelfva få wälja.

29/10 1840. § 1. Almlöf uppläste talet, som skulle hållas till Underåringarne, hvilket af kamraterna gillades.

§ [2]. Underåringarne inkallas och tilltalades af Ordföranden i följande ordalag:

»Kamraterna ha anförtrott mig att tolka sin wilja i dessa ord: Mina Herrar! Af flera obehagliga uppträden och isynnerhet af sista sammankomsten ha wi funnit, att Herrarne äro beswärade af de få skyldigheter, som wi, som alla Gymnasister i långliga tider, före oss iakttagit. Wi wilja ingalunda påtruga någon vårt umgänge, och hafva derföre samfält beslutat, att frisäga Herrarna från dessa tryckande skyldigheter. Som dessutom åtskilliga af Herrarne beklagat sig öfver att ej bli bemötta med nog mycken wänskap och förtrolighet, och wi för vår del ej wilja hyckla känslor, som wi icke känna, så hafva wi ansett för bäst, att allt både inre och yttre umgänge mellan Herrarne och oss må för framtiden upphöra och wi således vara fullkomligt ogenerade af hvarandra.

Endast en sak må vara för oss gemensam nemligen sången. Ty den har ingenting att skaffa med den disharmonie som uppstått oss imellan och dessutom, ifall detta missförstånd någon kommande termin möjligen kunde häfvas, det icke då wore ur vägen att kunna ett eller annat stycke.

Jag får imellertid gratulera Herrarne till denna wackra början af sin Gymnasii bana. Den måste nödwändigt komma att bära sköna frukter af endragt och trefnad och då Ni en gång intagit våra platser skolen I säkert med mycket nöje gång intagit våra platser skolen I säkert med mycket nöje se tillbaka på detta edert förhållande.

Att Gymnasii stadgar, sedan långliga tider hållna i helgd, så af äldre som yngre medlemmar på Carlstads Gymnasium, af nykomna kamrater offentligen mötas med förakt, under skymf och förolämpning mot superiorerna både allmänt och enskildt är utan exempel. Våra författningar lemna för sådana, aldrig

anade fall, ej några föreskrifter, vårt handlingssätt ledes endast af den känsla, som bjuder oss, att ej förbinda någon mot hans vilja, men att broderligt bemöta den, som med lydriad för lagen och aktning för lärarn, will känna sina förbindelser till sig sjelf och sina äldre kamrater. — Mina Herrar! I weten nu vårt beslut; I weten ock willkoret för dess bestånd eller häfvande. Väljen!

§ 3. Härwid förklarade Mylén, att de nog wille anses för våra kamrater, men att de ej ansåge det för offentligt, som stode i en tidning, att de utgett den en för alla och alla för en, och att de ej kunde gå ifrån hvad den en gång yttrat.

§ 4. Härefter fingo de taga afträde för en liten stund. Under det de gingo ut hördes flera hurranden bland dem.

§ 5. Nu yttrade nästan alla kamraterna att de önskade att upphäfvu all gemenskap med dem.

§ 6. Underåringarne inkallades ånyo och tillsades härom. Då förklarade Mylén att de icke heller kunde deltaga i sången —

§ 7. Härefter uppmanade Ordföranden [E. Almlöf] kamraterna att wara eniga och söka bibehålla trefnaden

§ 8. Det beslöts att sången skulle fortfara. Enligt § 5 i Sånglagarne ansågos Underåringarne ha pliktat hela sitt insatta kapital.

Zegelsson åtog sig att, mot viss betalning, hålla en skriven regulier Gymnasii Tidning vid makt.

31/10 1840. § 1. Ordföranden uppträdde och frågade kamraterna om de icke wille förena sig med honom och bedja Chenon, att återtaga ordförandeskapet.

§ 2. Chenon förklarade sig icke kunna rygga sitt en gång fattade beslut.

§ 3. Då förklarade Ordföranden, att han ansåge sig icke kunna motswara kamraternas förtroende och tackade kamraterna för deras wänskap, samt af sade sig Ordförandeskapet.

§ 4. Härefter anställdes nytt wal, hwarwid rösterna fördeltes på E. Warholm med 8 röster Almlöf 6 och Chenon 3 röster.

§ 5. Derefter anställdes wal till Protocolls sekreterare hwarwid Chenon waldes med 9 röster. Frykholm fick 8.

31/10 1840. Wår nye Ordförande Edw. Warholm, upp-

trädde och frågade om före detta Underåringarne skulle gå till posten efter våra bref — Skollagen resolverade denna hemställan —

Då beslöts äfven, att någon vacker dag under allmän sång på väg ledsaga Abituri: August Holmberg och N G Lundström, då äfven Ordföranden väckte den proposition att ta med oss ett par buteljer Pousch eller dylikt Hvilket utan svårighet genomdrefs.

6/11 1840. En innlaga kom från underåringarne så lydande:

»Herrar Öfveråringar!

Emedan den söndring, som nu några dagar warit och, tyvärr, ännu fortfar mellan Öfver & Underåringar på Gymnasium, och denna, efter vår tanke, icke utan wanheder för Gymnasii anseende kan fortfara, så hafva wi insänt detta, för att, om möjligt, med H:rr öfverenskomma om en billig förlikning. — Om Herrarne, liksom vi, wille tillstå, att vi å ömse sidor handlat orätt emot hvarandra, så kunde vi ju, med glömska af det, som nu förefallit oss emellan, åter få wara wänner, och härefter skola wi efter bästa vilja och förmåga söka fullgöra de skyldigheter, som Herrarne, såsom Öfveråringar, hafva att fordra af oss, och öfver dessa fordringar, hafva vi alldrig knottat, utan hafva och skola äfven hädanefter anse dem billiga. Detta är allas vår mening, och detta det enda steg, som vi å vår sida kunna taga till försoning.

Underåringarne.

Carlstad den 6 Novemb: 1840.

Efter hällen Session härom beslöts att samma dag (!) för Underåringarne uppläsa följande, af Ordföranden Warholm författade, swar:

Mina Herrar!

»För att göra slut på den söndring, som till Gymnasii wanheder uppstått emellan Eder och Oss ha Herrarne insänt »ett förslag till billig förlikning».

Denna förlikning skulle bestå deruti att wi å ömse sidor må tillstå att vi handlat orätt mot hvarandra och sedan glömma det förflutna. Wisst kunna vi säga, att wi icke handlat annat

än efter rätt och billighet då vi gäfvö Eder att wälja emellan att wara våra Kamrater och då fullgöra edra skyldigheter eller afstå derifrån. Då Ni swarade att Ni ej kunde gå ifrån det Ni en gång skrifvit, nemligen att Ni icke skulle anse det för stor förlust att blifva af med vårt Kamratskap — då Ni till och med hurraden då Ni gingo ut från vårt sessionsrum, kunnen I då säga att wi handlade orätt om wi förklarade eder för fullkomligt oberoende af oss? Men då I gjort första steget wilja wi göra det andra. Wi wilja derföre anse allt det framfarna som glömdt, wi wilja anse det endast som ett missförstånd och framdeles hoppas på bättre tider. Må hädanefter Endrägt sluta oss tillsammans, må wi wara Kamrater i ordets sanna och egentliga betydelse. Må allt enskildt intresse wara bannlyst, må hvar och en endast ha Gymnasii trefnad och »ära» till ögonmärke. Men detta winnes endast genom enighet.

»Lefve derföre Enigheten på vårt Gymnasium!

Sedan Ordföranden uppläst detta swar war Gymnasium enigt och Underåringarne fingo afträde.

10/11 1840. Kamraterna sammankallades genom Öfver Sånganförrn, som klagade öfver att insättningen i SångCas-san af de fleste medlemmarna uteblifvit. Dessa tillsades af Ordföranden att med det snaraste fullgöra detta åliggande.

Sedermera framställdes för Kamraterne ett mindre värdigt uppträde emellan Rydberg och Håkansson under sista allmänna sångtimmen. De skulle nemligen hafva kommit ihop och tilldelat hvarandra några mustiga slag och skällsord, hvarefter den sednare efter collisionens slut, förmodligen rörd af ofvannämde uppträde, gick ut och, omgifven af Underåringarne, utgjöt sina känslors svall i några heta och bittra - - - tårar.

Ordföranden skred till omröstning, antingen de ofvanbemälte personligheterna skulle ställas under tilltal eller ej. Efter skedd omröstning befanns, att pluraliteten af rösterna fallit mot, d.v.s: tilltal kom ej i fråga, hvarken för den ene eller den andre.

20/11 1840. Ordföranden framställde för Kamraterna en Collegii Gymnastici dom öfver A. W. Chenon, som bestod i wälet mellan relegation eller afbön hos Lector Söderberg i an-

seende till den förres, under en lästimme, mindre underdåniga svar på Herr Lektorns till honom ställda frågor, som bestodo uti:

Hvarföre sitter ej Chenon på sin plats?

Emedan jag sitter bra här.

Sedermera svarades på H:r Lektorns yttranden, att icke svara så sturskt, att ingen kunde förbjuda honom rättigheten att försvara sig och åberopade dervid lagen.

Ordföranden framställde derpå den fråga, om kamraterna ville visa sig som värdiga kamrater och i sin mon bistå Chenon. Ett skallande ja utgjorde svaret. Derpå beslöts, (efter flera olika förslager af både öfver- och underåringar) att man i massa skulle gå till Rektor Arrhenius och genom ordf. fråga huru saken förhöll sig i afseende på dommen m. m., samt förklarat att dommen vore orättvis och mot förbrytelsen för sträng. Ankomna till Rektor fingo kamraterna det svar, att upplysning härom skulle lemnas när tit. A. »finge tillfälle», och att en sådan ankomst i massa vore »högst opassande». Man återvände då till sessionsrummet och på

2:dra Sessionen

beslöts genast, att skrifter skulle författas och inlemnas till följande session, som Ordf. utsatte till kl. 2 om aftonen. Skrifterna skulle innehålla kamraternas billigaste klagomål öfver Lektors Söderbergs bemötande vid mångfalliga tillfällen, jemte förklaring om allas beslut att ej gå upp på L:r Söderbergs föreläsningar innan den orättvisa dommen öfver A. W. Chenon blifvit upphäfvn.

3:dje Sessionen. kl. 2 e. m.

Kamraterne infunno sig manngrannt och för dem upplästes den enda skrift som inkommit. Efter förändring af några ord deri lemnades den till Ordföranden, att renskrifvas, hvarefter alla kamraterna skulle underteckna sina namn.

Detta verkställdes; alla utom 2:ne (hvilkas resp. fäder tycktes dem stå i nog starkt beroende af Consistoriales) underskrefvo sina namn, hvarefter skriften fortskaffades till sin bestämmelse.

25/9 1841. § 1. I anledning af att Recktor Wahlund på Tabulan klockan 12. inför hela Skolan på följande sätt förbrådde E. Bellander sittande i kathedern: »Är det din plats»

(med uppbragt stämma, flera gånger upprepadt och hyttande åt honom med käppen) »har du ej lärt dig mera vett på Gymnasium» — vore kamraterna sammankallade till *klochan* 5. e.m. att rådgöra hur man skulle förhålla sig efter en sådan skymf för Gymnasium; hvarefter, sedan flera förslag af åtskillige blifvit proponerade man beslöt att Ingen Gymnasist hädanefter bevisar någon Tabula och Ordföranden jämte Notarius ur hvarje afdelning skulle directe gå till Rector Söderberg och för honom tillika uppenbara förhållandet hvarföre ett sådant beslut blifvit fattadt, hvilket skedde. — Men på Sessionen den 27 Sept Då de ofvannämde afskickade förklarade att de ej träffat Rector Söderberg beslöts att man tills vidare ej skulle underrätta honom derom.

[Näst efter prot. för 5/10 1841 inskrivet:] Serskildt må nämnas, att, i afseende på det fattade beslutet vid Sessionen den 25 Sept, Rector Söderberg enskildt bedt Gymnasisterna, att (då han äfven infinner sig på Tab.) gå upp på Tabulan, hvilket beslut på Rectors nämnda begäran härmed warder upphäfvat.

24/10 1841 kl. 4. e.m. §. 1. Ordföranden hade sammankalladt kamraterna att rådgöra, i anseende till väckt fråga om den vanliga Exter-utgiften, huru vida man följande dag skulle lemna den och följaktligen ha lof, eller ej, och då Pluraliteten härmed var nöjd, gick Ordföranden till Rector och tillkänna gaf kamraternas beslut, hvarföre Rector tackade och gaf gerna lof.

§. 2. Vidare framlade Ordföranden till kamraternas öfverläggande, att en §. i lagen, hvilken innehåller det Notarius på Öfra Cirkeln skall vara Ordföranden, borde ändras, emedan Notarius möjligtvis ej kunde ega de egenskaper som dertill fordras och ej kan vara af kamraterna nog känd. o. s. v. så att kamraterna, ej bundna af denna lag, kunna få välja hvem de tycka dertill mest passa af de öfriga kamraterne. Detta förslag sades förra termin hafva varit i fråga men gick då ej igenom. Nu deremot hördes ingen hafva något att invända mot förslaget, hvarföre det beslöts att vid en annan session medtaga Lag- Boken och ändra den i fråga varande Paragrafen

8/12 1841 §. 1. Ett par paragrafer i lagen, som enligt ett föregående beslut skulle förändras, hade omskrifwits af Ordföranden, upplästes och godkändes.

22/2 1842. §. 1. Emedan Kamraterne denne terminen äro mera allmänt samlade än Höst-Termin så föreslog Ordföranden att man borde inrätta ett Sodalitium. Detta förslag gillades af Pluraliteten (blott J. Chenon, C. B. Cederroth och J. Brink blefwo ej med). Man beslöt derfor att följande Tidningar skulle der vara tillhands *nemligen* Aftonbladet, Studier Kritiker och Notiser, jemte Wernmlands Tidningen. Dessutom åtog sig M. Olsson att utgifva en Tidning för öfra, och Hofsten & Mylén C:pn. för medlersta och nedra Cirklarne —

§. 2. Underåringarne inkallades och underrättades om beslutet. Äfvensom att Wahrolin skulle mot sex skillingar per st. renskrifva Tidningarne

§. 3. Åtog sig Ordföranden att skaffa rum härtill med skyndsammaste. Derefter upplästes Lagarne för Underåringarne.

14/3 1842. §. 1. Ordföranden hade sammankallat kamraterne att föreslå och afgöra om man skulle såsom vid andra Gymnasier anlägga någon enskild drägt. Härvid föreslogs hvarjehanda såsom Kappor, mössor. De förra synes ej vara så mycket i smaken, emedan de skulle blifva såsom man tycker alldeles för simple, bestående af något slags groft tyg t. ex. bulldan eller något dylikt. Man beslöt således att mössor skulle af dem som wille blifwa antagna, på det sätt, att hvar och en som behöfver en ny mössa låter göra sig en sådan. (En egen form, skild från de vanliga, skulle det blifwa.)

§. 2. I stället för wanliga masquerad baler, föreslogs nu, att liksom förra året anställa ett Societets- Spektakel. Detta var ingen emot, helst kostnaden blir ganska obetydlig. Man valde således C. L. Löthner, B. J. von Hofsten och C. Hultman till så kallade »Föreståndare», och fingo de fri magt att häruti styra och ställa i samråd med kamraterne — — — Till plats för detsamma beslöts att Ordföranden skulle fråga Rector Söderberg, om icke liksom förra året, det tilläts att hållas på Gymnasii nedra Lärosal. Hvilket skedde och Rector förklarade att han ej ville lofva oss att något sådant anställa, hvilket tillhör Ephorus att bestämma, m.m. upprepades af denne Herre. Och slutligen skred man till den frågan

§. 3. Om den Artikel i lagen som säger att »Öfveråring ej eger rättighet att slå eller misshandla Underåring» — skulle

ändras, så att man skulle hafva den rättigheten. Härvid orerades, disputerades, ja till och med argumenterades af några att sådant skulle vara nyttigt helst Öfveråringarne på Undre klagade ganska mycket på dem (nemligen Underåringarne). Efter häftiga Debatter skred man till wal, huruvida sådant skulle ske eller ej. De fleste rösterna fölle likväl Contra. d.v.s. mot att förändra Lagens paragraf.

§ 4. Inkallades och underrättades om beslutet att anställa Spektakel. Derjemte tilltalades de ånyo, för att vara allt för efterlätne med sina skyldigheter och tillika förkunnades, att om detta icke gör någon verkan strängare åtgärder kommer att användas.

16/4 1842. § 1. Då man war samlad tillkännagaf J. Brink att underåringarne mot honom flera gånger visat sig uppstudsige, svarat honom sturskt m.m. af hvilka han i synnerhet utmärkte A. Ljung och J. O. Örtenblad, såsom warande de mest skyldige. Dessutom tillkännagaf han att de ej varit på Gymnastiken, ej i kyrkan, och borde de af kamraterne nu straffas och warnas, helst ej någon slags varning på dem mera gör någon verkan. Så yttrade och föreslog han. Äfwen sade han att G. Bystedt, en öfveråring, mera tycktes understödja Underåringarnes uppstudsighet än söka hämma densamma, hvarföre han yrkade att man borde öfvertänka hvad med honom wore att göra och sedan Ordföranden tillsagt honom att taga afträde så

§ 2. Föreslog man att han borde härföre bedja alla kamraterna om förlåtelse, all den stund ett eller flera af hans yttranden i en underåringens närvaro alldeles nedsatte Gymnasii öfre år anseende — Detta beslöts äfwen.

§ 3. Då han blifvit inkallad, af ordföranden förebrädd för sitt mindre wackra uppförande, kungjordes han kamraternas fattade beslut, nemligen att bedja samtliga om förlåtelse. Detta sade han sig alldeles [icke] vilja ingå på utan fick genast taga afträde. Då man såg hans obenägenhet härtill beslöt man vidare att låta honom få betänketid; ty hans uppförande vid bortgången från Sessionen uppgaf man kunde vara antingen obetänksamhet eller öfvervilning, och dessutom blott be J. E. Hammarin & Bengtsson om förlåtelse för sitt yttrande, emedan

det war i bådas närvaro och till den sednares Underåring yttrandet skedde.

§ 4. Skred man till Underåringarnes förtjente behandling. Man såg nu att på en god och mild sida ingen ting kunde werkas mot dem, man måste således (mot sin vilja) bruka strängare åtgärder, och man föreslog — Dagg. Detta gillades ock, och afgjorde[s] att A Ljung och J O. Örtenblad skulle hafwa 3 slag af daggen hvardera under fötterne. Och till Executor åtog sig C H. Sandelin.

§ 5. Nu inkallades Underåringarne och förebråddes, såsom flere gånger förut, af Ordföranden att de åter uppfört sig illa. De försökte försvara sig med ursägts ordet, »Om och kanske» viljande således neka för sitt brott. Men man afgjorde saken snart, sedan Ordföranden förklarar dem deras dom, som war att först bedja om förlåtelse och sedan erhålla den ädömda Daggen. Den mottogs ock med bleka ansikten och sura miner.

§ 6. Widare öfwerlades om, huru man skall och borde fira den 1:sta Maj. Ett förslag uppgifwet af Gymnasii Tidningen Custos Morum som innehöll att kamraterne borde bittida om morgonen samla sig klädda som Bacchanter, på Gymnasium. En Öl-Tunna skulle anskaffas hvar på Bacchus sjelf skulle af någon afbildas, sitta körande ett oxspann som droge Tunnan till Russkällan. Detta blef godkänt och med förtjusning antaget. Och beslöt man att anskaffa 38 k:n dessutom Glödgdadt win m.m. för resten af det sammanskott som gjordes, till i riksdaler RiksGälds p.m.

§ 7. Till Directörer för tillställningen valdes Martin Olsson och B. v. Hofsten. Den förre åtog sig äfwen att föreställa Bacchus. Äfwen beslöt man sedermera att man skulle hafva 4. af Wermlands Musiken med.

22/4 1842. § 1. En artikel af Custos Morum under rubrik af Jeremias syntes tydeligen, mot Lagen, angripa Ordföranden, med personligheter — Denna artikel framställdes nu och fråga framställdes om en sådan artikels författare får släppas utan att af lagen och Kamraterne näpsas.. Man skred till val antingen den skulle anses brottslig eller ej (ty meningen tycktes wara tvetydig). Men alla ropade pro d.ä. för att den war brottslig. Redaktörn måste således uppgifva Jnsändarens

namn, som befanns vara L. M. Larsson. Då Ordföranden frågade om kamraterne wille öfverlemna åt honom sjelf att vidtala Larsson härom, och detta medgafs, så slöts sessionen.

6/5 1842. § 1. 4:de Klassingen A. Blum hade för Rector Scholæ klagat att Gymnasisterne wille slå honom, derföre att han ej 2:dra platsgången war närvarande. Saken hade för H. H. Biskop [C. A. Agardh] blifvit bekant, och i anledning derutaf blefvo M. Olsson, O. Sillén, J. Chenon och C. H. Sandelin till honom hemkallade. Han lärer der i stränga ordalag sökt bringa dem till en annan bekännelse än den först uppgifna *nemligen* att Gymnasisterne blott velat tala vid Blum. Flere Sessioner höllos huru man skulle förhålla sig, man intalade mod att uppföra sig som Gymnasister anstå. m. m. var det som *egentligen* framhades.

§ 2. Åter en artikel hade i en af Gymnasii Tidningarne väckt uppseende, *nemligen* utgående på personligheter emot någon af kamraterna. Såsom författaren ej war någon Gymnasist, och således ej underkastade sig något åtal derföre, så beslöt man att ingen annan än Gymnasist får skrifwa och inskicka någon artikel uti Gymnasii Tidningarne.

4/6 1842. § 1. Man föreslog att sjunga vid termins slut för Lector Arrhenius men ingen mera af de öfriga Lärarne — och bestämdes tiden dertill då flyttningen är gjord.

§ 2. Enhälligt fattades beslut att vid val rösta med slutna sedlar.

14/9 1842 kl. 11. f. m. [§ 2.] Fråga väcktes om att stifta en lag, hvarigenom alla Gymnasister skulle förbinda sig att bruka de förra terminen antagna Gymnasiuniforms mössorna. Röstning anställdes — Lagförslaget gick igenom.

24/10 1842 kl. 12. § 1. Ordföranden omtalade, att triumviratet lyckats erhålla Theaterhuset. Tillika beslöts tystnad och en afgift till påkommande utgifter vid anordnandet af theatern bestående i 18 *skillingar* per man, hvilka pengar borde lemnas Löthner onsdags morgon. [Syfte: sällskapsspektakel.]

§ 2. Underåringarne inkallades och fingo del af beslutet och ålades tystnad — de fingo afträde —

§ 3. Vidare beslöts, att de fönsterruter, som blifvit utslagna, skulle af dem, som gjort denna åvärkan insättas.

§ 4. Man beslöt att ej göra så mycket konster under lästimmarne och i synnerhet ej för Lector Söderberg —

28/10 1842. § 1. I anledning af att några öfveråringar uppmanat underåringarne att föra konster under conventet för Malmstedt beslöts, att något sådant hädanefter ej skulle få äga rum, utan att man derom fattat allmänt beslut.

§ 2. Det beslöts att det tillämnade Gymnasist *spectaclet* skulle hållas Lördagen den 5 November om aftonen, till hvilken dag Directionen lofvade att ha allt i ordning och Ordföranden uppmanade alla till tystnad och att noga öfverläsa sina roller —

§ 3. Underåringarne inkallades och fingo del af beslutet; äfvensom tillsägelse om iakttagande af tystnad och att de spelande bland dem borde infinna sig på prestsaln dagen derpå klockan 5. e. m. då första repetitionen blifvit af Directionen utsatt. Kallstenius, som åtog sig att vara suffleur, tillsades att äfven infinna sig på den utsatta tiden.

1/11 1842 kl. 12 m. § 1. Beslöts att Jägarmusiken skulle anskaffas till *spectaclet* och kostnaden af alla betalas.

§ 2. Att alla skulle få bjuda 6 af sina bekanta.

1/11 1842 kl. 5 e. m. § 1. Tillkännagaf Ordföranden sitt missnöje med kamraterna, i anseende till försummelse och slarf vid de af honom sammankallade sessionerna och det beslöts att de frånvarande alltid skulle åtnöja sig med de närvarandes beslut.

§ 2. Som man hade skäl att vänta presternas ogillande af det tillämnade *spectaclet*, så lofvade alla att detta oaktadt deltaga i *spectaclet* både såsom spelande och åskådare —

§ 3. Underåringarne inkallades fingo del af besluten och aflade samma löfte som öfveråringarne. Alla skulle om Onsdag klockan 4 uppkomma med sina förteckningar på dem som borde bjudas, den som ej infann sig skulle förlora sin rättighet. Repetition skulle anställas på theaterhuset s. d. klockan 1/2 till 6 e. m. samlingen skulle ske så tyst som möjligt — Alla borde då kunna sina roller.

15/11 1842. § 1. Beslöts, att en skollag gemensamt skulle köpas.

§ 2. En deputation skulle afgå till Malmstedt, för att förfråga sig angående om collegii beslut förra dagen.

§ 3. Underåringarne inkallades och fingo del af beslutet.

5/12 1842. § 1. Ordföranden tillfrågade Kamraterna, huru Sång-kassans reliquier skulle på bästa sätt användas; och framställde tillika flera artiga förslager *nemligen*, att antingen för dessa penningar få sig en liten balette, eller skulle de användas till Sodalitii behofver, eller om man skulle blöta dem i några bålar Ryss soppa?

§ 2. Det sistnämnda förslaget föllo nästan alla i smaken och beslut fattades, att man vid Terminens slut, för att riktigt njuta och fira detta »finem laborum [=slut på besvärigheterna] skulle hyra ett rum och der en stund i kretsen bland kamrater njuta af Bacchi himmelska häfvor — och med ett ord hafva förb-t trefligt. Omkostnaden för detta skulle, som ofvan nämnt är, utgå från det öfverblifna af Sång-kassan, och i följd deraf blott H:r Sångare deltaga i denna glädjefäst. af Spelet skulle hvar och en som önskade blifva med, insätta i Kassan lika mycket som Sångarena.

§ 3. Underåringarna inkallades, och för dessa förkunnade nu Ordförande de äldre Kamraternas beslut, med tillfrågan: »om de allmänt ville deltaga i detta gille?» Ett gladt Bifall eller »Já ha!» surrade från hopen. Nu tillsades Underåringarna taga afträde.

§ 4. Till »magistri bibendi» utsågos af Kamraterna Sånganförraren Esse Wennerus och ordföranden von Hofstén, hvarefter Sessionen för denna gång slutades.

7/12 1842. Ordförande anförde en af Kamraterna framställt förslag, *nemligen* att sjunga för Arrhenius, hvilket bifölls. Äfven beslöts, att man skulle begära Arrhenii tal för att på Gymnasii bekostnad öfverlemnas till trycket.

20/4 1843. § 1. Ordföranden uppläste för kamraterna ett bref från Götheborgs Gymnasium, som handlade om en Tidning, kallad Flyttfogeln, som denna Termin redigeras af några Gymnasister derstädes, å hvilken tidning nu Prenumeration wore öppnad. Ordföranden tillfrågade kamraterna om huru många som ville prenumerera derå, då nästan alla woro hugade derföre. Prenumeration för Gymnasium skedde å 14 exemplar.

28/4 1843. Man beslöt, att 1 Maj skulle firas på det sätt att man kl. 4 om morgonen skulle samlas på Gymnasium och der njuta af Bacchi dyrbara gåfvor (10 kannor glödgadt vin) sedan skulle man sjunga och derpå återigen famntaga glaset.

12/5 1843. § 2. Underåringarna inkallades hvarefter ordföranden tilltalade dem för deras försumlighet och likgiltighet för sina pligters uppfyllande och förkunnade sedan Kamraternas missnöje med Lindberg och Örtenblad samt deras tillfölje deraf fattade beslut. Underåringarna fingo taga afträde, utom ofvannämde förbrytare, hvilka nu under snyftningar och bleka ansigten fingo erfara daggens välgörande verkningar [tre slag under hvarje fot bland annat för pliktförsummelser].

14/9 1843. § 4. Det beslöts att Apologister ej skulle behandlas som de öfriga underåringarne utan vara för sig sjelfwa. Vidare fingo Underåringarne fri rättighet att begagna eller icke de mössor som blifvit antagna på Gymnasium.

20/9 1843. Förslag väcktes åter om Apologisters upptagande till kamrater, *nemligen* att de först skulle bli underåringar och sedan öfveråringar, detta afslogs allmänt. Men sedan man jemkat så att de ständigt skulle vara underåringar, och emedan de flesta rösterna tycktes vara derför, anställdes votering derom då 28 röster föllo pro och 19 contra, i följe hvaraf motionen förföll ehuru blott en röst fattades i det stadgade 2/3 pluralitet, emedan oppositionen under häftiga debatter yrkade beslutets ogillighet.

25/9 1843. Åter väcktes fråga om Apologisterna af en viss individ, som det tycktes icke af så alldeles oegennyttiga orsaker, och sedan man discuterat en hel hop smörja beslöts, att den Apologist, som för närvarande var på Gymnasium, skulle tillåtas att sitta inne på cirkeln med obetäckt hufvud, utan någon slags gemenskap eller kamratskap med Gymnasisterne så att allt blef vid det gamla, utom att han ej behöfde vara utkörd under fristunderna. Apologisten Lindmark inkallades och tillsades härom.

6/10 1843. Förslag väcktes om att tillställa en masquerad bal, detta bifölls nästan allmänt. Till Lösen skulle man hafva ordet Masquerad — bekostnaden af musiken skulle skiljas på hela Gymnasium — Underåringarne inkallades och tillsades härom och att alla skulle infinna sig Lördagen kl. 6. på

prestsaln, klädda till Fruntimmer. — Äfven förhöllos de strängt af Ordföranden för åtskilliga friheter, som de tagit sig, med hotelse att detta var sista gången man uppskjöt med straff.

10/10 1843. Hamberg anmälde klagomål mot en af Underåringarne, Bergsten, och anförde att han uppfört sig sturskt i så motto mot honom, att då Hamberg tillsagt honom kringbära en Gymnasii lista, han svarat: »det gör jag ej», och kastat listan på golvet — fråga väcktes om man icke borde använda dagg men då ej pluraliteten gillade förslaget måste man stanna vid tilltal. Bergsten inkallades och ordföranden förhöll honom strängt sitt fel. Han erkände under ånger och snyftningar sin förbrytelse och bad Hamberg om förlåtelse, hvarefter han fick afträda.

9/11 1843. I anledning af anmälan att Lagerlöf varit ur kyrkan utan lof samlade ordföranden kamraterna till Session. Lagerlöf inkallades och erkände med tårar sitt fel, men sade sig ej gjort det af uppsåt utan, att han kommit för sent. han fick tilltal härför och sedan afträda.

28/3 1844. Såsom till Gymnasisternas öron kommit, att öfveråringarne i Fjerde Classen illa behandlade sina Underåringar, och så strängt, att de deraf kunde lida någon skada, så beslöts enhälligt, att ofvannämnde öfveråringar skulle uppkallas på Gymnasium och vänligt anmodas att dermed upphöra, hvilket ock skedde.

28/4 1844. Såsom de föregående åren brukligt varit, beslöts att man skulle hafva vid Rudskällan 8 kannor bishoph och 5 k:r punch. Förut skulle man på Gymnasium dricka 2 k:r glödgadt vin. Äfven beslöts, att man skulle hafva 2:ne Majkonungar; Bystedt åtog sig att blifva den ena. Man öfverenskom äfven, att ingen sång skulle hållas på gatorna.

30/4 1844. § 1. Man beslöt, att hvar och en skulle hafva krans på mössan af grönt. — De på föregående Sessionen beslutade Majkonungarna hade ej kunnat skaffa sig tillbehör, hvareföre detta beslut förföll.

§ 2. Ordföranden anmälde att underåringarne i flera afseende varit slarfviga, dels beträffande Gymnastik, dels ock beträffande Scripta; men kamraterna ansågo ej billigt, att vanhelga en sådan dag med bestraffningar, hvareföre frågan uppsköttes.

2/5 1844. § 1. Då åtskilliga af Kamraterna, hade yttrat

den förmodan, att Notarius Gymnasii skulle i åtskilliga frågor, (t. ex. vid platsgångars anförande etc.) hafva lika magt, som ordföranden; och då således tvistigheter kunde uppstå; så, för att för framtiden förebygga sådana, sammankallade ordföranden kamraterna till session; hvarvid beslöts, att Ordföranden ensam skulle hafva med det allmänna att göra och låta, och Notarius Gymnasii ha ingen rättighet, att häröfver befalla.

§ 2. Som platsgång var besluten att hållas om aftonen, frågade ordföranden om någon skulle hafva pund. Öfveråringarna ville ej dertill befordra någon.

9/5 1844. Då Gymnasisterna genom Rector Gymnasii Bjurstedt blifvit underrättade derom att Lector Söderberg hade begärt Collegii sammanträdande, i anledning af en figur som S.D. var ritad på taflan, så vidt ej den som ritat figuren anmälte sig; beslöts att man ej skulle yppa hvem gerningsmannen vore. Och stå en för alla och alla för en.

21/5 1844. § 1. Man beslöt, att Öfra Cirkeln ensam skulle besluta om Platsgång och Exter.

§ 2. Underåringen Gillstedt, som vid flera tillfällen förut mindre väl uppfyllt sina skyldigheter, och som nu, vid Ordförandens tillsägelse nekade att bevista platsgången, som skulle vara om aftonen, inkallades, och tilltalades i stränga ordalag af ordföranden, med erinran, att om han icke infunne sig på platsgången, skulle han få stryk.

16/9 1844. § 2. Beslut fattades efter derom af Ordföranden väkt fråga om Sodalitium, hwilken med de flesta rösterna genomdrefs. Höök åtog sig att hvarje Onsdag utgifva en regulair tidning, Wahrolin och Lindberg, att som Compagnioner utgifva en om Söndagarne.

21/9 1844. Ordföranden sammankallade Kamraterna i anledning af en wiss individs (F. Hamburgs) proposition, att Apologie-Gymnasisten Lindmark, skulle få rättighet deltaga i Gymnasii-sången. Efter mycken häftighet och oenighet å båda partiernas sida, skreds sluteligen till omröstning, då de flesta rösterna utföllo mot förslaget. Men som åter C. J. Kallstenius, ej wille, af orsak att ofvannämde Lindmark ej skulle få deltaga i sången, åtaga sig Sånganförrare-skabet, och då ingen annan än Kallstenius ansågs kunna bemälda syssla sköta: så

Skreds för 2:dre gången till omröstning. Då man föreslog, att han, nemligen Lindmark, wäl skulle få deltaga i Sängen de timmar hwilka Directeur Hieschman bewistar den; men wid allmän sång ej skulle kunna komma i fråga någon delaktighet i sången för honom. Hwilket förstnämde genomdrefs.

16/11 1844. I anseende till hastigt inträffadt slädföre, föreslogs ett slädpartie, hvilket äfwen genomdrefs och verkställdes samma dag till Bryngfjöl; Pousch, den enda Dryck som förtärdes, war 4 kannor.

22/11 1844. Öfre afdelningen sammankallades i anledning af Collegium, till hwilket de woro uppkallade.

Tisdagen den 19. läste Lector Söderberg på Medlersta afdelningen emellan 9—10. då öfwersta circeln hade lof. Härutaf uppstämde desse sednare en Supwisa, med de wälbekanta orden: Hwem skall denna wimpelen ha etz. och som ordet Jöns äfwen nämdes i samma wisa, fann sig ofwannämde Lector deraf sårad och rusade med häftiga språng på Dörren, inkom på öfwersta circeln och med ett: wet hut pojkar, hälsade afdelningen, hwarefter han åter fortsatte Lectionen på medlersta afdelningen; men öfre circeln, som härutaf fann sin hederskänsla sårad, tillriglade Dörrarne samt fortsatte, med ökad häftighet sången. Efter flera förgäfwes förnyade sparkar på Dörrarne, samt efter många både hotelser och böner att öppna, slutade han Lectionen och i full desperation rusade han hem. Sedermera samma afton träffade han hos Lector Östling 2:ne Gymnasister, hwilka han tillsade, att de skulle underrätta Kamraterna, att om en Deputation afginge till honom, skulle han ej vidare göra någon affair af denna saken. — Men dessa åter, som ansågo sig ej hafwa förolämpat nämde Lector efterkommo ej tillsägelsen. Ater lät Han kungöra, att han Thorsdags morgon wille tala wid öfre circeln. Emedan detta ansågs billigt uppgingo öfre circeln Thorsdags morgon; men som det drog ut på tiden innan Herr Lectorn infann sig, afskickades ett bud att, Gymnasisterna wänta, hwarefter han genast infann sig. Men som han yrkade det de skulle afbedja sin förbrytelse, så framt de wille blifva förlätne, så beswarades Han ej med ett enda ord; utom att medlersta circeln uppstämde samma dryckessång, som öfre gjordt. I anledning härutaf blef Söderberg högst förtörnad, och

i största raseri sprang sin wäg. Men som Han utaf sin stora brådska och häftighet föll omkull utanför Gjörkes, så uppstämde från Gymnasium flerfaldt hurra-rop, hwarwid äfwen många fönsterrutor fingo tillsätta lifwet.

S.d. Kamraterna sammankallades till Sessions Rummet klockan 8 f.m. i anledning af Collegium Gymnasticum, hvilket skulle hållas samma dag klockan 11 f.m. — Det beslöts då, att Gymnasisterna (öfre och mellre circeln, hwilken sistnämde af ett slags hederskänsla, ut dicam, hade beslutat att dela sina kamraters öde) skulle wara enige och stånda en för bägge och bägge för en. — Wid inträdandet på Collegium, sutto Wällärde Herrar Lectorer till Doms, bland hwilka Söderberg utmärkte sig för sitt rörande och wackra tal. Han föreställde Gymnasisterna deras ovärdige uppförande emot honom, som alltid wisat sig hygglig mot dem wid alla tillfällen.

Colegii dom blef: att lottning skulle med öfra Cirkeln anställas; hwilka af dem skulle flytta ned. Sedan dessa blifvit dragna, framsteg en af Öfvercirklingarne och på sina Kamraters vägnar förkunnade för de af förwåning stumma Concistoriales, att de samtliga ginge ned af Gymnasium, hvilket beslut äfwen medlersta Cirkeln delade. Sedermera befanns äfwen att undra Cirkeln (likväl mot de öfres vilja) också deltog i sina Kamraters öde, ty då Lectorerna andra morgonen dit uppkon.110, svarades att man derstädes »icke läser».

Således war nu *Gymnasium* i fullkomlig upplösning, eller hvad man kallar, verkligen på branten af undergång, på en del ställen talade man om, att beställa hästar för hemresa, på andra återigen, att välja ett annat vitæ genus etc. etc. — Emellertid lät dåvarande Rektor Gymnasii, Lector Östling utgå ett bud, att få tala vid Gymnasisterna för att åtminstone få säga dem sitt farväl. Genast efter inhämtandet häraf sammankallades Session, och man beslöt att till följande dagen wara mangrant (nb: endast öfra året) samlade på Prestsalen — Emellertid, hvilket war en naturlig följd af det öfvergäsande ungdomsblodet, hade hos många tankan på framtiden börjat gjort sig gällande och man fann tydligen att det steg som nu war på vägen att, af obetänksam ungdomshetta tagas, skulle för många gifva anledning till stora ledsamheter, ja kanske till en mindre lycklig fram-

tid. Att något dylikt föresväfvat en och hvar, bevisar det lugn och den värdighet med hvilken Lector Östling emottogs då han följande dagen uppkom på *Gymnasium*.

Sedan bemälte Lektor på ett värdigt sätt framställt sina tankar angående saken, samt visat dem vådan af deras obetänksamma företag, samt tillika nämt att för de nedflyttade alls ingen ledsamhet skulle följa, med undantag af den lumpna förlusten af *Præmier*, så uppsteg Ordföranden J. P. Eriksson och å Kamraternas vägnar tillkännagaf, att de väl skulle åter gå uppe på *Gymnasium*, men att all respect från denna stund för Lector Söderberg var försvunnen, samt att de redan på förhand, beslutat att icke emottaga några *Præmier*.

Så slutades detta uppträde.

7/4 1845. 1. Föreslogs af Ordf., att tvånget för underåringarna att gå i kyrkan hvarje Söndag skulle upphöra. Tankarne voro delade, hvarföre votering uppskjöts.

2. Föreslogs d.s. att Oxkalaset borde afskaffas. Uppskjöts likaledes.

3. Klagomål anmäldes af Andr. Larsson öfver Underåringen Stålström, i anledning af dennes mot honom visade sturskhet och näsvishet. Enhälligt och utan votering beslöts, att Tit. Stålström skulle afstraffas med stryk. Domens verkställande uppskjöts dock i anseende till delinqventens opasslighet. [Han hade varnats 28/2.]

8/4 1845. 1. Sedan P. Wallmo blifvit utsedd till exekutor, inkallades Tit. Stålström jemte öfriga underåringar, och afstraffades med fyra rapp akterut.

2. Fråga väcktes, att öfveråringarne i 4:de Klassen skulle tilltalas, i anledning af en underåring misshandlande. Man fann dock för godt, att ingenting härmed skulle företagas.

14/4 1845. De af Ordf. d. 7. Apr. gjorda förslagen neml. 1:mo Oxkalasets afskaffande och 2:do Upphörande af tvånget för Underåringarne att gå i kyrkan, föredrogos till votering, hvilken så utföll, att i afs. på båda förslagen gjorde Kontra sig gällande, och dessa i följe deraf omintetgjordes.

29/4 1845. § 1. Pettersson anförde, huruledes Magister Hardin vid ett tillfälle fällt »ofördelaktiga» omdömen öfver

Gymnasium, i anledning af några Naturhistoriska anteckningar, hvarom han anmodat kamraterna; beslöts derföre, att ingen skulle med sådana anteckningar gå Tit. Hardin tillhanda.

§ 2. Beslöts, att sång skulle anställas för Rektor Vahlund.

§ 3. Beslöts, att till Maijkalaset Cigarrer på allmän bekostnad skulle anskaffas.

22/9 1845. Af några individer framställdes nödvändigheten om det så kallade oxkalasets afskaffande, »emedan det vore stridande emot all rättskänsla att underåringarne skulle åläggas en så stor kostnad blott för några timmars nöje, och hvad införlifvandet med de äldre kamraterna beträffade, så ansågs det af nämnde individer kunna gå för sig lika bra utan något kalas.» Men då pluraliteten förkastade detta förslag på grund deraf, att detta nöje i alla tider varit brukligt, äfvensom att knappt någon nyss blifven Gymnasist funnes, som icke tillsammans med sina äldre Kamrater önskade på detta sätt yttra sin glädje, så var likväl Kamraternas enhälliga önskan den, att Kalaset skulle, som det hette, inskränkas, eller göras så litet kostsamt som möjligt, hvilket äfven tillkännagafs för underåringarne, på allmän session, dagen före dess anställande.

26/9 1845. Fråga väcktes huruvida »herrarna» önskade begagna sig af Sekr. Bromanders undervisning i dubbla Italienska Bokhålleriet, och då ingen visade sig obenägen härtill, så beslöts att man vidare skulle rådgöra med Rector om hvilka timmar dertill skulle användas.¹⁾

5/12 1845. Klagomål anmäldes mot Underåringarne och i synnerhet Eriksson, Haak och Myrin dels för oriktig afskrifning af tal, themata &c., dels för deras oskickliga uppförande i de äldres närvaro. Emedan nu terminen nalkades sitt slut, och man derföre wille om möjligt undvika användandet af stryk, så beslöts ätt Ordf. skulle på deras egen afdelning strängeligen förhålla dem deras fel, men att de härnäst vid minsta förbrytelse owillkorligen skulle få stryk.

3/3 1846. § 1. Röstning företogs, om man denna termin

¹⁾ B. skulle erhålla ett guldur. Enär han hade ett sådant, ändrades beslutet så att han skulle få ett par silverljusstakar för 50 kr. Han sade dock sig ej kunna föra dem med sig, varför de såldes mot 10 % rabatt.

skulle hålla allmänt Sodalitium, hvilket afböjdes genom 37 Contra mot 9 Pro, hvarföre de 9, som tillstyrkte det, öfverenskommo, att ensamme hålla Aftonbladet.

§ 2. Underåringarne tillsades, att de nu sluppo begära lof ur kyrkan och uppmanades, att desto bättre uppfylla sina öfriga skyldigheter.

10/3 1846. Enligt kamraternas beslut tillsade Ordföranden Apollogist-Gymnasisten Frykberg, att han för sitt förra dåliga uppförandes skull ej kunde blifva såsom kamrat af Gymnasium ansedd, utan ägde han, att inkomma på Afdelningen och aflägsna sig derifrån på samma gång, som läraren. Äfven åtvarnades han strängeligen, att för sin egen skull ej yppa, hvad han händelsevis kunde få veta om Gymnasii angelägenheter, hvarpå han aflägsnades.

26/3 1846. Det beslöts, att några skolpojkar, som aftonen förut genom fönstren gått in på Gymnastiken, brutit sönder Katheder och kakelugn samt dertill lemnat efter sig åtskilliga osnygga märken, skulle hafva smörj. Som läsningen redan var slutad uppskjöts det välförtjenta straffet till morgondagen, i synnerhet, emedan man ej ännu var riktigt säker på hvilka förbrytarne varit och detta först måste ordentligen ransakas. [Tre fingo 27/3 vardera »4 hvassa rapp».]

6/4 1846. Sedan Ordföranden anmält, att Underåringarna B. J. Eriksson och Loftman uppfört sig på ett en Gymnasist ovärdigt sätt, ithy att den förre spelat kort med Bleckslagaren Dyrings lärpojkar, den sednare haft umgänge med Kyparepojkar, så inkallades nämnde personer och tilltalades af Ordföranden skarpt härföre, hvarvid dock Eriksson förnekade, att han spelat med lärpojkar. Sedan de erhållit skrapan fingo de afträda. Men sedan anmäldes, att man haft vittne på, att Eriksson gjort sig skyldig till nämnde förbrytelse, hvarföre han åter inkallades och förebräddes med skarpa ord, dels för att han spelat och ännu mera derföre, att han vid sitt förra innevarande stått och ljugit.

4/6 1846. Ordföranden föreställde kamraterna, att man borde allännare bevista den platsgång, som i dag skulle hållas, än som förut varit händelsen. Ddrpå upplästes ett bref från Upsala, deri Gymnasisterna i Carlstad uppmanades, att, såsom

vid några andra Gymnasier lär vara fallet, inrätta en musikcorps genom att tvinga hvarje uppkommande underåring att lära något instrument. Frågans afgörande uppskjöts tills vidare.

5/6 1846. Underåringen i 4:de Classen L. A Falk hade ej bevistat någon platsgång, utan sqvallrat i skolan, på sina öfveråringar och fällt vanvördiga yttranden om Gymnasisterna. Hvarföre han inkallades, skrupensades och dimmitterades.

13/6 1846. Af Ordföranden föreslogs, att hädanefter Öfveråringar skulle inväjas med olika rösträttighet, så att endast de Underåringar, som gjort sig fullt förtjente af sina äldre kamraters förtroende skulle erhålla rösträttighet; de andra åter skulle åtnjuta alla en öfveråringars rättigheter, utom den att rösta. De flesta syntes böjda för förslaget, hvars afgörande enligt lagen uppskjöts till nästa session.

Derpå talades åter om den väckta frågan att införa instrumentalmusik på Gymnasium. Detta uppskjöts emellertid äfven och för resten diskuterades mycket på Sessionen om den slapphet, hvartill Gymnasium eller isynnerhet öfveråringars förhållande till underåringar förfallit och allahanda meningar yttrades i oförtäckta ordalag.

16/6 1846. De lagar, som blifvit uppsatta för den tillämnade musikkorpsen upplästes och biföllos enhälligt. Likväl beslöts, att de skulle granskas på en session nästa termin innan de blifvo antagna. De lyda sålunda.

§ 1. Hvarje underåring, som ej är sångare, måste taga undervisning på något instrument, som hör till vanlig fältmusik, så framt han ej dertill af musikkännare pröfvas totalt oskicklig. Om en sångare äfven vill lära ett instrument vare det honom ej förnekadt, i fall ej sången lider derutaf.

§ 2. Innan Öfveråringar finnas, som äro nog skicklige att undervisa, tage uppkommande Underåringar undervisning för någon tjenlig musiklärare på den blifvande musikkassans bekostnad.

§ 3. Då Öfveråringar hunnit blifva nog skicklige att undervisa, vare de skyldige att gifva nybörjarne lektioner gratis.

§ 4. Den, som, blifven Öfveråring, vill undandraga sig, att fortsätta musiköfningarna, göres genast ovillkorligen till b. o.

§ 5. Till Kapellmästare utväljes genom omröstning af hela spelet vid hvarje termins början den mest passande.

§ 6. Af hvarje Gymnasist insättes vid hvar termins början TrettioTvå (32) *skillingar Banco*, tilldess instrumenter kunna inköpas. Dessa betraktas sedermera såsom Gymnasii gemensamma tillhörighet. Af dem som inskrifvas på Gymnasium erlægges i st. för 32 *skillingar 2 Riksdaler (Två Riksdaler) Banco*.

§ 7. Den som begagnar ett Gymnasium tillhörigt instrument vare för detsamma ansvarig.

14/9 1846 § 2. Emedan Wittenström, Calle Wallroth & Wennerus, hvilka vid förra Termins »dubning» varit frånvarande, sig nu infunnit, så — sedan lagarna för dylika blifvit af Notarius upplästa och af dem antagna — förklarades de för Öfveråringar; hvarvid dock är att märka, det Wennerus, enligt ett förliden Termin fattadt beslut, vid sessionerna ej eger någon rösträttighet; men likväl ej är betagen rättigheten, att vid desamma vara närvarande, samt tala och fritt yttra sin mening.

15/9 1846. § 3. Fråga väcktes huruvida Fridolf Nordström, som nu går upp på nedra cirkeln; men ej kommer att begagna undervisningen i de döda språken, skulle anses såsom verklig Gymnasist, eller ej. Allmänt beslöts, att ingen skillnad skall göras mellan honom och de andra underåringarna, utan må han dela deras mödor och njuta deras friheter, och af alla anses för verklig Kamrat; isynnerhet som Nordström är en ganska hygglig och »tousjour» Yngling.

§ 4. Sedan förekom fråga om August Piskator, som nu tenterar till Medlersta Cirkeln, utan att någon Termin varit inne å undra, huruvida han nu blir Öfveråring, eller ej, och i förra fallet — röstegande, eller ej. Han erkändes allmänt för Öfveråring; men man ansåg ej för billigt, att han erhåller någon rösträttighet; emedan han, såsom hafvande ej bevistat någon Termin å Gymnasium, naturligtvis måste hafva föga, eller ingen, kännedom om dess stadgar och deras tillämpande. Omröstning företogs derföre, hvarvid han erhöll 21 pro och 21 contra, och sålunda ej bekom rösträttighet, emedan dertill fordras en pluralitet af 2/3 delar. Sessionerna eger han likväl full rättighet att bevista, samt derstädes »orera» och säga sin åsigt.

17/9 1846 § 3.... Ordföranden höll ett kort och enkelt tal

till de nya Gymnasii-medlemmarna, uppmanande dem till stadga och allvar, ett noggrannt uppfyllande af sina pligter, ett värdigt uppförande i allmänhet och isynnerhet mot Lärarna, samt att på ett ädelt sätt använda den frihet, som deras förändrade »status» erbjuder dem.

18/9 1846 § 2. Ordföranden framställde frågan, huruvida Kamraterna önskade *Sodalitium*, eller ej. Allmänt beslöts, att dylikt skall hållas, och Ordföranden ombads att med möjligaste första anskaffa tjenlig local dertill. Man öfverenskom, att följande Tidningar skulle requireras: Aftonbladet, Östgötha-Correspondencen, Jemtlands-Tidningen (som redigeras af »Onkel Adam») och Wermlands Tidningen. Bestyret härmed uppdrögs äfven åt Ordföranden. Sedan tillfrågades Kamraterna af Ordföranden, om någon eller några hade lust att utgifva Gymnasii-Tidningar, såsom bruket på sednare åren alltid varit, men ingen hvarken erbjöd sig sjelfmant dertill, eller ville på de öfrigas begäran och anhållan åtaga sig denna befattning; hvarföre, sedan en längre discursion om saken förevarit, frågan måste nedläggas.¹⁾

19/9 1846 kl. 5 e.m. § 2. Orsaken till sessionens sammankallande var, att 3:ne skeppsbrutna Gymnasist-Candidater nu omsider, på *nådens* bräckliga farkost, lyckligen *lowerat* sig fram till den åstundade hamnen; dock endast på villkor att blifva »moderna» Gymnasister (d.v.s. utan att läsa de döda språken), och för hvilken omständighet de, i våra förra *obildade* tider, skulle hafva blifvit kallade för »*Klister-burkar*» etc., samt ingalunda ansedda för värdiga att i Gymnasii gemenskap upptagas. Men tack vare nutidens liberala åsigter! — Något sådant kommer nu alldrig i fråga, ty vårt tidevarf står på upplysningens och bildningens högsta ståndpunkt (?). — Alla gamla fördomar och missbruk dränkas i glömskans flod. — Dagens lösen är: »*Le fve jem nlik heten*!» — Som man i afton var inviterad af Underåringarna att bevista det af dem, enligt vanligheten, tillställda kalaset, så ansåg man för godt, att förenämde Candidater dessförrinnan upptogos till Kamrater, ifall ej någon gjort sig oför-

¹⁾ Enär Onkel Adam ej längre redigerade Jämtlands Tidning, rekviderades ej denna, enligt ett senare beslut.

tjent deraf. På fråga härom, framställd af t.f. Ordföranden, svarades enhälligt, att emot Myhrman och Myrin vore intet att anmärka; men att den 3:dje deremot, Frykberg, uti skolan fått rykte för att vara en stor slarf och föga kamratlig. Likväl öfverenskom man att, åtminstone på prof, för att få se hur han artar sig, tillsvidare förklara äfven honom för civis Gymnasii, med thy åtföljande rättigheter.

§ 3. Myrhman, Myrin & Frykberg blefvo derefter inkallade, och de upplästa lagarna af dem antagna. Frykberg fick sig serskildt en »minnesbeta», och med några kraftiga och skarpa ord lade honom t.f. Ordföranden på sinnet nödvändigheten och vigten af att hädanefter beflita sig om ett mera stadgadt uppförande, och genom en värdig vandel försöka hos sina äldre Kamrater ingifva en bättre och mera hedrande tanka om honom sjelf. Lagarna för sången och d:o för Sodalitium blefvo äfven upplästa. De »3 vise männen» fingo taga afträde och sessionen upplöstes.

24/9 1846 § 2. Ordföranden frågade nu Kamraterna, »huru de ansågo förslaget [jfr prot. 16/6], sedan de nu haft tillfälle att närmare öfvertänka saken». Man resonnerade derefter länge och väl om möjligheten att i verkligheten utföra hvad som blifvit föreslaget. Många hinder och svårigheter mötte härvid, och de flesta misströstate om, att förslaget någonsin skulle kunna utföras. Några ansågo det väl för möjligt; men insågo äfven, att det (nemligen förslaget) ej på många år skulle kunna komma riktigt i stånd, och som Gymnasisterna år för år blifva allt mindre och yngre, kunde lätt hända, att flera individer af kommande »nya upplagor» knappast kunde, för tyngden och storleken, bära ett af de större instrumenten (såsom t.ex. tuba) och sålunda ännu mycket mindre handtera desamma. En annan olägenhet är äfven, att man icke vet huru länge Gymnasium kommer att ega bestånd för sig sjelft. Om några år tör det förenas med Skolan, och från den tiden — »adjö» med alla inrättningar och samband Gymnasisterna emellan! — Bildade man nu en Kassa för det vackra och nyttiga ändamålet; hvem vet icke om en följande generation använde dessa medel till helt andra företag — — Så resonnerade man etc. etc. Sedermera skreds till omröstning, hvilken utföll med

2 2 Contra mot 2 Pro. En 9—10 Kamrater, som voro för förslaget, ville dock ej afgifva sina röster; emedan de insågo detsammans utförbarhet. Ordföranden förklarade saken »hvilande» till framtidens behandling — hvarefter sessionen upplöstes.

3/10 1846. § 3. Fråga förekom sedan när Sodalitium skulle öppnas? Ordf. föreslog att öppna det redan i morgon, Söndagen; emedan man då med posten bekommer både Afton-Blad och säkert äfven någon Östgötha-Correspondence, hvilket förslag äfven bifölls. Angående Merkurii-skyldigheten vid Sodalitium, så beslöts, 1:0 att Notarius dermed begynner (hvaremot Merkurii-skapet på Gymnasium tager sin början med Ultimus). 2:0 att hvar och en blott behöfver sitta der 3:ne aftnar å rad; 3:0 att de alla aftnar skola vara der endast emellan klockan 5 och 8 (förut hafva de Onsdagar, Lördagar & Söndagar måst infinna sig å Sodalitium klockan 3 e.m.). Wid 2:do uppkom en liten tvist; emedan några ville, att de s.k. »moderna Gymnasisterna» skulle sitta en hel vecka på Sodalitium, alldenstund de, såsom man sade, äro fria från Merkurii-skapet uppe på Gymnasium; — men slutligen öfverenskom man likväl, att äfven härutinnan ej göra någon skilnad mellan dem och de öfriga Kamraterna.

§ 5. Underåringarna blefvo derefter inkallade och tillsagde, att Sodalitium tager sin början med morgondagen, samt vidare underrättade om sina åligganden i afseende på detsamma. Notarius af Underåringarna gjorde i anledning häraf flera förfrågningar och spörsmål, hvilka alla af Ordföranden vänligt besvarades. Den förnämsta bland dessa var dock den: »får jag ej gå bort och äta »aftonvard» först, inan jag skall gå ned åt Sodalitium»? Ordföranden svarade, att »aftavalet» kunde han visst gerna gömma till quälln; men ifall det var så angeläget dermed, så skulle han slippa att infinna sig för än half sex; N.B. de dagar, som man läser om aftnarna till klockan 5. De öfriga dagarna skall Merkurius vara ned på Sodalitium bestämdt på femslaget.

14/11 1846. § 1. Mot Underåringarnas verkställande af sina skyldigheter hade ånyo klagomål, och dessa ganska graverande, blifvit hos Ordf. anmälda. Så hade t.ex. brefvens uttagande å PostContoret, samt den vanliga Thema- och Thes-afskrifvingen,

af några blifvit helt och hållet försummadt, af andra till värsta grad vårdslösadt. I stället för att sjelfva fullgöra dylika åligganden, hade de härtill begagnat Skolpojkar, samt till och med skickat dessa till Lektorerna, för att underrätta om Examinators-touren etc.

Med skäl kunde man, vid kunskapen härom, utropa: »O tempora, o mores»!! —

§ 2. Oaktadt nämnda förseelser, och ehuru de försumlige en gång förut blifvit strängeligen varnade, men med så liten framgång, som nu visade sig, änskönt ett hårdare bestraffande då redan antyddes dem, fann man likväl för godt att, äfven denna gången, endast med ord näpsa de pligförgätne; men Ordf. tillsades att med de skarpaste och mest imponerande ord tilltala »drumlarena», samt uttryckligen tillkännagifva att detta vore *sista* gången som de sluppo från saken för sådant köp.

§ 3. Underåringarna inkallades, och afhöorde med svigtande knän och bleka ansigten Ordförandens genomgripande förebråelser, samt thy åtföljande hotelser, hvilka ock sannerligen »voro ord och inga visor». — Han framställde för deras förfärade blick hela vidden af deras försumlighet, och det ofördelaktiga intryck, som ett dylikt uppförande gjorde hos de äldre kamraterna, i och med detsamma, som det bevisade, att ingen, eller en högst usel, karaktär fanns hos den person, som var nog låg att, gång efter gång, begå sådana, man kan bestämdt säga uppsåtliga, förseelser, och ej det minsta lägga erhållna varningar och tillrättavisningar på minnet, utan låta dem endast »gå in genom det ena örat och ut genom det andra». — De kunde sjelfva finna, att vi omöjligen kunde låta sådant ostraffadt passera. Hvarföre då någon skillnad mellan Öfver och Underåringar, om vi ej ägde förmåga och vilja att upprätthålla vårt anseende och göra våra befallningar åtlydda, äfven af den den tredskande? Männe allt vore ett gyckelspel, och vi för hvarje gång skulle stadna vid blotta hotelser, samt alldrig våga sätta dem i verkställighet? — Hvertill skulle sådant tjena! — Att vi äga både m a k t och nu äfven full f ö r e s a t s att kroppsligen straffa den brottslige, det skola vi på den förste, som vidare anklagas, bevisa, och ett afskräckande exempel skall statueras för den försumlige och olydige. Wi skola ingalunda »lägga fingren

emellan»; ty den är värd det strängaste straff, som ej låter så många varningar verka på sig. »Hasselkäppens ljuflva fläkt, Kring Er rygg skall ila — Allt mitt tålmod är knäcktt». — Sedan Ordf. härom noga öfvertygat de bäfvande syndarena, tillsade han dem tiderna, då bref skola efterhöras ned å PostContoret, på det ingen undskyllan om okunnighet härutinnan må kunna af någon begagnas, för att dermed bemantla sin försumlighet. Om Onsdagar och Lördagar hämtas breffen *klockan* 11 f.m. samt 2, 4 & 7 eft. *middagen* — Om Thorsdagsmor'n *klockan* 8, och Söndagsmor'n *klockan* 8, samt vid 12 tiden, uttages bref och Tidningar. Underåringarna fingo nu taga afträde.

§ 4. 3:ne utaf Underåringarna återinkallades och blefvo serskildt »skrapade»; emedan de isynnerhet hade gjort sig förtjenta af strängare näpst. Efter vederbörligt undergången kur, blefvo de ur rummet aflägsnade.

1/12 1846. § 2. I följd af dagens [Oscarsdagens] höga betydelse, beslöts på Ordförandens uppmaning, att *sång* på af-tonen skulle hållas utanför Residens-Huset, hvarvid folk-sången, jemte andra vackra stycken, skulle komma att af utvalda röster exequeras. För att höja effecten, och göra anblicken mera imponerande, beslöts äfven att samtliga Underåringarne skulle förse sig med *lanternor*, för att kunna begagnas såsom ett »lysande» avantgarde. Tillika uppmanades de af Öfveråringarne, som dertill kunde äga läglighet, att äfven förskaffa sig dylika »upplysningar».

7/12 1846 § 2. [Förslag till författningar för »Gymnasii Stipendii-Cassan» upplästes; jfr här s. 56—57.]

9/12 1846. [Många gjorde säkerligen] följande reflexioner:

Bland alla dagarna på Termin
Den sista är dock den bästa. —
Ty då det vankas båd' punsch och vin,
Ätminstone för de flesta! —
Ja! man är fri från de »lärda» oken,
Och under bänken a djö med boken!!
Så tänker jag! —

Gymnasii gamla sjelfständighet

Lik Arons staf må den grönska! —

At »nya skolans» gemensamhet

Wi pest och undergång önska! —

Den dag, då friheten ges på båten,

A djö med hela Gymnasi-ståten!!

Så tänker jag! — —

26§2 1847. § 1. Ordföranden sammankallade Kamraterna i anledning af en individ, Eriksson, hvilken vid förra Wärterminens slut genom sitt uppförande icke ansågs värdig att för Öfveråring förklaras, om han genom förändrat uppförande under den förflutna förbättringstiden, möjligtvis så kunnat ändra opinionen, att han nu för Öfveråring kunde förklaras; men då den härom anställde omröstningen visade att detta icke var fallet, blef Eriksson förklarad för en person med hvilken de öfriga Gymnasii medlemmar icke hafva någon gemenskap.

§ 3. Ordföranden påminte om insamlingen till den Cassa, som förra Terminen inrättades hvars ränta då Kapitalet stigit till 500. Riksdaler Banco, skulle till de *Gymnasister* utdelas, som dertill af Kamraterna ansågos värdiga. Då förra Terminens insamling visat sig så ringa, gaf detta Ordföranden med rätta anledning att yttra sin förundran deröfver: att då en sak med så ringa motstånd som den ifrågavarande, genomdrifves, man sedan omfattar den med så ringa nit, och att: då man i fråga om mindre nödvändiga utgifter sällan håller på styfvern, man likväl är så njugg i att offra en ringa skärf till ett så vackert ändamål.

§ 4 Sånglagarna upplästes.

12/3 1847. Sammankallades i anledning af Underåringen Myhrman, hvilken vägrade fullgöra sina skyldigheter som underåring, derföre att han nu mera icke bevistade Lectionerna i alla ämnen. Angående detta beslöts, att Myhrman skulle inkallas och tillfrågas, antingen han ville fullgöra sina skyldigheter, eller också helt och hållet utslutas från de öfriga Kamraternas gemenskap, valde han det sednare skulle han äfven uppmanas att icke längre bära Gymnasii-mössa.

17/3 1847. Underåringarne i 4:de Classen hade till Ordfö-

randen inkommit med Klagomål, att de af sina Öfveråringar på det mäst obilliga sätt behandlades, t:ex. att de tvungos att på egen bekostnad, vid hotelse af stryk, köpa Tobak, befalldes dröja med Kursers uppläsande, och mera dylikt, hvilket allt andades den råaste Penalism, och detta till på köpet i 19:de århundradets liberala tider, hvarest allt ropar på frihet, och med en mun skriar efter Egalité, nästan värre än de för ett halft sekel sedan så afskydda Jacobinerna. Hvad kunde väl detta annat än väcka sensation? — Ergo beslöts att nämde Öfveråringar skulle inkallas och strängligen tillsägas att härmed upphöra

S. d. klockan 12.

Sedan ofvannämde Öfveråringar inkommit på Sessionsrummet blefvo de kungjorda Gymnasisternas önskan, att upphöra behandla sina underåringar så illa som hitills skedd. Då Ordföranden omnämde vissa af deras beteender mot Underåringarne, och bland andra det, att de bestämdt huru mycket hvar och en underåring skulle gesin Lärare i exte, så, då detta förnekades, uppsteg *H, Herr Daniel Danielsson*, förklarande sig vara »vittne» härtill; äfven bifogade han en passande och ändamålsenlig förmaning.

16/4 1847. § 1. Ordföranden framförde till kamraterna Rektor Björllins stora erkänsla för deras bemödande att upphäfva penalismen i 4:de Classen, samt hans högaktning för den »Esprit de corps» som råder på Gymnasium.

§ 2. Öfveråringen Haak anförde klagomål mot Underåringen Myhrman nemligen, att då denne en gång besökt en i rummet utan för Haak boende Skolgosse, och då ställt dörren uppe till dennes rum, och på Haaks befallning densamma icke igenlåst, de då kommit i ordväxling, hvilken slutat så, att Haak blifvit af Myhrman inburen på sitt rum och där kastad i sängen under några hotelser etc. Angående straffet härför voro meningarne i början delade, somliga ville att stryk skulle användas, andra att afbön skulle göras, men efter några discursioner blef öfverenskommet att Myhrman skulle uppkallas och ransakning angående händelsen hållas innan någon dom fälles.

4/6 1847. § 1. Några af Kamraterna framställde den frågan, om icke den lagparagraf, som säger: att underåring vare skyldig att vid vistande på Lärorummet sitta med

obetäckt hufvud, borde upphävas såsom stridande emot nu tidens liberala ideer. Röstning företogs, hvarvid förslaget gick igenom, men enligt lag skulle saken hvila ännu en vecka samt session anställas, innan laga kraft åt densamma kunde gifvas.

10/7 1847. § 1. Den lagparagraf som vid förra Sessionen genom röstning upphäfdes blef nu åter stäld under röstning, och då denna visade samma resultat som den förra, så förklarades beslutet äga laga kraft.

8/5 1848 § 1. Som klagomål flere gånger blifvit anförda öfver underåringarnes försumlighet att fullgöra sina skyldigheter samt öfver de friheter de utan begäran taga sig, såsom att promenera ned åt vägen under kvartarne, m. m.; så beslöts nu, att de skulle inkallas och af Ordf. varnas för sista gången; hvilket äfven skedde.

9/6 1848 § 1. [Ordf. uppmanade de nyintagna underåringarna att alltid] efterleva Gymnasii stadgar, samt alltid vinnlägga sig om enighet, hvilken under närvarande omständigheter så mycket mera behöfdes, om ej Gymnasium helt och hållet skulle förlora sin gamla frihet och sjelfständighet, äfvensom att genom ett stadgadt uppförande ingifva de blifvande yngre kamraterna aktning, och på bästa sätt söka upprätthålla Gymnasii anseende.

14/9 1848. §. 1. Fråga väcktes om de blifvande underåringarne skulle, såsom förra året, få under lofquarterna vara uppe på golfvet eller sitta med obetäckt hufvud.

§. 2. Enligt 13 röster mot 10 beslöts att de skulle få äga sin frihet derutinnan.

11/10 1848. §. 1. Som Underåringarne förut erhållit rättelser och varningar, men icke desto mindre fortforo att slarfvigt och ofta alldeles icke fullgöra sina skyldigheter, så beslöts, efter häftiga discutioner, att de till straff en tid bortåt skulle på lärorummet sitta med obetäckt hufvud.

§. 2. Underåringarne inkallades och fingo del af vårt beslut; hvarpå de fingo afmaschera.

14/11 1848. § 1. Som man nu insett att blotta varningar för underåringarne ej ville hjälpa att få skick och ordning bland dem, så öfverenskomms att ehuru ogärna, handgripliga medel nu måste göra utslag i saken.

§ 2. Grund och Berggren, såsom de mest pligtförsumlige och

som äfven visat sig sturska mot en öfveråring, skulle sig till rättelse och de andra till warning erhålla pund.

§ 3. Delinquenterna infördes och afstraffades af Öfveråringarne gemensamt.

4/3 1849. Underåringen Mitander hade anmält för Ordföranden, att skolgossen Fryxell hade mot honom uppfört sig på ett för Gymnasium sårande och skymfande sätt, i det att han hade varit mot Mitander ohöflig och kastat snö på honom, så, att det skedde i flere skolgossars åsyn och skulle väcka missaktning mot hela Gymnasium, då en skolpojke (!) skulle ostraffadt våga att skymfa en Gymnasist; och, vid betraktande häraf, beslöts att Fryxell skulle uppkallas på nästa Session.

5/3 1849. § 1. Skolgossen Fryxell uppkallades genom 2:ne Ombud af Gymnasium.

§ 2. Wid med honom anställdt förhör, sökte han väl i början undanflygter, men måste slutligen erkänna sitt oförståndiga beteende. Det var äfven allmänt känt, att Fryxell äfven, i öfrigt varit slarfvig och ohöflig.

§ 3. Till följe häraf fattades det beslut, att Fryxell skulle erhålla prygel, hvilket straff genast verkställdes.

UUB U 1596 b. Protocoller hållna vid Gymnasii Sessioner. I urval.

11/9 1849. Som flera rykten inlupit att Gymnasii blifvande undra cirkel icke skulle få åtnjuta samma rättigheter, som förra året, utan Elementarmethod der införas, så väckte Ordföranden fråga om man i så fall skulle upptaga de varande kandidaterna såsom blifvande underåringar. Detta uppsköts till säkrare under rättelser influēt.

16/9 1849. Som man med säkerhet hört, att med afseende på understa cirkeln ingen annan förändring skulle ske, än att Civilister och Practici skulle läsa i särskild rum på de timmar de hade olika ämnen med de Lärda och nu åtnjuta undervisning alla timmar i veckan, hvilket förut icke varit händelsen; så beslöts att man skulle upptaga de som tenteradt, till underåringar och Cives Gymnasii.

17/9 1849 § 1. Ordföranden väckte den frågan om de blifvande underåringarna skulle få äga sin frihet derutinnan att slippa sitta på sitt lärorum hvilken beviljades dem tills vidare

men som skulle beröfvas dem i händelse de syntes blifva despotsiska. Dock beslöts att de skulle vara på lärorummet med obetäckt hufvud.

Oct. [odaterat] 1849. Som Herrar Lectores hade fått tag i att ett så stort Calas på Herregården skulle anställas, så kallades flera af Gymnasisterna till [gymnasiets] Rector och fick befallning att icke deltaga deruti och äfven att tillsäga de öfriga kamraterna detsamma; i anledning härutaf så beslöt flera af dem som varit hos Rector att icke infinna sig och äfven några andra som voro i sådant beroende af Lärare att de icke vågade fördenskull. Med anledning häraf förklarade Ordföranden, att det icke anstog kamrater att dra sig undan på så sätt, som då passerade utan att, om de ville vara kamrater, de äfven skulle deltaga i fattade beslut i hvad beroende de äfven stode.

23/10 1849. § 1. 2:ne Ynglingar af det så kallade öfra året i fjerde klassen hade hos Ordföranden anmält att klasspojkarna vore uppstutsiga mot dem och att de icke kunde hålla dem på behörigt afstånd. Det hade nemligen passerat att 3:ne, nemligen Sandels, Lagerberg och Örtendahl, om aftnarna ströfvat omkring och sökt komma öfver någon 4:de klassing för att ge honom stryk och till och med öfvertalat Knoddar att vara sig behjelpiga. Derföre anhöllo 2:ne fjerdklassingar, Löfvenhjelms och Lyrholm hos Gymnasisterna om hjälp. I anledning härutaf beslöts att nämnde 3:ne upprorsvigliare skulle uppkallas, för att erhålla ett strängt tilltal. — Ordföranden kallade dem och delinquenterna väntades kl. 12 f. m. — Oaktadt ordförandens kallelse behagade [de] att icke infinna sig och med några smådande åtbörder begifva sig hem i stället för att infinna sig på Gymnasium. Detta väckte allmän förargelse och det beslöts att man skulle följande dagen hämta dem och att de nu skulle få smörj, som de för detta ganska väl förtjente.

§ 2. Emedan man fått veta att pojkarna squallrat hos Björlin och han sagdt till dem att de icke behöfde gå upp på Gymnasisternas befallning utan att han nog skulle tala vid Gymnasisterna derföre beslöts att Lindegren jemte Ordföranden skulle gå och tala vid Björlin. Denne utfor i ett för Gymnasisterna mycket sårande ordalag och sade att han skulle stämma dem

för Verdslig lag om de understodo sig att göra hans gossar något.

Detta inbragtes till Kamraterna som emellertid väntat på sessionsrummet, hvilka uttömde ve och förbannelser öfver Björlin, som alltid blöter näsan i Gymnasii angelägenheter. Som det ingalunda kunde få stå till att klasspojkarna så smådat Gymnasisterna, så fann man för godt att några skulle hämta dem nästa middag kl. 12.

24/10 1849. § 1. Till stor ledsnad för Gymnasii medlemmar sågo de att sista timman på föregående dagen, eller då pojkarna voro uppkallade en deras kamrat, och det på öfra cirkeln, nemligen Friberg fegt dragit sig undan och gått hem, för att icke ha varit närvarande då pojkarna fingo smörj i händelse någon följd skulle blifva deraf. Samma kamrat hade äfven varit borta från Abiturisexan och nästan alla gemensamma beslut delade han icke, derföre beslöts att inkalla honom och ge honom en skrapa — Som han icke infann sig så beslöts att man skulle enskildt tala vid honom och bereda honom på följderna af ett sådant beteende, men man ansåg att man icke så hastigt skulle skrida till något allvarsamt steg —

§ 2. Man hade fått höra att de ofvannämnda skolpojkarna haft många ofördelaktiga yttranden, nemligen att de skulle quäsa Gymnasisterna och varit mycket oförskämda. Derföre beslöts att de skulle få pund. Lindegren Bergh Widström och Bratt infunno sig då de slutade om middagen och tillsade dem att genast gå upp på Gymnasium och de måste följaktligen följa med

När de anländt till sessionsrummet gick executionen riktigt för sig och de afskedades med en spark Derpå upplöstes sessionen

25/10 1849. Obs När Björlin fått veta att pojkarna oaktadt hans uttryckliga förbud, fått stryk, så skickar han till Rector Gymnasii Millén ett stort plakat hvori han ganska vackert utmålar Gihl och Lindegren, som varit de, som besökt hans Högvärldighet och den sednare, som äfven varit en af dem som hämtat ynglingarna till Gymnasii rummet. Han förklarade att hans person såsom skolans rector härigenom blifvit förnärad, och fordrade derföre att straff af collegium skulle utfästas.

Rector Gymnasii, som en tid varit sjuk så att han icke kunnat sköta sin tjänst hade nu blifvit frisk och fått förnyade krafter att sköta den så mycket bättre. Det för abiturii-kalaset utfästade straffet hade derföre icke blifvit satt i verkställighet förr än nu och lades tillsammans med det för pojarna. Gymnasisterna fingo genom Lector Sjöstedt kallelse att quarstanna klockan 12.

Då uppkallades Gihl och [G. E.] Geijer för Pontius Pilatus, såsom de varit hufvudpersonerna, emedan de varit Värddar och underrättades af Lectorerna att de ensamt skulle stå till ansvar för detsamma. Sedermera Bergh Widström Mitander, Grund, Brisman, Lindegren, emedan de varit med i affären med pojarna — Men äfven nu ansatte Rectorn Gihl svårast och sade att det väl kan synas att han stått i spetsen äfven i denna affären och att straff ingalunda skulle uteblifva. — De inkallade fingo sedan gå och fingo tillsägelse att stanna nästa middag att höra sin dom — — — — —

§ 1. Som det med anledning af detta ej var något att göra så kunde man ej annat än afvakta nästa dag, förutsättande att denna skulle bli klarare, och att straffet på sin höjd skulle bli nedflyttning och som brukligt premiers förlust.

S d. kl. 5 aftonen. Som Gihl och Geijer blifvit kallade till Rector klockan 4 och fått tillsägelse att icke bevista läsningen följande dagen tills de fått höra sin dom och det derutaf syntes spöka fult att en svårare dom vore utfästad, genom hvilken dessa älskade kamrater skulle bli skiljda vid Gymnasium, så sammankallade Notarius circuli superioris O. F. Groth kamraterna.

Han föreställde dem hvad de skulle ha på sitt samvete, om de viste att den vore religerad hvilken de valt till sin anförare, derföre att han till deras belåtenhet uppfyllt sin pligt; En älskad kamrat! Och oersättlig att uppehålla de svigtande leder. Vore det icke för deras skull han lede detta? Skulle de då icke samtliga dela hans öde?

§ 1. Då beslöts att i händelse någon relegation skulle komma i fråga så skulle alla på öfversta afdelningen gå ned. Alla öfvercirklingar beslöto fullt och fast och med tårfulla ögon att i så fall också lemna Läroverket. Äfven medlersta afdelningen

ville göra detsamma, men då flera af dem vore så mycket beroende att de omöjligt kunde detta och och ej vore lönt att några vore uppe och några vore nere så beslöts att de skulle rätta sig efter sina äldre kamraters råd, nemligen att alla stanna kvar på Gymnasium. Det vore ej så förhållandet med dem som med de som vore på öfversta afdelningen, nemligen att de utan någon mera hjälp af Lärare kunde taga Studentexamen. Med detta beslut upplöstes Sessionen.

Följden blef sålunda som följer.

Näst följande middag uppkallades samtliga Gymnasii medlemmar och Collegii dom upplästes af Rector så lydande.

Gihl såsom den som stått i spetsen och fört ordet vid tillfället då gossarna voro uppkallade och varit Värd vid Calaset blef för hela Läseåret förvisad från Läroverket och Geijer likaledes för terminen emedan han varit Värd. Därpå förkunnades för Bergh; Widström, Mitander, Grund, Brisman och Lindegren, dommen att för återstående delen af Terminen nedflyttas och tillika med alla som bevistat Calaset sina premier ovärdiga.

Enligt öfverenskommelse framträdde nu G: D: Sillén och förklarade för Consistoriales å alla öfvercirklingarnas vägnar deras fattade beslut att gå ner af Gymnasium då de omöjligt kunde förlika sig med en så hård dom mot Gihl och Geijer och de dessutom voro fullkomligt lika skyldiga till straff som de.

28/10 1849. § 1. Som W. Friberg deltagit i förra beslutet, att lemna Gymnasium, så glömdes missförhållandet honom och kamraterna emellan.

§ 2. Kamraterna voro nu af Notarius Groth kallade till session för att höras om de skulle vara fasta i sitt beslut att för alltid lemna Gymnasium och om möjligt vore göra det i godo och ej för att trotsa Lärarna och att bevis från Målsmän och föräldrar för detta ändamål måtte anskaffas.

Men nu tyvärr fick man höra annorlunda. Den som först framträdde såsom taleman för kamraterna då beslutet att gå ner meddelades Consistoriales förklarade nu att han af sin Mor fått uttrycklig befallning att gå upp igen och att hon med tårar visat huru stor sorg han gjorde henne och att han derföre måste lyda hennes befallning och icke heller vågade göra annat för

sin förmyndare. Nu må tro flera fingo vatten på sin quarn, hvilken de, troligen af rättvis blygsel ej vågat, ehuru de gerna önskat, sätta i gång. Synnerligast utmärkte sig en viss J. K. för sin våltalighet, (vi må märka att denna man tycks betrakta endast sin egen, i hans ögon höga person) och förklarade att han icke kunde ta alldeles så många betyg i Studentexamen om han icke finge åtnjuta undervisningen på Gymnasium; nog alltid kunde han få 12 å 13 betyg genom eget arbete eller på egen hand, men det vore alldeles för litet, och förlusten vore oersättlig. Ja! hans framtid vore förlorad. Det vore väl sant att han icke hade något beroende af Föräldrar eller Målsmän, utan kunde handla efter eget godtycke; men den oersättliga förlusten af några betyg vore allt att besinna. Man är sig sjelf närmast var hans valspråk! — Nu var skäl att utbrista O! tempora! O! mores. Då de verkligen en och annan mer äfven drogo på den strängen att det vore bäst att gå upp igen. Om det var någon, som äfven hade bästa vilja så kunde han intet utträtta. Det var visserligen en och annan som var ädlare sinnad och fann huru hans Samvete förebrädde honom att vara uppe på Gymnasium, då han sjelf varit orsaken till att hans kamrat blifvit från detsamma skiljd; men hvad skulle han företaga, då de flesta af hans kamrater vore döfva för enighetens och rättskänslans röst? O! Miserabile tempus — Följden blef att de väl voro nere från Lectionerna ett par dagar, men sedermera kommo alla upp igen och allt blef sig likt, utom den djupa saknaden efter de tvenne älskade kamraterna.

28/10 1849. Obs.) Ett bref af följande innehåll blef skickadt till Rector i anledning af hans vägran att befria custoderna att hos sig hemma uppge de frånvarande, då Lagen säger att detta blott skall ske på Lärorummet då Lärare så fordrar —

Af glömska har detta sessionsbeslut blifvit uteslutet, som hölls för en längre tid tillbaka men som fördenskull nu infördes, tillfölje af hvilket följande brefvet till Rector blef skickat

Afskrift. Höglärde Herr Rector Millén —

För att gifva någon förklaring öfver vår fortsatta vägran, att hos Rectorn vid hvarje veckas slut lemna uppgift på de frånvarande; hafva vi ej tvekat att skrifteligen uppgifva våra

skäl därför. I betraktande deraf att större delen bland oss äro så långt framskridna i ålder, att vi äfven borde åtnjuta rättigheten att öfverväga nyttan af de föreskrifter, som lemnas oss, hoppas vi att H:r Rectorn ej måtte upptaga detta blott såsom oförsämdhet och dumdristighet af pojkar.

Enligt skollagens föreskrift har alltid Custos vid hvarje timmas slut lemnat uppgift på de frånvarande, hvilka Läraren då antecknat. Samma förhållande äger äfven nu rum och kunna vi derföre ej finna något fördelaktigt derutinnan att äfven vi skola föra dylika anteckningar.

Tvärtom kunna vi visa det skadliga deruti; då en af Lectorerna, om ej flere, i förlitande på Rectorns och Custodernas anteckningar sjelf uraktlåtit dessa; hvaraf följden varit den, att understundom 1/3 af Cirkeln varit borta utan anmärkning. Om Consistorium emedertid beslutit härom borde vi visserligen hafva efterkommit det; men vi hafva ej varit fullkomligt öfvertygade om Consistorii rättighet, att förändra någon paragraf uti en af Konungen sanctionerad skolstadga. Denna nya förordning var alldrig känd förr än H. T. 1847, vi måste således antaga, att den då blifvit beslutad. Men ännu oförklarligare är, att H. Rectorn under läsåret 47—48 haft rättighet att befria både Öfra och Medlersta afdelningarne derifrån, men nu ej längre åtnjuta denna rättighet, då ej samma frihet nu kan beviljas dem. Att de förra varit befriade derifrån på grund af något bättre uppförande kunna vi ej eller förmoda, emedan nuvarande öfra Afdelning alltid af Herr Rectorn blifvit öfverhopad med loford. Äfven kamratlifvet har sina rättigheter, hvilka ynglingen åtminstone, anser heliga. Om en kamrat felat så obetydligt som, att hafva försummat en timma, anse vi det dock obehagligt att omtala det och lika obehagligt, att i motsatt fall ljuga för Herr Rectorn, hvilket han ock troligen inser; fastän Herr Rectorn nu från sin upphöjda ståndpunkt dömer, att vi endast böra lyda det rätta, och just härigenom åstadkommer att vi göra det orätta. I betraktande af allt detta kunde vi ej underlåta att söka någon ändring däruti.

Vi sätta den tillit till Herr Rectorns rättskänsla, att Herr Rectorn ej vill pålägga oss något, hvars billighet vi bestrida förr än han öfvertygat oss derom; och i detta fall är det icke vår

mening att sätta oss emot H:r Rectorns vilja. H:r Rectorn har alltid med beröm talat om öfra afdelningen och lofvat, att hålla den räkning för sitt uppförande; men då nu Rectorn nekat att uppfylla en så ringa begäran, har detta ledt oss på den tanken, att dessa uttryck endast varit lånade, för att medelst vårt undergifna uppförande pålägga oss än flera dylika pålagor.

Vi innesluta oss i H:r Rectorns bevågenhet

Ödmjukt från Gymnasii Öfra och Medlersta Afdelningars
samtliga Medlemmar.

27/2 1850 § 2. Undra året [= underåringarna] inkallades samt fick en dugtig skrapa af ordföranden derföre att man om dem visste, att de under quarterna gingo ut utan öfverårings särskilda tillåtelse, samt befalldes att noga iagttaga denna föreskrift för underåring. De ålades derjemte att punktligt infinna sig på Gymnastiktimmarna samt öfvervara dessa.

9/4 1850. Ehuru stort brott Gymnasii lärarne än anse ett kalas så hafva de dock i mannaminne ej hindrat lustbarheterna 1:sta Maji. Oratorn hade redan påtänkt detta och för att få detta nöje så trefligt och omvexlande med förra årens lustbarheter som möjligt, föreslog ordföranden vid Sessionens öppnande att en Comité skulle väljas som skulle slå sina kloka hufvuden tillsammans för att uttänka tjenligaste medlet att på ett värdigt sätt fira vårens gladaste fest 1 maj. 3 Committerade skulle, (det var hans önskan) utväljas ur öfre Cirkeln och 2:nne ur Medlersta hvarefter man genast skred till väljande af — ur öfre Cirkeln, A. U. Bergh, O. Lindegren och G. E. Geijer samt ur medlersta afdelningen C. U. Widström och Magnus Unger. Vidare tillsades samtelige att ej i staden utsprida något rykte om 1 majs firande.

1 Majfesten i Carlstad år 1850.

Mulen var himmelen denna morgon då samtelige Gymnasister på 5 slaget började infinna sig på Gymnasium. Redan klockan ¼ hade någon observerat en tät folkhop, samlad för att åse då fåget skulle sätta sig i rörelse. I föregående har ej blifvit nämnt huru det valda utskottet bestämt de anordningar, hvilka antogos till efterföljd. De komma att under berättelsens gång utvecklas. Först af allt, sedan mängden blifvit sam-

lad, intogs en betydlig portion per man af glödgadt vin. Ankarren, i hvilken det förvarades, insattes på öfre cirkelns lärorum och kathedern intogs såsom hufvudsätet naturligtvis. Hvad följde detta hade skola vi längre fram lära känna. Sedan denna blifvit tömd satte sig nu fåget i rörelse. Första afdelningen utgjorde en brudskara anförd af 2:nne brudriddare. Derefter följde en hop spelemän, som exequerade för tillfället valda bröllopsmarcher. Nu framskred i sin ordning Brudparet. Hvilken syn. — Den minsta brudgum med säkerhet, som någonsin lofvat tro och huldhet; och vid sidan af honom en brud hvars alnlängd vi ej våga bedömma. Hon var på det magnificaste sätt utstyrd enligt mängdens tycke och hennes krona lyste högt öfver andras hufvuden. Nu följde i ordning prest, nämndemänner och dylika personligheter, hvilka slutade bröllopskaravan. Främst af alla bland det efterföljande fåget visade sig Bellman hoppande och sjungande samt spelande på sin zittra. Efter honom kommo nu alla hans samtidiga lefnadsbröder och lefnadssystrar på det allra löjligaste kostymerade, hvar och en efter sitt original. Den på alla sidor trängande folkhopens sorl afbrötos esomoftast af dessa glada människors melodiska marcher och Bellmans knäppande på lutan med accompagnement af några röster. Stundom kunde man i sorlet äfven urskilja tonerna från brudspelemännernas violer. Alla yrade af glädje; och så gick man alla stadens gator igenom till stort nöje för de nyvakna borgarne, som kanhända mången, förskräckt, uppvaknade ur sin sömn af det bulder som den förbitgående hopen uppväckte. Nu vände sig fåget mot Gymnasium tillbaka der man stannade en liten stund, men sedan under allmän sång aftågade till — Ruskällan, der man under dryckjom, sång, dans och musik tillbragte en den gladaste och trefligaste morgon, ehuru vädret var mindre gynnande. När förråderne i dryckesväg voro tömda eller då rättare sagt alla voro mättade ty af matförråderna öfverblef ansenligt, tänkte man först på afmarche och under en föga harmonierande sång skred man tillbaka mot staden der man vid Gymnasii trappan skilgde sig, hvar och en glad att få komma hem och hvila på morgonens lagrar.

Då man aftågade till Ruskällan, hade någon af värdarna glömt att ta ur nyckeln, till öfre cirkeln. På förmiddagen in-

fann sig Rector M., påminnande sig troligen huru händelsen var förleden förste Maji då man gjorde på samma sätt, infann sig på öfre cirkeln der han som han sedermera sade, såg den gräsligaste syn; Biblen flytande bland strömmar af vin, utom allt annat. Medlertid tog han ur nyckeln. Om aftonen fingo vi höra det han varit på Gymnasium och granskat. Man gick då straxt till pidella samt anhöll, det man måtte göra rent samt låta vädra rummet till följande morgon. Dagen derpå var det en stark ånga såsom af vin i rummet och ehuru Millén ej var uppe den dagen fick man dock veta af det, då Lector Groth yttrade, att det var så kallt i rummet samt var en förfärlig stank. Morgonen derpå tilltalade Rector öfre cirkeln om denna sak och visade obetänksamheten vid att på ett auditorium anställa dryckeslag. Han hade alldrig varit vittne till sådant etcetera.

25/5 1850. En af underåringarna Nordlind, som vid alla tillfällen visat sig stursk mot sina öfveråringar och därför blifvit tilltalad, hade denna gång på ett svårare sätt förbrutit sig mot en öfveråring nemligen Luttrupp. Luttrupp hade då han såg N. spatsera utanför sitt lärorum, hvilket Gymnasii stadgar förbjuder en underåring, bedt honom gå in på sitt auditorium med motsträfvighet hade han då gått in; men som L., alldenstund han för väl kände N., väntade något ute i gången för att få se om icke N. skulle komma snart ut igen, kommer nu N. utspatserande ur sitt lärorum icke anande, att L. gaf akt på honom. Väl utkommen befallde honom L. att gå in samt ej utan öfveråringens serskilda tillstånd tillåta sig sådana der friheter. N. svarade »det angår dig icke» samt vid fogade till yttermera visso »du är en ox». Sådant kunde icke lemnas onäpst och man beslöt att — Nordlind skulle få pund.

Sekreteraren nedkallade N. från hans lärorum. Efter hans inträdande på öfre cirkeln lärorum tilltalades han af ordförande både för detta och andra fel samt förkunnades sitt straff — att få pund. Han svarade, »Det tar jag icke emot, det är säkert» och rusade derpå mot dörren. Han fastogs dock och fick pund, sedan han dock i sin hetta och öfvermod att försvara sig spännt eller på annat sätt till tygat några af öfvre året, hvarvid han dock fått sin rock sönderrifven. Häröfver och öfver hans öfvermodiga tal och åtbörder uppretades några kam-

rater, så att [de] läto honom rätt kännbart smaka käppen. Han förblef dock lika stolt och hotade med att klaga för Rector öfver detta förfarande, hvilket han ock, ehuru han föreställdes vådan deraf för honom sjelf, verkställde.

Förut hade öfre cirkeln bestämt platsgång för afton, men sedan N. klagat för Rector Millén, och denne på N:s uppgift att Geijer och Gihl bland andra slagit honom, tillkallat dem, så befallde han genom dem öfra året att infinna sig mellan 2 och 3 e. m. samt således inställa platsgången. Innan han infann sig hade man hållit session och betänkt hvad man skulle svara. Mycket häftigt tillfrågades Gymnasisterna af Millén, men nära nog lika häftigt svarade man honom, tills han slutligen betydligt spakare aflägsnade sig. Nu först marcherade man i full marche med sång till fältet, der man i glädjen glömde det öfverståndna och det som väntade. Längre fram uppkallades alla öfveråringar på en gång inför collegium för att i jembredd med N. försvara sin sak. Detta lyckades temligen bra och man lofvade enhälligt gifva N. en annan rock; han fick dock sedermera penningar i st. f. rocken, hvilket han var mycket nöjd med. Man hade emedlertid på en session förklarad Nordlind för B o s. En morgon efter slutad bön förkunnade Millén den dom som Coll. Gymnasticum beslutat nem. att Bergh såsom den der hade tilltalat N. samt Gihl hvilken dugtigt rappat opp honom skulle för återstående delen af terminen nedflyttas samt förlora sina premier hvarjemte alla tillsades visa sig som kamrater mot Nordlind, hvilket man dock ej lofvade.

14/9 1850. 3 §. Vid fråga om de så kallade 5:te Classingarne skulle såsom underåringar anses, beslöts, alldenstund de voro förenade med skolan och i öfrigt som skolpojkar betraktas, att de äfven i detta afseende såsom sådane skulle anses.

12/10 1850. Fråga gjordes af Ordföranden om man denna Termin borde tillställa Calas för de afresande Student Candidaterna i likhet med förra år oakadt det sorgliga slut ett sådant Calas förra året haft. Under discussion härom hördes steg i gången, hvarföre Ordföranden tillsade Sekreteraren gå ut för att taga ur nyckeln, men knappt hade denna läst upp dörren förr än Millén stod framför honom och genast inträdde utan att Sektern hade tid att ge någon vink. Olyckligtvis hade han

vid inträdet hört ordet »värdshus» nämnas af någon alltför högtalig person, hvarföre han mycket morsk frågade hvad der vore för sammankomst och förklarade att rummen vore upplåtna för lectioner men ej för några enskildta sammankomster. Dessutom hade han hört att vi under Höst Terminerna pläga ha ett ställe der vi läsa Tidningar och spela kort och frågade huru vi kunde våga hålla klubb då andra menniskor börja afskaffa dem, hvarpå svarades att kortspel ej existerat på Sodalitium. Här-efter utfor han emot en viss S. som i hans ögon ej uppförde sig som han borde emot Rector Gymnasii och afskedade oss derefter, förklarande att vi der ej hade att göra och troende förmodligen att han gjort sin sak ganska bra. Samtelige Gymnasisterna följde då med hem på Ordförandens rum, hvarest beslöts att man följande dag skulle sammanträda hos Grund kl. 8 f. m. för att vidare öfverlägga om ämnet.

13/10 1850. Då Millén vid inträdet på Sessionen i går hade sett Gihl i Kathedern, hvaraf han kunde sluta, att han var ordförande och derföre först ansatt honom i fall han finge nys om något Calas, och då han dessutom af det han hört troligen förstod, hvarom fråga var och man väntade att förbud för tillståndet af något Abiturii Calas snart skulle ske, beslöts, dels för att bespara Gihl allt obehag, dels för att förekomma det väntade förbudet, att tillställningen borde ske ju förr desto heldre, samt så tyst som möjligt. Sedan flere förslag blifvit gjorda men åter förkastade beslöt man slutligen att gå öfver Vestra Bron bårtåt Sandbacken och att några skulle beordras skaffa requisita som skulle utgöras af 10 bouteljer Rom Punsch samt 5 bout. Bischoff. Klockan 8 på aftonen samlades äfven samtelige utom C och P. Lilliehöök Bratt och Nyström på bestämdt ställe dock blott några i sender. Här tillbragte man aftonen under sång och sedan skålar blifvit druckne för abiturii åtskiljdes man under en hjertlig önskan för deras välgång.

Redan följande dag visade sig att det fruktade förbudet ej var utan grund, ty Millén kom verkligen upp och förbjöd oss i stränga ordalag att tänka på något sådant (ett bevis på att föregående aftons händelse ej blifvit honom bekant). Naturligt-

vis hade man nu svårt att hålla sig från att skratta den lurade räffen midt i ansigtet¹).

Protokollsboken för åren 1849—1852 avslutas på följande sätt: "Finis Gymnasii Carolstadiensis 1852, efter 200 års tillvaro".

Emellertid fortsattes förbundet. Protokollsboken för 1852—1860 (U 1596 c) är dock av mindre intresse. Refereras må följande beslut: Flera lärare, däribland rektor Millén, hyllas flera gånger med sång; denne och andra erhålla minnesgåvor; äldre cirklars elever bli "inspectorer" för var sin lärjunge i lägre cirkel; att skvallra om "gymnasiets" hemligheter bestraffas; platsgångar bibehållas, varför undre cirkeln skulle tillhandahålla övre cirkeln platsbollar; upprorstendenser märkas åter inom "orden"; gymnasterna åläggas att ej fraternisera med sina f. d. kamrater i skolklasserna, men de skulle dock — ett nytt inslag, ett tidens tecken — ej vara översittare över dem. Följande urval må här göras.

6/9 1857. Beslöts att Öfre Cirkeln skulle gå till Rector Groth för att utverka särskildt privilegium på Gymnasistmössors anläggande, hvilket de äfven aftonen derpå gjorde, men som han icke genast kunde gifva bestämt svar, utan att förut hafva inhämtat de öfriga Lärarnas tankar om saken, så måste den, tills svar från Lector Groth erhållits, tills vidare hvila —

23/9 1857. Som Lector Groth ännu ej gifvit svar på Öfre-Cirkelns petition, så beslöts på denna Session att icke heller fråga honom derom, emedan Orator å enskild väg fått kännedom om Collegii beslut — att afstyrka särskilda Gymnasistmössor, men deremot föreslå Klassmössor, — hvarpå Gymnasii medlemmar för sin del naturligtvis ej gingo in.

Öfver Cirkeln uppmanades att hafva en nogare tillsyn om Underåringarna — äfvensom Mellre Cirkeln eftertryckligen påmindes om sina åligganden

22/1 1858. På denna Session företogs röstning om M. Alsterlund, O. Löfgren och Andreæ skulle till Gymnasister upptagas, hvarvid den förstnämde erhöll öfvervägande röster och äfven O. Löfgren dock med vilkor att han dessförinnan skulle

¹) Rätteligen skulle detta uttryck ha strukits vid utgivandet. Men enligt samstämmiga vittnesbörd var Millén en så nobel person, att hans minne ej kan fläckas av detta "hundens skall på månen". Också var det just till Millén, som lärjungarna gävo sin dyrbaraste present (en kaffekanna; 1/5 1858) och som de 20/3 1862 beslöto vända sig för att få hjälp mot lärarkollegiet, som hotade upplösa gymnastisammanslutningen. "Men i den natten fingo de intet".

ställa sig till efterrättelse Orators föreskrift att wid Bibelförklaring och räkningen ej tränga sig upp bland Gymnasii medlemmar.

Andreæ erhöll ej tillräckligt röstantal.

Gymnasium skulle äfven denna termin hafva Tidningar och dessa bestämdes skola utgöras af följande: Upsala posten Illustrerad Tidning Wermlands posten och Luleå tidning.

24/4 1858. På enskild session denna dag beslöts att, ehuru aff[t]narna woro fria från läsning, platsgångar likväl skulle fortfara, dock med förbehåll af lof för de 2 timmarna mellan 7—9 påföljande dag

12/5 1848. På allmän Session denna dag tillkännagafs för Undre Cirkeln dess skyldighet att förse Öfre Cirkeln med Platsbollar, sedan förut för dem blifvit tillkännagifvet att platsgångar skulle fortfara.

14/9 1858 [under 17-åringen, blivande prof. P. A. Geijers oratorskap].... Stiegler, som denna dag var kallad, svarade, att hans fader önskade, att han ej i förbundet skulle upptagas, hvarvid saken fick vara. Hvad de ifrån Amål beträffar, så uppkom ingen af de, som på sessionen den 3:de Sept. fingo fulltaligt röstetal, i 6:te Classen, hvarföre ingen kunde komma i fråga att upptagas.

24/2 1859. I anledning af [rit- och gymnastikläraren] Herr Santesons ovärdiga beteende mot flera af Gymnasii medlemmar, så beslöts på enskild session denna dag, att Orator och v. Orator skulle gå hem till honom för att i valda ordalag förhålla honom hans ofog, hvilket följande dagen verkställdes.

29/4 1859. På denna session beslöto Öfre och Mellre Cirkelne, att 1:sta Maj skulle som vanligt firas med sång klockan 4 om morgonen, äfvensom att platsgångarne skulle fortfara under samma vilkor som det föregående året. Äfven beslöts, att följande inskription skulle graveras på Milléns kannan: Johanni Ant: Millén pignus amoris Juventutis Gymnasii Carolstad: MDCCCLIX¹).

Sedan undre Cirkeln tillkommit, omtalades besluten samt

¹) Översättning: Ät Johan Anton Millén. Bevis på gymnasiiungdomens i Karlstad kärlek. 1859.

bestämdes, att klockan 7 e. m. på följande dagen skulle hela Gymnasium aftaga för att under sång öfverlemna kannan till Rector Millén.

19/5 1860. Sedan Gymnasistmössor, i följd af sessionsbeslutet den 14:de April d. å.¹), blifvit anlagda den 17:de Maj, vidtog Rector Wallin den oförväntade åtgärden att helt och hållet förbjuda begagnandet af desamma tills Collegium hade blifvit hört. Öfre Cirkeln begaf sig då till Rector, hvarvid Orator sökte att föreställa honom det oriktiga i ett sådant förfarande, hvilket han dock ej ville medgifva, utan i stället framdrog sin oförgrifliga mening, att, på grund af skolstadgan, ingen skillnad får finnas emellan lärjungarne i de högre och lägre klasserna inom läroverket. Förgäfves anförde en af Öfre cirkelns medlemmar, att Rector icke med fog kan förbjuda någon att bära en mössa med fosterländska färger. Äfven anfördes, att nuvarande Biskop Millén lika litet velat eller kunnat förbjuda som medgifva det, på grund hvaraf man hade hoppats, att Rector icke skulle vidtaga så stränga mått och steg mot Gymnasii-corpsen, hvilket måste i högsta grad nedsätta det anseende, som den alltid åtnjutit. Det oaktadt återtog icke Rector sitt förbud, men bad oss »på det allra innerligaste» att icke trotsa detsamma. Följande dagen kungjordes för oss Collegii beslut, hvilket gick ut på att gilla Rectors tillgörande i saken.

På enskild session denna dag beslöts, att vi, i trots af förbudet, skulle återtaga våra mössor, med hemtadt stöd af den enhälliga åsigten, att vi icke lagligen kunde förhindras att så göra. Nu blef det fråga om, huruvida man derom skulle lemna Rector någon underrättelse heller ej, hvilket sålunda afgjordes, att en inlaga skulle författas och framlemnas till Rector, hvilken inlaga hade följande lydelse:

»Till Höglöflige Rectorsembetet vid Carlstads högre
Elementarläroverk!

Det är för hvarje lärjunge obehagligt att lefva i oenighet med sina lärare. Men då den åsigten bland oss gjort sig gällande, att vi af dem blifvit lagstridigt och orättvist behandlade, hafva vi ansett oss berättigade att återtaga våra mössor, alldenstund

¹) Över sammanträdet sagda dag finns intet protokoll inskrivet.

vårt beslut att bära dem icke är förestafvadt af något begär att lysa och att utmärka oss framför våra i de lägre klasserna sig befinnande medlärjungar, utan af en brinnande fosterlands-kärlek och lust att bära Sveriges färger. Och då mössorna ej äro af någon annan färg eller någon ovanlig form, våga vi påstå, att ingen annan menisklig makt än regeringen lär kunna förneka oss att bära desamma. Så mycket besynnerligare förefaller det oss då, att Rector och Collegium tagit detta steg, synnerligast som detta Läroverks Ephorus, under den tid han var tienstgörande Rector, icke ens tilltrorde sig en dylik djerfhet, hvilket i sanning fordrar temligen stort mod att utföra. Hvad åter Rectors beklagande öfver, att vi ej underrättat honom om vårt i hans tycke oförskämda tilltag angår, så anse vi oss ej, ehuru saken i och för sig sjelf är en »bagatell», ens behöfva bemöta en sådan tillvitelse, enär det faller af sig sjelft, att vi icke kunna anses pligtige att gifva Rector underrättelse om hvarje förändring i vår klädsel. Väl vetande, att vi genom detta steg komma att måhända blifva utsatta för förföljelse och motvilja från våra Lärares sida, hafva vi vår enda tröst i medvetandet att hafva handlat rätt, hvilket kanske ej nu, men, som vi tro, i en föga aflägsen framtid skall vinna erkännande. Med djupaste vördnad, trohet och tillgifvenhet framhärda emellertid undertecknade, lärjungar vid Carlstads Elementarläroverks högre afdelning.

(Underskrifter)

Sedan Undre Cirkeln blifvit tillfrågad, om den ville underskrifva denna inlaga, hördes ingen svara nej, utan syntes tvärtom alla vara lifvade för detsamma, men då likväl omsider tvekan hos somliga förspordes, ansågo sig Gymnasii röstegande ledamöter, efter gjord öfverläggning, icke vilja tvinga någon der till, hvarföre inlagans afsänd[and]e afböjdes och mössorna anlades, utan något tillkännagifvande för Rector.

29/8 1860. Röstning Angående Gymnasii tidningar under denna Hösttermin företogs och bestämdes desamma att blifva: *Wermlands Posten*, *Illustrerad tidning* och *Fäderneslandet*. — Efter anförande af en skriftlig uppsats öfver olämpligheten och det oriktiga i begagnandet af Gymnasiets mössor under nu varande förhållanden, framställde Orator, att, såsom gagneligt

för Gymnasii förbund, desamma bortläggga. Röstning angående saken uppskjöts till följande dag, på det hvar och en måtte på förhand få betänka sig.

30/8 1860. Röstning företogs angående Orators förslag om Gymnasist mössornas bortläggande och gick detsamma igenom med en pluralitet af 28 ja mot 4 Nej. — Detta utslag offentliggjordes straxt för Undre Cirkeln, och ålades hvar och en att denna dag bortläggga sin Gymnasist mössa. —

13/10 1860. På förfrågan af några bland Under Cirkeln medlemmar, om de skulle få tillstålla ett dans nöje, gafs följande svar: att en dylik tillställning af endast några få bland de undre kunde hafva mindre bra följder för Gymnasii förbund, såsom föranledande tvetydiga tal om detsamma, hvarföre ett annat förslag gjordes dem nemligen; att en lista, för fri teckning inom hela förbundet till deltagande i tillställningen, skulle upprättas och några bland öfre Cirkeln medlemmar skulle ställa sig i spetsen för företaget, hvilket förslag antogs. —

31/10 1860. Enligt sessionsbeslutet den 14 September inställde sig Oratorerna hos Hr. Santeson och framförde sitt ärende [»att i lämpliga ordalag förhålla honom det opassande i hans beteende», dvs. »det ovärdiga bemötande, som en af Gymnasii medlemmar fått af H:r Santeson erfara»] men äfven de blefvo af honom mindre honette bemötta. — Af denna orsak uppkom inom Gymnasii förbund stor harm och ovilja mot H:r Santesson, så att man i allmänhet uraktlät att hälsa på honom och infinna sig på hans enskilda fäkt lektioner. Detta skedde dock helt och hållet frivilligt, så att ej det ringaste tvång egde rum. — Åtskilliga uppträden hafva emellertid sedermera ägt rum mellan S:n och åtskilliga Gymnasister, hvilket förorsakat Rektors och Collegii inblandning i saken. Detta ledde dock ej till det äskade resultatet. —

Då Orator ryktesvis erfarit, att G. Ziegler vid ett enskildt samtal med Santeson fällt förhastade yttranden angående vårt förhållande till S:n, så företogs härom förhör, hvarvid blef bekant, att Ziegler, på Santesons förfrågan, om någon sammansvärjning eller dylikt ägt rum inom Gymnasium mot honom, samt om Ziegler af sina kamrater blifvit förledd till sitt förändrade uppförande mot honom, ej afgifvit ett bestämt nej,

utan lemnat undvikande svar. — Då Ziegler härigenom förantledt den ogrundade och för Gymnasii förbund kränkande misstanken om en dylik sammansvärjning, så ansågs Ziegler af Öfre Cirkeln ovärdig att behålla den röst, som honom tillkom såsom Medlem af M. C., hvilket beslut på enskild session denna dag tillkännagafs. — Vidare öfverenskoms, att lanternor skulle begagnas vid sången den 6. Nov.

21/1 1861. Tillsades på allmän session att, i fall Rektor vidare skulle fråga något angående Gymnasium och dess handlingar, skulle alla härutinnan iakttaga sträng tystnad, äfven tillkännagafs, att den eller de, som under sångtimmarna befunnos öfverlastade af starka drycker, skulle icke allenast från sessionsrummet utvisas utan tillika anses såsom frånvarande och pliktfällas.

Om någon eller några utaf Mellre eller Undre Cirkelne tänkte tillställa sveck, så kunde detta ej under då varande förhållanden tillåtas, emedan derigenom Rektor kunde få anledning att misstänka, att Gymnasii ändamål vore blott ett samfund bildadt för nöjets skull och alls icke motsvarade de uppgifter vi honom derom meddelat.

17/12 1861. Under slutet af denna terminen hade i en af stadens Tidningar en Artikel blifvit intagen, hvilken på det skändligaste sätt utfor emot Gymnasium. Till följe häraf sammanträdde Öfre och Mellre cirkeln för att söka fatta något lämpligt beslut att motarbeta denna nidskrift. Man ansåg då, att det lämpligaste vore, att en skrift uppsattes, hvilken i det allmännaste redogjorde för Gymnasii syfte, ändamål och verkningar. Denna skrift skulle så fort som möjligt uppsättas för att följande dag kunna granskas och på allmän session uppläsas, hvarefter den sedan på aftonen skulle till Rektor öfverlemnas.

3/10 1861. Öfra cirkeln sammanträdde, för att rådgöra och besluta om lämpligaste sättet att afhjelpa och om möjligt för framtiden förekomma den olydnad och slarfvighet, som insmugit sig hos en del af de undre cirkelnes medlemmar. Man hade sig likväl ej bekant om verkligen någon slags oppositions anda fans bland dem, hvarföre man beslöt, att tillsvidare hafva en strängare uppsigt öfver dem, som synnerligen för-

brutit sig. Orator uppma[na]de derefter öfra cirkeln att sluta sig med större endrägt och förtrolighet, än hittills visat sig, och i allt vara Sånganförelaren lydiga och beredvilliga på sångtimmarna, och ej på något sätt eller vid något tillfälle någon annan än Sånganförelaren skulle vara berättigad att ställa med sången. Vidare påmindes om en allvarligare och noggrannare inspektion, hvilket undre cirkeln genom sitt slarfviga uppförande visat vara verkligen nödvändigt. Dessutom borde öfra cirkeln förmå Gymnasii medlemmar att i allmänhet iakttaga ett mera stadgadt och värdigare uppförande mot den nya Gymnastikläraren.

15/2 1862. På enskild session denna dag beslöts angående en af Rector gjord proposition af följande lydelse: om Rector finge del af stadgarne, och deruti ej funne något anstötligt, så skulle han ej sätta sig emot förbundets fortvaro under samma form, som förut; att A. F. Holmqvist L. M. Hedrén och L. G. Lindström skulle för Rector förevisa stadgarna; likväl skulle ej sessionsboken medtagas, emedan den rörde det förflutna mer, än det närvarande, och Gymnasii medlemmar ansågo sig ej hafva rätt att besluta dess meddelande.

20/2 1862. På enskild session denna dag redogjorde de til Rector Wallin afgångna deputerade för utgången af sin beskickning. Rector hade funnit mycket anstötligt synnerligast den punkt i stadgarne, som rörde Orators myndighet och öfre Cirkelns inspection öfver undre Cirkel. Sedan detta Rectors svar tagits i öfvervägande beslöts, att stadgarne ej skulle ändras, utan förbundet skulle äfven utan Rectors medgifvande fortvara.

20/3 1862. Den 4 Mars hade större delen af herrar Gymnasister företagit sig att på Herrhagen anställa ett litet nöje, som också besöktes af dåvarande Abituri. Mot denna i sig själf oskyldiga förlustelse väcktes af Rector åtal, och genom Rectors lifliga och förvända framställning af saken inför Läroverks-Collegium, förmåddes nästan alla dess medlemmar att öfvergå på hans sida.

Rectors mening var nemligen den, att om förbundet upphäfdes skulle sådant ej vidare komma i fråga. — Härföljande skrappa samt ytterligare ett strängt förbud mot förbundets fortvarande.

Såsom Curiosum må nämnas, att Lector I. G. M. v. Gegerfelt hotade skicka polis, för att spränga våra sessioner.

Emedan nu Rector visade sig ej vara den person, till hvilken man borde vända sig, beslöts att en skrift skulle uppsättas och afsändas till Hans Högvördighet Biskopen J. A. Millén, i hvilken förbundets fortfarande skulle motiveras, och ett lindrigt klagomål framställas öfver det behandlingssätt Gymnasii Medlemmar af Rector rönt. Emedan meningsstridighet först började göra sig gällande på Öfre Cirkel angående Gymnasii förbunds fortfarande, skulle allmän session sammankallas, hvarvid alla Gymnasii Medlemmar skulle tillfrågas angående denna sak.

2/4 1862. På allmän session denna dag framställdes af Orator förfrågan, huru vida samtliga medlemmarne voro ense om förbundets fortfarande. Eliasson, Hansson, Gillén och Lagerstedt begärde at blifva från förbundet skilda; emedan de ex pingui Minerva¹) ansågo förbundet »hvila på falska grunder». — Derpå följde allmän oreda och oenighet, intet beslut kunde fattas, man skulle vänta, tills Biskopen ankomme till staden.

27/4 1862. Sedan man blifvit underrättad om, at Biskopen ej vore förbundet rätt bevågen, sammankallades Session, hvilken ej till följe af inre oenighet förbundsmedlemmarna emellan besöktes mangrannt. Efter flera timmars disput segrade slutligen den meningen, att förbundet skulle upphöra.

23/5 1862. På allmän session denna dag beslöts, att en skrift skulle upprättas och till Rector afsändas, i denna skrift förklarades förbundet upplöst²).

¹) I sin enfold. — Bredvid rubriken "Vårterminen 1862" i protokollsboken har senare med blyerts skrivits: "Revolutionen".

²) Om Karlstads läroverk jfr *E. G. Liljebjörn* Skolminnen (bl. a. om de ovan nämnda lärarna); *V. Vedel* a) Karlstads gymnasium 1821—1852 (Årsredog. 1928); b) Gymnasistlivet i Karlstad 1840—1852 (i "Värmland", V:s hembygdshembygdens årsbok 1923) samt ett flertal böcker av *N. P. Ödman*. I samlingen *Ur flydda tidens skollif*, Sthlm 1909 skildrar denne bland annat kampen mellan "de sturske" och nederskolans lärjungar (s. 100—101) samt "platsgångarne", utmarscher till Djäknefältet med bollslagning och andra lekar (s. 115—121). Exter = exitual = frivillig terminsavgift, vid vars erläggande eleverna (ända från medeltiden) plägade erhålla lov hela dagen; jfr *E. Reicke* *Der Lehrer*; Leipz. 1901 s. 64. Vid "pund" höll man "syndaren" i armar och ben och svängde honom i luften fram och tillbaka så, att "akterspegeln" slog mot något hårt föremål.

Stockholm.

Stockholms gymnasium läsåret 1840—1841.

Ur »Gamla Stockholm» av Cl. Lundin och Aug. Strindberg s. 317—318; med tillägg inom klammer ur *Cl. Lundin* Från Stockholms synkrets, Sthlm 1880 s. 88, 89 samt (inom en inre klammer) *Densamme* En gammal stockholmares minnen, [I] Sthlm 1904 s. 144.

Det var med en känsla af stolthet som skolgossen gjorde sitt inträde i det gamla Riddarholmshuset och genom den hvälfda förstugan... hann trappan till lärosalarna. Skillnaden mellan skolan och gymnasium ansågs under några årtionden nästan lika stor som mellan det senare och universitetet. Gossen tyckte sig hafva tagit en riktig lärdomsgrad, när han väl undangjort sin inträdesexamen till Gymnasium. Men med nämnda examen voro pröfningarna icke slutade; ett helt pröfvoår återstod för att uppfostras till sannskyldig gymnasist, och den pröfningen verkställdes icke af lärarna, utan af äldre kamrater, i synnerhet af den afdelning som var närmast öfver den nykomne. *Penalismen* var i åtminstone ännu ett par årtionden efter gymnasii öppnande i full verksamhet. Under den tiden var läroverket delat i två hufvudafdelningar, *Öfre* och *Nedre Ringen*, hvilka åter voro hvar för sig indelade i *superiorer* och *inferiorer*.

Det var i synnerhet superiorerna i Nedre Ringen som tyranniserade samme Rings inferiorer, de från skolan senast uppflyttade. Superiorer och inferiorer sutto i samma rum, ty lärosalarna voro endast två, men de hade därför icke samma rättigheter. *Tiljan* [i nedre ringen] utgjorde den stränga gränsskillnaden, en högst betydelsefull golfplanka, som gick från katedern till kakelugnen på tvären, under det de andra plankorna voro lagda efter rummets längd, från dörren till motsatta väggen, med fönstret ut åt Mälaren. En superior gick med hatten på hufvudet långt på andra sidan om *tiljan*, men en inferior måste helt underdånigt taga af sig mössan redan i förstugan och vågade icke en enda gång på hela året träda öfver den ödesdigra plankan. Kroppslig aga sparades icke, om någon inferior varit nog fräck att sätta sin fot på tiljan.

Det kunde också hända, att inferiorerna för någon allmän

förseelse mot superiorerna tvungos att falla på knä och kyssa tiljan, ett ganska förödmjukande straff, som den straffade underkastade sig endast i förhoppning att taga skadan igen, när han, året därefter, skulle som superior själf tukta inferiorer. Någon gång kunde det väl hända, att några om sitt människovärde mer än vanligt öfvertygade samt med duktiga armar utrustade inferiorer gjorde uppror, men detta undertrycktes snart genom de kraftigaste mått och steg från superiorernas sida.

[Bland de svåraste försakelser en inferior underkastades var, då han måste lemna sina medhafda böcker åt förmännen, hvilka ansågo sig icke behöfva belasta sig med dylikt, när de promenerade till läroverket. Det tilläts stundom inferiorerne icke att behålla mer än ett par exemplar af den bok i hvilken öfversättning från något främmande språk skulle göras. Lärarne förebrädde de arma ynglingarne att icke hafva tillräckligt antal böcker med sig, och förebräelserna togos emot utan att förråda verkliga förhållandet. Man tröstade sig med att så brukades och grubblade just ej mycket öfver, att det kunde vara annorlunda.]

Ett älsklingsnöje för superiorerna [i synnerhet på eftermiddagarna] var att stoppa en eller ett par inferiorer ned i en uti öfre förstugan stående vedlår, stänga till locket och sedan sätta sig själfva ofvanpå, med klackarna duktigt trummande på vedlårens yttersida. Påhitten till inferiorers plågånde voro dessutom af mångfaldig art, för vidlyftiga att här kunna uppräknas.

[Höflighet var det första en inferior fick lära sig. Mössan af, så snart han såg första skymten af en superior, och bugningar sedan [och han tilläts naturligtvis aldrig att träda in i »Ringens», utan att först ha blottat hufvudet.]. Ansågs inferiorn för liten till växten för att stå på golfvet och buga sig, nödgades han stiga upp på en bänk och därifrån göra sina vördnadsbetygelser. En liten inferior lyftades i det ändamålet till och med upp på ett mycket högt skåp i nedre förstugan, och som lästimmen i det samma skulle begynna, glömdes han kvar där samt kunde ej komma ned förr än en af lärarne händelsevis upptäckte honom och skaffade en stege.]

Med allt detta föddes dock icke ovilja och hat mot de grymma superiorerna. Så snart profvoåret var förbi, voro också

profningarna, äfven de mest förödmjukande, glömda, och ofta knötos sedermera fasta vänskapsband för lifvet mellan dem som misshandlat och de misshandlade.

[Ett oskick var det likväl och öfverensstämde ej med den goda ordning, som dåvarande lärare önskade införa. Att det i någon mån invercade ofördelaktigt på lärjungarnes karaktär, tro vi däremot icke, lika litet som att studierna därigenom hindrades.]

Tjugu år efter Gymnasii öppnande upphörde penalismens åtminstone mest själfsvåldiga och svåra yttringar, ty 1841 delades undervisningen på tre rum, och de senast intagna lärjungarna sattes för sig själfva [i ett särskildt rum] samt befriades därigenom från tyranniets allt för nära grannskap. [Detta blef »naturligtvis till stor förargelse för uppkomlingarne från föregående året, hvilka nu beröfvades tillfället att på sina yngre kamrater taga skadan igen för hvad de lidit af de äldre.»] Därmed försvann också en god del af gamla Stockholms gamla skolseder.

Vasa.

Ur *L. L. Laurén* Wasa trivialskola 1684—1884, Nykarleby 1884 s. 393—394 må följande citeras rör. tiden 1830—1850.

När man uppflyttades från tredje till konrektors klass, hörde det till penalismens marter, att man tvangs krypa bakom låkorna [=bänkarna] från skolkammarens dörr upp till katedern d. v. s. på den plats, der konrektorsklassen, såsom skild klass, bort vara placerad. Denna krypande promenad genom decenniens dam, medan »öfre cirkelns» gamla gossar drefvo på gulnåbbarna med spe och spott — det senare bokstafligen — var en ganska obehaglig invigning till *skolrätta af första rangen*, men dels kunde man med ett parti »knäckor» köpa sig fri, dels höll man ej mer i vår tid synnerligen på denna ceremoni, utan den aflopp för flertalet mycket legert, blott *pro forma*.

Stundom fick man något hastigt infall, att med olikt färgade snodder på mössan åtskilja sig från en lägre klass och ve då den, hvilken vågade uppträda i »högre färg» än gräddan af ungdomen, d. v. s. rektorister och konrektorister honom medgaf! — Någon gång kunde också de sistnämnda råka i inbördes strid, men denna blef ej långvarig, ty öfvermakten var alltid på konrektoristernas sida, emedan deras två divisioner räknade dubbelt större antal kämpar än rektorsklassen, som hade blott en division.

Gymnasiststatuter 1864.

Vasa svenska lycei arkiv, Vasa. Originalen handskrivet, inbundet; 4:o format. Här återgivet enligt en av lycéets rektor, Gustaf Adolf Hedberg, 1932 benäget utförd avskrift.

Wasa gymnasisters

Leges.

Utgifna och stadfästade i

Maj månad 1864.

Wasa den 18 Maj 1866.

Leges.

Första Balken.

Civitas.

Cap I.

§ 1. Cives förhållande till hvarandra vare förestafvad af humanitet, jemlikhet och förtroende inbördes. Civitetens fastaste band vare kamratskapens och broderlighetens, hvarföre cives alltid äro hvarandra närmast och må stå bispringande vid hvarandras sida. En uppriktighets på samm moralisk hederskänsla hvilande ande råde inom kamratskapet och styre enhvars handlingar mot civitas och kamrater.

§ 2. På första Conventet efter terminens början blifva novitierna upptagne inom civitas, och detta sker genom att Ordförande yttrar till dem några ord, uppläser alla dessa kanones och ställer till dem frågan om de vilja subordinera under dessa. Svaras frågan jakande, förklare han dem, efter att hafva laggt ytterligare några ord om betydelsen af deras nya förhållande och pligter dem på hjertat, i Wasa Gymnasisters kamratskaps namn upptagne och de helsas välkomne af de äldre cives. Ifall de ej vilja subordinera under dessa regler och således ej kunna förlika sig med öfriga cives tänkesätt, må de afträda och anses såsom ej hörande till civitas, tills de ingå på det af dem fordrade löftet om subordination under dessa kanones.

§ 3. Cives bemöte lärare med aktning såväl inom läroverkets murar som utom desamma, och gifve ej genom otidiga upptåg eller vädermälen anledning till oordningar och tvister,

på det att endrägt och förtroende samt i allmänhet godt förhållande mellan lärare och elever må förefinnas. Men så snart en lärare förgår sig, förglömmade sin värdighet i kränkande ordalag eller handlingar, må antingen cives i den krets, der sådant sker, eller hela conventet beifra saken, vare sig att nu detta sker genom att antingen på stället eller genom deputation i fogliga och aktningfulla ordalag framhålla det möjliga orätta på lärarens sida inför läraren eller ock anmäla saken inför rektor. Dock må man se noga till att man intet öfveriladt handlar och dymedelst onödigtvis skadar sig sjelf eller saken.

§ 4. Conventet äge rätt, att öfverlemna ett svårare brotts bestraffande åt lärare och likaledes rätt, att af dem (rektor) anhålla, att de måtte låta saken hvila och öfverlemna bestraffandet åt conventet. Dessutom kan conventet besvära sig hos rektor öfver ett påbud, en dom eller annat sådant af lärarekollegiet, ifall conventet anser detta vara orättvist, för strängt eller lagstridigt. Om lärare då ej ingå på eftergifter, vände man sig, om man så för godt finner, till gymnasii Inspektör. En sådan besvärande rätt tillkomme äfven enskilde cives.

§ 5. Vid offentliga ransakningar af rektor är enhver civis, som felat, förpligtigad att på tillfrågan tillkännagifva sig såsom felaktig och sanningsenligt besvara alla frågor; om han detta ej gör, kan han af conventet sändas till rektor att angifva sig sjelf, samt dessutom af kamratskapet beläggas med lämpligt straff.

§ 6. Under tiderna, då lärare ej äro i klassen, må enhver uppföra sig värdigt och ej göra sig skyldig till stimmande och pojkaktigheter, ännu mindre till mindre anständiga uppträden. Då lärare äro i klassen, vare prat och hviskande förbjudet, liksom all så kallad luntning. Dessutom varda förbjudna bisysselsättningar under timmen såsom tidningslektyr, ritning, beredelse till följande lektioner, korrespondenser o: s: v:.

§ 7. Ingen civis må tala, utom de till läroverket hörandes krets, någonting ondt och förklenande, antingen detta än kunde ske med fog eller ej, om läroverkets lärare. Ej heller må civis omtala hvad på konventen behandlas och beslutes, isynnerhet om detta gäller viktigare och det inre af staten angående saker, för personer utom civitas, ej ens lärarene un-

dantagne. Sådant prat belägges med straff konventet nödigt anser.

Cap. II.

§ 1. Wården af biblioteket handhafves närmast af en wald eller eljest antagen bibliotekarie. Honom åligge, att på, af honom i samråd med conventet antagen lämplig tid hålla biblioteket öppet till cives begagnande. Han äger att sorgfälligt föra bok öfver de böcker, som in- och utlemnas, hvarföre han [och äfven amanuenserne (enligt konv. beslut); Tillagt med annan handstil] äfven är skyldig, att stå till svars för böcker, som äro förkomne och ej finnas upptecknade på någon cives.

§ 2. På det bibliotekarien må kunna göras ansvarig för biblioteket, måste bokuttagningen försiggå på följande sätt: Enhvar, som vill böcker uttaga, måste lemna en lapp med nummer på de böcker, han vill uttaga, äfvensom sin namnteckning till amanuensen, hvilken lemnar dem efter hand till bibliotekarien, på det denne må införa dem i sin bibliotekskladd. Wid inlemnandet böra böckerna aflemnas på bibliotekariens bord, hvilket befinner sig nära amanuenserne, hvilka, sedan bibliotekarien upptecknadit böckerna såsom inlemnade i sin kladd, lägga dem i skåpen efter deras nummerordning.

§ 3. Tiden för rättigheten att hafva böcker ute från biblioteket är högst tre veckor efter hvilken tids förlopp de böra inlemnas eller och blott uppvisas. Den som försummar att efter denna tids förlopp böckerna inlemna och uppvisa, böte för hvarje dygn utöfver ofvanför stadgad tid (tre veckor) åtta (8) penni. Men ifall boken ej ens efter 4 veckors förlopp, eller en vecka efter fastställd inlemnings och uppvisnings termin inlemnas, plikte han blott tjugu (20) penni i veckan. Dessa pliktens belopp antecknas af bibliotekarien och indrifvas genom kassören för bibliotekskassan.

§ 4. Ifall fremmande personer önska få uttaga böcker ur biblioteket, må det dem varda tillåtet ifall någon cives tecknar upp dem på sig och ansvarar för att ofvanföre stadgade §§ iakttagas.

§ 5. För att undersöka bibliotekets tillstånd, företages vid hvarje termins slut och början revision af bland cives der-

till utsedde 5 revisorer, utom bibliotekarien och amanuenserne, som böra vara närvarande. De böcker, som finnas förkomne eller i dåligt skick antecknas i protokollet, som vid revisionen föres och uppläses på nästa konvent. De, för hvilka böcker befinnas vara förkomne, äro skyldige att anskaffa nya såvida det är möjligt, men i motsatt fall ersätta dem, äfvensom de, hvilka illa medfarit böcker, må ersätta skadan efter måttlig värdering. Ända till den dag då någon anmäler sig hafva förlorat en bok, plikte han enligt ofvananförda stadgar, men vare derefter befriad. Afgörandet af de särskiljda och synnerligare fallen vid böckers förkommande och hemglömmande bero på konventets beprövande.

§ 6. Wid terminens slut sker utdelning af böcker på ett från det vanliga afvikande sätt. I en genom lottning bestämd ordning inropas cives, att uttaga böcker ur biblioteks-rummet, der då ej andra än bibliotekarien, amanuenserne, uppropare och sedelöppnare få befinna sig. Lottdragningen fortsättes till dess enhvar blifvit 3 gånger inropad och fått uttaga 1^{sta} gången 2, 2^{dra} gången 3, 3^{dje} gången 4 numror. Efter slutad lottdragning äge hvarocken det önskar på vanligt sätt vidare uttaga böcker. Ifall någon ej är tillstädes, då han uppropas, kan han, såsnart han sig å stället infinner, få uttaga böcker. Fullmakter kunna af en cives till böckers uttagande lemnas, och den som erhållit sådana äge rättighet att i den befullmäktigandes stad och ställe, ehuru i eget namn böcker uttaga. Alla dessa böcker antecknas af bibliotekarien. Säkallad plundring vare strängt förbjuden.

Cap III.

§ 1. En på samma sätt, som bibliotekarie vald eller antagen kassör, bestrider för hela kamratskapet gemensamma förefallande utgifter ur en kassa, hvartill medlen inbringas genom utskrifning. Dessa utskylder betalas af enhvar cives, såvida conventet icke, tillfölje af giltiga skäl honom från densamma, antingen helt och hållet eller till någon viss del befriad. Vid omröstning huruvida en cives bör från afgifter till denna allmänna kassa fullkomligt eller delvis befrias, deltaga ingalunda de förut från meromnämnde kostnader befriade, ithy att dessa intet af

detta fritagande lida, men de öfriga härigenom vid ifrågavarande fall röstberättigade, vid denna befrielse större bidrag till allmänna kassan sig ikläda.

§ 2. Att samvetsgrant föra bok öfver sin förvaltning af allmänna kassan åligger kassören på det att vid den revision, som vid slutet af hvarje läsetermin i kassörens närvaro af conventets af detsamma utsedde revisorer anställles, beloppet af de till kassan på ofvanfastställda sätt inbringade medel, beloppet af dess utgifter och af i den möjliga innestående summan må för revisorerna tydligen visa sig och böra dessa derpå till conventet inlemna ett af en ibland dem sjelfva fört revisions protokoll.

§ 3. Utom förenämnda allmänna kassa finnes tvenne andra: biblioteks- eller tidningskassan och musikalie kassan; den förra för inköp af nya böcker, prenumerationer på tidningar, tidskrifter och litterära arbeten, inbindningar, bekostanden af de tidningar, som inom kamratskapet finnas och öfriga biblioteket rörande utgifter; den sednare för uppköp af musikalien och instrument. Biblioteks och Tidningskassan handhafves af kassören för allmänna kassan; musikalie-kassan af en likmätigt med denne tillsatt egen kassör. Wid båda dessa kassor föras räkenskaper och verkställas revisioner i enlighet med hvad för den allmänna stadgadt är.

§ 4. Hvarje läsetermin erlägges till bibliotekskassan af enhvar en afgift af två (2) mark fyratio (40) penni, hvilket jemte de för ej inlemnade böcker influtna böterna, som af kassören enligt en af bibliotekarien honom lemnad förteckning på de pliktfälldes namn och böterna sjelfva indrifvas, allt detta äfvensom försälningssumman af gamla tidningar utgör bibliotekskassans inkomster.

§ 5. Bidragen till musikalie-kassan ingå genom af alla novitier vid läsårets början erlagd penningesumma, varierande emellan tolf (12) och två (2) mark finskt mynt. En af och ibland novitierna sjelfva vald komité bestämmer storleken af denna summa allt eftersom enhvars medel medgifva. Komiterna böra vara så valda att samtelige novitiernas pecuniära ställning blir för komitén känd. Sedan denne fullgjordt sitt upp-

drag, öfverlemnar den sina bestämningar åt kassans kassör, som äger att de enligt dessa bestämda afgifterna indrifva.

§ 6. Medlen ur musikalie-kassan, då der sådana finnas inne, kunna utlånas bland cives, dock aldrig med högre intresse än 6 procent för hundra. De valedicerande cives, som häfta för skulder till samma kassa, böra innan de läroverket lemna skaffa sig borgen bland cives, som ännu komma att qvarstadna. Och äge musikalie-kassören att närmast vaka, såväl öfver skuldernas indrifvande, då kassan af konventet behöfver anlitas d: v: s: till instrumenter, musikalien m: m:, som äfven räntornas indrifvande och åtminstone nya reversers upprättande efter förfallotiden, ifall skulden då ej inbetalts, äfvensom öfver allt hvad om valedicerande ofvan sagt är.

§ 7. För att ombesörja alla yttre bestyr för konventet både vid vanliga och utomordentliga fall väljas tvenne ekonom(er)¹⁾. Dessa tillkommande skyldigheter äro t: ex: att anskaffa uppspasserska till konvents-rummen, tobak till konventet, handhafva hufvud bestyr vid festers tillställande. Med till biblioteket och musikalien hörande bestyr hafva dessa ekonomer intet att skaffa.

§ 8. Wid hvarje termins början väljas medelst slutna sedlar civitas embetsmän: ordförande, allmän och musikalie-kassörer, bibliotekarie, amanuenser och ekonomer, såvida ej någon dessförrinnan anmält sig såsom sökande och af konventet lämplig anses. På det så många som möjligt i utskylders erläggande deltaga må, välje man embetsmännen, utom ordförande, hellst bland cives, som från utskylder befriats; dock må afseende i främsta rummet hafvas på duglighet och lämplighet.

§ 9. Civitetens samteliga tjenstemän vare befriade från alla utskylder till kassor, men till fester och ej²⁾ för hela konventet gjorda omkostnader må enhvar, eho det vara må, befriad eller icke, deltaga. Dessa äro i mera-nämnde §§ uppräknade.

¹⁾ Ovanför ordet tvenne som understrukits, är senare skrivet: en; ändelsen -er är satt inom parentes. Tydligtvis har man någon gång efter stadgarnas utfärdade beslutat nöja sig med en ekonom.

²⁾ I originalet överstruket med blyerts.

Cap IV.

§ 1. Må det städse ligga Wasa gymnasister om hjertat, att uppföra sig äfven i sina förhållande till det yttre, så att civitetens goda rykte och anseende ej i något afseende förklenas må. Må derföre cives utom ett bildadt och humant umgänges-sätt, iakttaga såväl på det ena, som andra stället sin värdighet.

§ 2. På offentliga samlingar och sällskaper må ingen in-finna sig öfverlastad, för att ej gifva anledningar till mindre fördelaktigt tal. Äfvenledes på öl- och andra butiker och kon-ditorier må ingen med oväsande uppträda och att ens till skenet, antingen der eller eljest i handel och vandel med oärlighet framfara, bör beläggas med straff, konventet nödigt anser. Dess-utom må, såväl på dylika, som andra ställen inga räkningar qvarstå obetalade öfver någondera af de begge längre hufvud-ferierna, på det allmänt förtroende och kredit ej förloras må, ifall ej han med fordringsegarn om betalningens uppskof öfver-enskommit.

§ 3. Såsom stundom möjligen förenade med moraliska brott, må besök på obskura eller andra mindre välkända eller beryctade ställen, förekommas. Och ett uppförande på slika sämre ställen, som nedsätter och komprometterar enskilda ci-ves och derigenom lätteligen hela civitas, må af konventet be-ifras och efter sakens natur behandlas.

§ 4. Såsom ovärdigt en cives må äfven anses att söka sak med i synnerhet personer utom civitas. Och om fall inträffa, då någon inlåtit sig med slika personer i allvarsammare gräl eller slagsmål, må konventet pröfva, huruvida sådant skett af kittslighet och ¹⁾ af onödig sjelfkänsla eller med fog och af skäl, uti hvilka fall saken under närmare behandling tagas må.

§ 5. Såväl för att fullständigare behandla saken angående civitas' angelägenheter, som för uppsattser i andra ämnen, hvilka som helst på finska eller svenska språken, eger konventet sina egna tidningar, som redigeras af cives och ej läses för utom af cives. Inga anständigheten sårande och en civis heder krän-kande vedermälen må i dem ingå; och derest sådant inträffar, bör den hvars artikel innehåller något, som af konventet ogil-

¹⁾ Tillagt med blyerts i originalet.

lats, sjelf eller genom annan omskrifva den eller de numror, der sådant ingår, lemmande det förkastade å sido och bort.

§ 6. Genom auktioner öfverlemnas tidningarnas renskrif-vande till den minst fordrande och bör den, som inropat tid-ningen till renskrifning ega någorlunda god handstil och den-samma eljest värdadt skrifva. Tidningsskrifvaren vare förbjuden att namngifva eller upptäcka någon insändare, utom då kon-ventet, sådant i nyssberörde fall möjligen äska kan; iakttager han ej detta, gånge han om lönen för alla de numror han re-dan skrifvit förlustig. En som varit tidningsskrifvare är äfven, efter slutad befattning pligtig till sagde tystlåtenhet angående insändares signaturer. Till terminens slut antingen förvare skrif-varen alla numror hos sig eller lemne dem på biblioteket hvarje ordinarie konventsdag, utom då någon enskild civis begär, att en eller alla numror låna få, för att antingen en artikel besvara eller eljest. Dessa tidningar få hvarken försäljas eller bortslarf-vas, utan böra inbundna sorgfälligt förvaras å biblioteket.

§ 7. Vid hvarje termins början väljas bland alla cives re-daktörer för tidningar. Dessa böra så ordna arbetet sinsemellan att hvarje numror få tre redaktörer och att samma redaktörer återkomma regelbundet hvarje tredje lördag. Derest de underlåta att helst hvarangång, då deras tur förekommer, skrifva må de straff underkastas. Om redaktörerna ej sjelfva vilja skrifva, så äro de skyldige, att åtminstone genom andra cives sörja för tidningarnas innehåll. Sedan någon till redaktör invallts, äge han ej rätt att detta sig afsäga, ifall han ej fullt giltiga och af konventet godkända skäl förebära kan.

Dessutom må enhvar annan civis efter bästa förmåga för tidningarnas underhåll sörja.

Andra Balken.

Conventet.

Cap I.

§ 1. För att leda förhandlingarna å conventet väljes ord-förande af och ibland alla cives genom slutna sedlar på sista conventet i hvarje termin.

Den som vid val af ordförande erhåller de flesta rösterna näst efter ordförande, blir vice ordförande och äger, att vid ordförandes frånvaro, träda i dennes stad och ställe. Dock äger

vald ordförande rättighet, att när som helst afsäga sig ordförandeskapet, då giltiga och af conventet godkända skäl förefinnas.

§ 2. I trängande fall eller när saken intet uppskof tål, bör ordförande extra convent sammankalla. För att åt efterverlden bevara minnen och teckningar af lif och händelser under föregående tider, före ordföranden historik, såväl öfver saker, som på conventet behandlas och de beslut der fattas, äfvensom andra timade, civitas' rörande händelser i en för ändamålet särskild bok.

§ 3. Ordförande anför alla deputationer. Ordförande är skyldig att för conventet andraga, ej mindre de saker, som för honom anmälas, vare sig af cives eller icke cives, än de han sjelf anser kräfvat handläggning.

§ 4. Sedan dom öfver en civis blifvit fälld, afkunna ordförande domen öfver den fällda och, efter undergången straff, förklarar han brottet försonadt.

Cap II.

§ 1. Efter af ordförande påbjudet silentium, sätta sig alla cives, ordförande framlägger för concilium ett af de ämnen, som vid förevarande session skola behandlas, hvarefter saken af ordförande öfverlemnas åt conciliet till fri discussion, tills ordförande anser att åsigterna blifvit stadgade och efter påbjudet silentium uppmanar den eller de, som äro sinnade att sig i saken yttra, att uppstiga. Derpå bestämmer ordförande den ordning i hvilken de skola yttra sig. Vid sittande talare fästes intet afseende.

Underlåte härvid hvarocken, såväl ordförande, som någon af concilii medlemmar, att med ord eller oljud, vare sig till bifall eller ogillande, på minsta sätt afbryta den talande.

§ 2. Den fria yttrande rätten inskränkes endast så-tillvida, att alla personliga anfall äro förbjudna.

§ 3. Sedan alla talare yttrat sig och ingen vidare begär ordet, öfverlemnas saken ånyo till fri diskussion. Denna diskussion afbryter ordförande, i det han påbjuder silentium och frågar huruvida saken kan anses mogen till omröstning; men öfverskrida de intercederandes antal fem (5), fortsättes diskussionen, efter hvilken sista diskussion omedelbar omröstning följer.

Cap III.

§ 1. Enhvar civis, som conventet ej fräntagit rösträttighet, må rösta, antingen detta sker genom slutna sedlar, genom att, på ordförandes uppmaning, anhängarene af de olika åsigterna uppstiga hvar i sin tur. Rösterna för såväl den ena, som andra åsigten räknas i hop och dessa jämföras med hvarandra. All röstvärfning vare strängt förbjuden.

§ 2. Wid förslag om upphäfvandet af någonting, som förut existerat i bruk för förhållande såväl på concilium, som utom detsamma, eller ock i lag inom civitas, erfordras en majoritet af tre fjerdedelar af de röstande.

Wid förslag om införandet af någonting nytt inom civitas eller conv: erfordras, för att saken skall gå igenom, att två tredjedelar af de röstande votera för saken.

§ 3. Ifall någonting gammalt afskaffas i föreskrifven ordning, och något nytt måste införas i dess ställe, men det nya förslaget ej får tillräckligt röster för sig, så må det gamla kvarstå, tills något nytt förslag, i det afskaffades ställe, får tillräckligt röster för att gå igenom, såsom ofvan föreskrifvet är.

§ 4. Wid såväl criminella, som andra tillfälliga sakers behandling, afgöres saken genom enkel¹⁾ pluralitet, om ock en rösts. Ifall vid alla omröstningar sakens afgörande beror på en röst, så segrar den opinionen, på hvars sida ordförande går med sitt votum decessivum.

§ 5. Ifall ett till handläggning framställt ämne dock ej fordrar omedelbart afgörande, men af conv. erkännes vara af vigt, så uppskjute man, ifall conv. så anser, afgörandet till nästföljande conv., för att förekomma förhastade beslut.

§ 6. Under den fria discussionen vare cives tillåtet, att fritt lemna sina platser, blott de derigenom icke inverka störande på discussionens gång.

Tillgång.

§ 1. På den bestämda tiden samlas samtelige cives å Conv., då concilium begynner. Först uppläses tidningarne af ordförande eller en annan af conventet dertill utsedd lämplig person. Sedan

¹⁾ Detta ord tillagt med blyerts i originalet.

tidningarna blifvit upplästa, tillkännagifver ordförande redaktörerna för följande vecka.

§ 2. Att under samladt Convent uppföra sig opassande vare ansedt såsom ett kränkande af Conventets värdighet, synnerligen om någon i öfverlastadt tillstånd begår sådana handlingar.

§ 3. Wid brottmål varde den anklagade aflägsnad ifrån sessionsrummet under brottets behandling och infinne sig på kallelse, antingen för att försvara sig, eller att afhöra domen.

§ 4. Under tidningars uppläsande äfvensom under discussion af ämnen, som böra förblifva inom civitas, må inga personer utom civitas hafva tillträde till sessionsrummet. F: d: cives, som valedicerat gymnasiet året förut, vare härifrån undantagne, utom då brottmål undersökas och behandlas.

Förslagsvis må några straff, dem konventet kan tillämpa, uppräknas:

- a). lindrigare eller strängare tilltal af ordförande å konventets vägnar mellan fyra ögon eller inför konventet.
- b). förlust af rösträttighet.
- c). förbud för den skyldige att å konventet sig infinna.
- d). exkommunikation för längre eller kortare, bestämd eller obestämd tid.
- e). exkommunikation från umgänge med skyldighet att sig på konventet infinna (att tillämpas för stora absentier från konventet).
- f). exkommunikation för alltid.
- g). den groft brottsliges öfverlemnande åt rektor att bestraffas.

Den exkommunicerade vare förbjuden att söka umgänge eller ens tala med sina kamrater i annat än hvad för hans studier nödigast är; samma förbud gälle om kamraterna med afseende å honom, så framt de ej hans lott dela vilja. Om flere äro exkommunicerade, få ejheller de med hvarandra sig meddela, vid äfventyr att exkommunikationstiden förlänges. Dessutom få ej exkom. på konv. sig infinna eller i förhandlingar deltaga, ejheller af civitas' bibliothek sig betjena.

Växjö.

Växjö stifts- och gymnasiebibliotek Ms 8°: 114. Avskrift.
Stadgar för Vexjö Gymnasii-förening.

Inledning.

De tre öfversta klasserna af hvart och ett af Sveriges fullständigare läroverk hafva af ålder utgjort en under benämningen Gymnasium, från den öfriga skolan afsöndrad, serskilda fri- och rättigheter medgifven afdelning. Genom senaste kongl. skolstadga hafva emellertid Gymnasium och skolan blifvit förenade under gemensamma lagar och med det gemensamma namnet Högre Elementarläroverk. Detta oaktadt hafva flera af rikets Gymnasier hittills lyckats bibehålla ej blott det gamla namnet, utan äfven den enighet och samdrägt, som varit rådande de serskilda afdelningarne emellan och som förenade dem till ett litet, men fast brödräfbund. De trenne öfversta afdelningarne af Vexjö Högre Elementarläroverk skatta sig lyckliga att ännu utgöra ett sådant Gymnasium. De skatta sig lyckliga, emedan idén af ett sådant Gymnasium såsom en förmedlande länk mellan akademien och skolan, utgörande ett litet samhälle för sig, är stor och god. Visas skall af följande rader både huru ett Gymnasium bildar ett samhälle och huru stora förmåner ett sådant samhälle bör bereda sina individer. —

Gymnasii medlemmar befinna sig alla vid den ålder, då redan många frukter blifvit plockade på kunskapens träd, redan mången dyrköpt erfarenhet förvärfvad på samma gång som dock det ungdomsfriska blodet ej stelnat vid beröringen af omsorgernas iskalla vindar och som hjertat genom bäfvadt af ljufva, ej förut anade känslor, ännu klappar varmt för allt ädelt och skönt. Vid denna ålder torde man redan vuxit ur den tvångströja, som nödvändigt måste påläggas de lägre afdelningarnes, barnskorna ännu trampande alumner. Vid denna ålder börjar man rätt fatta, att det gifves ett mäktigt band, som heter vänskap, människors hjertan emellan. Detta vänskapsband kan redan vara gammalt, men dess sanna värde inser man måhända ej förr, än man hunnit den mognad i ålder och insigt, som är erforderlig för uppflyttningen till Gymnasium. Då förenar detta band de skilda intressena och sammanhåller de spridda län-

karne i Gymnasii kedja och föder enigheten. Enighetens uttryck är kamratandan. Är kamratandan god, och hon måste vara det, då hon är bygd på den sanna vänskapens grund, tvingar hon individen att medvetet eller omedvetet utveckla och förädla sig i samma mån som hon gifver honom tillfälle att ådagalägga sjelfständighet så i åsigtter som handlingssätt. Hon afnöter genom det förtroliga umgänget kantigheterna, orimligheterna, fe-len i de enskilda karaktererna, och der de visa sig oemottagliga för de förädlande intryckena, på intet sätt låta sig ombildas och genom sin motsträfvighet förhindra de öfriga medlemmarnes fria utveckling, der eger hon magt att sönderspränga kedjan för att ur densamma utesluta de länkar, som vanpryda henne och att sedan åter sammanknyta henne till ett skönt, harmoniskt helt. Med ett ord, kamratandan bildar af Gymnasium ett samhälle, ett litet, men lyckligt samhälle, der hvarje individ i och för sig utgör en betydande länk i den trånga men fasta kedjan och der alla länkarne gifva henne en sjelfständig, karakteristisk prägel. För att detta skall ega rum, har redan ett oeftergifligt vilkor blifvit nämndt — en viss Gymnasii medlemmar förlänad frihet. Den frihet, Gymnasii medlemmar sedan decennier egt, är visserligen ej betydlig; för hvarje gymnast är den dock dyrbar, dels af förut anförda, viktiga skäl, dels äfven af den orsaken, att friheten, väl begagnad, är det dyrbaraste af alla jordiska ting, en människa kan ega. För att friheten skall kunna väl begagnas, måste den vara bunden genom lagar och begränsad inom ett visst område. Öfverskrides detta, kommer man in på sjelfsvåldets gebit, och sjelfsvåld, en afart af friheten, är vida förderfligare än frihetens motsats — slafveriet. Gymnasii frihet bindes dels genom lagar, af öfverheten stiftade, dels genom stadgar, som af Gymnasii egna medlemmar blifvit upprättade. De förra åsyfta hufvudsakligen Gymnasistens förhållande vid läroanstalten och till dess styresman och lärare. Dessa stadgar måste naturligtvis till sjelfva sitt innehåll och sin andemening ovilkorligen åtlydas. Är läroverkets Rektor en fördomsfri vän af ungdomen, torde han säkerligen inse, att vid den ålder, Gymnasii alla medlemmar befinna sig, en väl begagnad frihet är af utomordentligt större värde än en tvungen laglydnad och oändligt mycket mera bidrager till vinnandet af det mål, som är gemensamt för ungdomen och

ungdomens vänner, bland hvilka Rektor och lärare väl i främsta rummet borde ställa sig och medverka till den enskildes och derigenom till hela samhällets fria harmoniska utveckling.

I det föregående har blifvit taladt om de af öfverheten stiftade lagarne, och det har blifvit visadt, att genom dem Gymnasii frihet i viss mån måste bindas. Nu återstår att nämna något om sjelfva denna inlednings föremål: de af Gymnasii egna medlemmar stiftade lagar, hvilka åsyfta att bereda ordning vid handläggandet af Gymnasii angelägenheter, att förekomma tvister inom Gymnasium och dymedelst befästa Gymnasii anseende ibland dess egna medlemmar såväl som utom detsamma. Dessa stadgar hafva aldrig tillförene blifvit upptecknade. Traditionsvis hafva de fortplantat sig från den ena generationen till den andra. Naturligtvis måste de under tidernas lopp förlora mycket af sin ursprungliga helgd och betydelse. Fördenskull väcktes på en Gymnasii allmänna sammankomst vårterminen 1865 förslag om samlandet af de fragmentariska stadgarna och desammas skriftliga affattande. Med bifall helsadt, föranledde detta förslag bildandet af en lagkommité, bestående af från Öfverringen: S. J. Linnell, H. Sandberg och O. G. Palmund; från Mellanringen: G. Andersson, M. Fleetwood och C. Bäckström; från Nederringen: J. A. Lengqvist, P. J. Isberg och G. F. Ljungqvist, samt dessutom en från Öfverringen vald ordförande: J. Strandmark.

Frukten af denna kommittés verksamhet är den på följande blad skrifna urkund. Med högst få undantag äro alla i densamma influetna stadgar gamla och Gymnasii medlemmar väl bekanta. Några af tidsandan fordrade och efter densamma lämpade nya §§ innehåller ock denna urkund. I allmänhet har man för att förebygga oordning och tvistigheter sökt att uttömma sitt ämne och göra stadgandena angående ordnandet af Gymnasii angelägenheter samt skyldigheter och rättigheter så klara och otvetydiga som möjligt. Beträffande skyldigheter, har naturligtvis en Gymnasist många sådana både mot samhället, läroverket och kamraterna, de der icke kunnat framställas under lagbudets strängt markerade prägel. Utan att hvarken erinra om en högre lags bud, hvilkas uppfyllelse är vishetens begynnelse, eller om stadgar af mensklig ordning förestafvade, har

man här uti en kortfattad öfversigt af de följande kapitlen lemnat rum för några föreskrifter rörande speciellare fall — föreskrifter, på hvilkas åtlydande Gymnasii anseende till väsentlig del beror. —

De tre första kapitlen behandla Öfverringen, Mellanringen och Translaten; och har hvarje afdelning fått sig tillagda vissa rättigheter och mot dem svarande skyldigheter. Ej bör det förundra någon eller förefalla någon obilligt, att Öfverringen erhållit det största, Translaten det minsta antalet af rättigheter. I alla tider har förhållandet så varit. I intet samhälle, ej ens i den friaste republik kan en fullkomlig jemlikhet ega rum. Der den funnits, har den förorsakat statens undergång. Billigt är väl ock, att de, som under en längre tid varit samhällets medlemmar och således blifvit införlifvade med detsamma institutioner, iklädas en högre magt än de yngre och oerfarnare, som helt nyss fått plats i samhället. Föröfrigt må erinras derom, att Öfverringen har det största antalet skyldigheter, Translaten det minsta, och äfven om det kända förhållandet, att dugligheten och förmågan, ehvar den än finnes, alltid eger inflytande och kan således äfven på Gymnasii lägsta trappsteg göra sin magt gällande. Mellanringen och Translaten böra minnas, att de en gång skola träda på Öfverringens plats, böra inse det svåra i dennas ställning och därför genom noggrant iakttagande af lagarne blifva Öfverringens trogne medhjelpare i nitisk verksamhet för att Gymnasium med anseende och framgång må närma sig sitt mål. Ett nödvändigt vilkor härför är, att allt lätt-sinne, i sig sjelf föraktligt, bannlyses icke blott från Gymnasii allmänna sammankomster, utan ock ifrån lärosalarna och allmänna umgängeslivet. Lättsinnet omöjliggör vänskapen och föder likgiltigheten. På Gymnasii allmänna sammankomster bör allvar och ordning herska. För beslut fordras skäl. Inga obehänsamer må begås. Dessa sammankomster eller concilier böra hållas i särskild, dertill afsedd lokal. För ordningens vidmagthållande böra serskilda regler utfärdas och finnas tillgängliga.

Beträffande umgänget medlemmarne af Gymnasium sins emellan torde inga föreskrifter vara behöfliga. I de allra flesta fall eger väl det lyckliga förhållandet rum, att de, som på Gymna-

sium äro kamrater, redan från barndomen äro i lust och nöd bepröfvade vänner, och i förhållandet till en vän följer man ju endast hjertats bud. De kamrater, som icke genom den intimare vänskapens band äro förenade, böra i följd af kamratandans fordringar med aktning och förtroende bemöta hvarandra. Derest tilläfventyrs någon Gymnasii medlem genom sitt uppförande beröfvat sig alla anspråk på aktning, kan han ej anses såsom kamrat, och huru en sådan skall behandlas, derom lemna nedanstående lagar föreskrifter. —

Uti umgänget med utom Gymnasium varande personer eger hvar och en sin frihet. En Gymnasist måste det dock både för hans eget och kamraternas anseendes skull ligga om hjertat, att han, föröfrigt utan afseende på samhällsställning, till sitt sällskap väljer endast välkända personer samt sådana, hvilkas yrke och sysselsättning ej alltför litet öfverensstämmer med hans egen.

Hvarje gymnasist måste i öfrigt åtvarnas för att besinningslöst öfverlemna sig åt det under namn af spel välbekanta tidsfördrif, hvilket, derest det alltför ofta eger rum om penningar eller deras värde, måste för en gymnasist anses vanhederligt. Om gymnasist besöker allmänna spelklubbar eller enskilda sådana inom Gymnasium bildas, bör detta ovilkorligen å Gymnasii sammankomst bestraffas. Beträffande kapitlet om sång, må erinras derom, att det bör ligga hvarje gymnasist om hjertat, att såvidt möjligt är uppdrifva den samma såsom dels varande ett medel till mycket nöje för Gymnasi egna medlemmar, dels betydligt bidragande att höja Gymnasii anseende utom detsamma. Föröfrigt må allt bestämmande med afseende på sången öfverlemnas åt de Gymnasiemedlemmar, som tillhöra sång- eller musik-föreningen. —

Den gymnasist, som vägrar att underkasta sig de i kapitlet om straff stadgade föreskrifter, ställer sig derigenom utom Gymnasium och kan följaktligen ej längre anses såsom kamrat. —

Rörande de öfriga kapitlen är intet att tillägga. Återstår nu blott att gifva en för Gymnasium vigtig föreskrift, den om tystnad. Ehuru Gymnasii angelägenheter hvarken äro eller få vara af den beskaffenheten, att de behöfva döljas för någon, bör det likväl anses opassande för en gymnasist att yppa dem

för personer, som med Gymnasium och dess angelägenheter icke hafva något att skaffa. I följd häraf åläggas Gymnasii medlemmar den strängaste tystlåtenhet med afseende på allt, som rör Gymnasium eller på dess sammankomster afhandlas. Rektor må dock, ifall han så fordrar, om Gymnasii angelägenheter erhålla kännedom.

Uppgiften med denna Inledning torde nu vara löst. På följande blad stå Gymnasii stadgar skrifna. De skola säkerligen under kommande tider befrämja Gymnasii fortfarande bestånd och anseende, och så mycket som möjligt är, närma det samma till idealet af ett starkt och enigt Gymnasium. Otvifvelaktigt skola de ock bidraga till att hos kommande generationer i ett tacksamt minne bevara den Rektor, som år 1864—1865 lefde och lärde vid Vexjö Gymnasium och, nitälskande för detsamma sanna väl, föranstaltade sammanskrifvandet af denna urkund, som på allmän sammankomst af hela Vexjö Gymnasium antogs och stadfästades den 30 Maj 1865.

Kap. I. Öfverringen.

§ 1. Öfverringen ege högsta ledningen af Gymnasii angelägenheter.

§ 2. Vid mål som angå Gymnasium i gemen, vare Öfverringen skyldig att detsamma representera och dess talan föra.

§ 3. Öfverringen må genom utfärdadt cirkulär minst 2 gånger i månaden sammankalla Gymnasium.

§ 4. Till hvarje sammankomst utvälje Öfverringen någon af sina medlemmar till Ordförande för sammankomsten.

§ 5. Vid afgörandet af frågor, som angå Gymnasium gemensamt, förfoge Öfverringen öfver 60 röster.

§ 6. Hvar och en erlägge vid uppflyttningen till Öfverringen 50 öre till Biblioteket.

§ 7. Öfverringen utvälje inom sig trenne medlemmar till censorer, en till suppleant och en till kassör.

§ 8. Inom 8 dagar efter hvarje termins början må Öfverringen utlysa sammankomst.

§ 9. Gymnasii stadgar förvaras under terminen hos någon af Öfverringens censorer, och må de hos honom finnas tillgängliga för hvem af Gymnasii medlemmar, som dem önskar rådfråga.

Kap. II. Mellanringen.

§ 1. Vid Öfverringens möjliga påkommande förhinder företräde Mellanringen dess ställe.

§ 2. Vid afgörandet af frågor, som angå Gymnasium gemensamt, förfoge Mellanringen öfver 40 röster.

§ 3. Hvar och en erlägge vid uppflyttningen till Mellanringen 1 krona till Biblioteket.

§ 4. Mellanringen utvälje inom sig tvenne medlemmar till censorer, en till suppleant och en till kassör.

Kap. III. Translaten.

§ 1. Vid afgörandet af frågor, som angå Gymnasium gemensamt, förfoge hela Translaten öfver 20 röster.

§ 2. Hvar och en erlägge vid uppflyttningen till Translaten 1 krona 50 öre till Biblioteket. — Qvarsittare, inom hvilken afdelning af Gymnasium de än befinna sig, erlägge 50 öre till Bibliotekskassan.

§ 3. Translaten utvälje inom sig en medlem till censor, en till suppleant och en till kassör.

Kap. IV. Gymnasii kassor.

§ 1. Gymnasii tvänne kassor benämnas bibliotekskassan och extra utgiftskassan.

§ 2. Bibliotekskassan bildas genom de för hvarje Gymnasii medlem bestämda afgifter.

(se: Kap. I § 6, II: 3, III: 2)

§ 3. Bibliotekskassan användes endast till bildandet af ett Gymnasii enskilda bibliotek.

§ 4. Förvaltningen af denna kassa uppdrages åt bibliotekarien.

§ 5. Biblioteksafgiften upptages af kassören inom hvarje afdelning vid hvarje höst-termins början och lemnas till bibliotekarien inom 8 dagar efter skedd tillsägelse; föröfrigt gäller äfven här, hvad som i §§ 10 och 11 af detta kapitel omförmäles.

§ 6. Extra utgiftskassan bildas genom lika tillskott af Gymnasii alla medlemmar och till det belopp, som på allmän sammankomst beslutadt varder.

§ 7. Extra utgiftskassan användes till sådant, som genom allmänt beslut bestämmes.

§ 8. Kassörerna uppbäre hvar och en från sin afdelning afgifterna, öfver hvilka han före noggrann räkenskap i samma afdelnings kassabok.

§ 9. Vid upptagandet af afgifterna förfares sålunda, att kassören tillsäger tvänne gånger om afgiften och senaste tiden för dess erläggande, 1:sta gången 8 dagar, om så kan ske, eljest så tidigt som möjligt, och 2:dra gången 2 dagar före den utsatta betalningstiden.

§ 10. Efter den utsatta tidens förlopp vare kassörerna ej skyldiga att emottaga några afgifter, utan lemne blott till censorerna en förteckning på den eller de, som ännu restera.

§ 11. I Mellanringen och Translaten må befrielse från Gymnasii alla utgifter medgifvas åt en eller högst tvänne medlemmar i hvarje afdelning, hvilka af serdeles tvingande ekonomiska omständigheter desamma svårligen kunna erlægga, och må de, som önska en sådan befrielse, derom hänvända sig till censorerna, hvilka ega att deras begäran pröfva samt desamma medgifva eller afslå.

Kap. V. Biblioteket.

§ 1. Böckers inköpande och förvarande.

m o m. 1. Till biblioteket böra inköpas: 1:o) godkända in- och utländska författares bästa arbeten inom skönlitteraturens område; 2:o) vetenskapliga, synnerligen historiska verk; 3:o) utmärktare lexica. Skulle bibliotekskassan någon termin vara alltför obetydlig för att medgifva inköp af dyrbarare lexica, må

den valda inköpskommittén sjelf afgöra, huruvida sådana böra inköpas eller ej. Dock må lexica inköpas minst hvar 3:dje år.

m o m. 2. En kommité, bestående af 6 medlemmar, af hvilka hvarje afdelning inom sig utvalt 2:ne, bestämme, hvilka böcker, som böra inköpas. Dock hälle sig denna kommité inom de i mom. 1 stadgade gränser.

m o m. 3. Hvarje Gymnasiimedlem ege rättighet att sig af Gymnasii enskilda bibliotek begagna, såvida han ej af försumlighet eller likgiltighet underlåtit att biblioteksafgiften erlægga.

m o m. 4. Böcker skola inköpas för bibliotekets räkning vid höstterminens slut, men biblioteksafgifterna det oaktadt vid samma termins början uppbäras.

m o m. 5. Gymnasii stadgar skola under mellanterminen i biblioteket förvaras.

§ 2. Utlåning under terminen.

m o m. 1. Lexica må utlånas på 3 veckor; alla andra böcker på 14 dagar. Hvarje Gymnasii-medlem vare förpligtigad att vid hvarje års infallande afgangsskrifningar sitt lånta lexicon till biblioteket inlemna utan afseende på, huru vida utlåningstiden är tilländalupen eller icke.

m o m. 2. Låntagare får uttaga 3 band ur biblioteket i sender.

m o m. 3. Låntagare lemne vid lån af böcker till bibliotekarien ett med sin egenhändig underskrift försedt quitto; äfven ege hvarje låntagare rättighet att mot uppvisande af fullmagt för en annan kamrat uttaga böcker. Låntagare värde omsorgsfullt böckerna och vare ovilkorligen skyldig att, derest någon bok skadas eller förkommer, ersätta dess boklädspris, samt om boken vid inköpet är oinbunden, derjemte kostnaden för dess inbindning. Skulle boken ur bokhandeln vara utgången, ersätte han dess dubbla värde.

m o m. 4. Försummar låntagare de lånta böckerna inom utsatt tid inlemna, förverke han sin rätt att under 3 månader sig af bibliotekets böcker begagna; dock må han, om han så finner för godt, i dess ställe till bibliotekets kassa erlægga 25 öre för hvarje vecka, som öfverskrider den utsatta inlemnings-tiden.

§ 3. Utlåning under mellanterminen.

m o m. 1. De af Gymnasii medlemmar, som uppehålla sig i staden, ege att begagna sig af biblioteket under mellanterminen på samma villkor, som under terminen. De åter, som vistas på landet, hafva att iakttaga följande momenter:

m o m. 2. Landtbo ege rättighet att behålla till låns uttagna böcker under hela mellanterminen.

m o m. 3. Skulle landtbo pr posto önska ombyta böcker, må ombyte ske efter derom med bibliotekarien gjordt aftal och på låntagarens bekostnad.

m o m. 4. Landtbo må vid terminens slut med sig hemtaga flera band, och afgöre bibliotekarien, huru många band i detta fall åt en hvar låntagare må utlemnas; dock gälle § 2, mom. 2, tilldess biblioteket vuxit så, att stadgarne i detta afseende tillåta ändring. För öfrigt gäller äfven under mellanterminen hvad i § 2, mom. 3 och 4 stadgadt är.

§ 4. Bibliotekarien.

m o m. 1. Bibliotekarien väljes för år medelst röstning per capita på allmän sammankomst.

m o m. 2. Bibliotekarien åligge:

1:o) att genast låta inbinda alla vid inköpet oinbundna böcker; 2:o) att förse hvarje band med ett tryckt utdrag af § 2, mom 3 och 4; 3:o) att upprätta och hålla tillgänglig en katalog öfver böckerna och deras inköpspris; 4:o) att hålla biblioteket öppet på en af honom sjelf bestämd, hvar 8:nde dag.

m o m. 3. Skall den ordinarie bibliotekarien under mellanterminen lemna staden, må han sätta i sitt ställe en vice bibliotekarie för att under tiden på ord. bibliotekariens ansvar sköta hans tienst, och underrätte han derom på allmän sammankomst.

m o m. 4. Bibliotekarien vare förbunden att tillhandagå de landthor, som pr posto vilja begagna sig af biblioteket.

m o m. 5. Bibliotekarien vare befriad från Gymnasii alla utskylder.

m o m. 6. Bibliotekarien vare ovillkorligen skyldig att inhysa böckerna 8 dagar före den för bokutlåningen för mellantermin bestämda dagen.

m o m. 7. Bibliotekarien må icke utlåna några böcker, hvilkas band äro bristfälliga, utan åligge det honom att först ombesörja deras iståndsättande, då sådana påträffas.

m o m. 8. Bibliotekarien ege rättighet att sjelf utse en medhjelpare för att biträda vid biblioteket; dock vare bibliotekarien skyldig att ensam ansvara för detsamma.

Kap. VI. Sång.

(Utarbetadt (?) efter sångarnes eget förslag.)

§ 1. Om sång i allmänhet.

m o m. 1. All sång bör vara sådan, att den vittnar om sångarnes omsorg att upprätthålla Gymnasii och serskildt sångkörens eget anseende.

m o m. 2. Skral och oljud under hvilken förevändning som helst vare ovillkorligen förbjudna.

§ 2. Sång ute.

m o m. 1. Sång ute vare af 2 slag: Promenadsång och serenad. All annan sång hänföres under § 1, mom. 2.

m o m. 2. Serenader utföras af minst en enkel kvartett. Åran af serenad visas endast fullt värdiga personer samt en och samma ej för ofta.

Kap. VII. Redaktionen af Lyran.

§ 1. Till upprätthållande af Gymnasii tidning, Lyran, utses en redaktör och en deklamator.

§ 2. Redaktören är en Gymnasii embetsman, som väljes för termin. Vid valet rätte man sig efter pluralitetens önskan angående sättet för dess verkställande.

§ 3. Redaktören åligge att till hvarje sammankomst prestera ett någorlunda fullständigt nr af Lyran och detsamma till deklamatoren inlemna minst två timmar före sammankomstens öppnande.

§ 4. I tidningen införe redaktören endast sådana stycken, som han finner vara af god halt och som kunna roa och förnöja Gymnasii medlemmar. Låter han i tidningen intaga

något, som är kränkande för annan persons heder, åligge det censorerna att gifva honom en allvarsam varning att icke vidare göra sig skyldig till en dylik förseelse.

§ 5. Redaktören förvare de vid hvarje sammankomst upplästa styckena för att vid sin afgang dem till biblioteket öfverlemna.

§ 6. Deklamatörens åliggande vare endast att på hvarje sammankomst uppläsa det af redaktören utgifna och redigerade numret af Lyran, hvilket han vare skyldig att omedelbart derpå återlemna till redaktören.

§ 7. Deklamatören väljes för samma tid och på samma sätt som redaktören samt varde jemväl såsom en Gymnasii embetsman ansedd.

§ 8. Om de respektive valen af redaktör och deklamator falla på en och samma Gymnasii medlem, ege denne rättighet att båda embetena utöfva.

Kap. VIII. Val och röstning.

§ 1. Val.

m o m. 1. De väljande böra vid afgifvandet af sina röster endast fästa sig vid det allmännas fördel och ej låta sig ledas af subjektiva tycken för eller emot personer.

m o m. 2. Skulle så anses behöfligt, må en och samma person till två af Gymnasii embeten väljas.

m o m. 3. Om någon befinnes på ett eller annat sätt hafva obehörigen inverkat på valet, vare valet ogiltigt, och den eller de, som oredan förorsakat, vare såväl valbarhet som röst-rättighet för denna gång förlustige.

m o m. 4. Dessa trenne föregående momenter böra uppläsas strax innan hvarje val företages.

§ 2. Röstning.

m o m. 1. I frågor af mindre vikt äfvensom i fråga om utgifter sker all röstning per capita.

m o m. 2. Då afdelningarne i frågor af större vikt skola afgifva sina röster, iakttages det olika antal röster, som medlemmarne af de olika afdelningarna ega.

(Se: kap I: § 5, II: § 2, III: § 1.)

m o m. 3. I alla frågor, som angå Gymnasium i gemen, ege ordföranden utslagsröst, men vid förefallande val skilje lott emellan lika röster.

m o m. 4. Vid val till ett Gymnasii embete erfordras minst $\frac{2}{3}$ (två tredjedelar), af de afgifna rösterna. Skulle ej några erhållit detta eller högre antal röster, företages omröstning på de två, som fått det högsta röst-antalet.

Kap. IX. Censorer.

§ 1. Censorer och censorssuppleanter väljas på förut stadgad sätt för termin. Censors-suppleanten ersätte i allt censorn, då denne är hindrad att sin befattning utöfva. Ingen censor får före terminens slut det honom anförtrodda embetet sig afsäga.

§ 2. Censorerna åligge att tillse, det Gymnasii stadgar noggrant efterlefas, att vaka öfver kamraternas uppförande, att för detta ändamål utfärda behöfliga föreskrifter och förbud.

§ 3. Censorerna handla alltid gemensamt och all röstning dem emellan sker per capita.

§ 4. All anklagelse väckes inför censorerna, och vare det deras skyldighet att målet genast upptaga och att genom så noggrann granskning som möjligt utröna, huruvida den anklagade är skyldig eller ej.

§ 5. Skulle ett mål föreligga censorerna till pröfning, sedan de offentliga läsningarna blifvit avslutade utan terminsafslutning i behörig ordning egt rum, må detta uppskjutas till följande termin, och då af de nyvalde censorerna handläggas.

§ 6. Befinnes den anklagade skyldig, dömes han af censorerna efter samvete och lag; och vare han ovilkorligen skyldig att emottaga det straff, som censorerna honom ålägga.

§ 7. Kallas någon inför censorerna, vare han pliktig att infinna sig och att icke genom ett förfallolöst uteblifvande eller ett för öfrigt oskickligt uppförande mot censorerna ådraga sig ännu mera ansvar.

§ 8. Vad från censorerna till Gymnasii öfriga medlemmar må icke ega rum, ty då censorerna äro pliktiga att tolka lagen efter samvete, kunna de ej heller för sina domar åtalas

utom i det fall, att de ådömt andra straff än dem, som lagarne föreskrifva. Huru i sådant fall förfares, derom lemna nästföljande § föreskrift.

§ 9. Anklagas en censor för att hafva på ett eller annat sätt förbrutit sig, åligge det de öfriga censorerna att genast tillkalla censors-suppleanten inom den anklagades afdelning, utan att likväl anklagelsens beskaffenhet vare sig af censorerna eller af anklagaren omnämnas, och ege det sålunda kompletterade censorsantalet att döma i ifrågavarande sak. Om så inträffar, att flere eller möjligtvis alla af censorerna anklagats, så inträde, såsom förut stadgat är, censorsuppleanterna i deras ställe, och anställas derefter val inom de skilda klasserna för att, i den mon saken kräfvat, genom utseende af vice censorer fylla de obesatta platserna i Censorsringen.

§ 10. Förklaras den anklagade censorn skyldig, förlöre han sin valbarhet till censorsembetet antingen för en viss af de öfriga censorerna bestämd tid eller om förseelsen är af svårare beskaffenhet, för alltid. Frikännes han åter, må han återtaga sin förra befattning; dessförinnan må likväl censorerna afgöra, huruvida icke anklagaren för sina ogrundade och för censorerna förnärmande påståenden må emottaga en enskild tillrättavisning.

§ 11. Censorerna skola vid hvarje bibliotekaries afgang biblioteket inventera, och derjemte, när så fordras, samt vid hvarje termins slut kassaböckerna granska.

§ 12. Då biblioteket blifvit granskadt af en censor, som hvarken får vara vice eller ordinarie bibliotekarie, upplyse denne censor på följande sammankomst, huruvida några böcker saknats och i så fall hvilka.

Skulle en bok, som förkommit, vara i bokhandeln utgången, och hon i följd deraf i katalogen måste utstrykas, må detta ske af den reviderande censorn, och vidfoge denne sitt namn.

Kap. X. Straff.

§ 1. Har någon Gymnasiimedlem gjort sig skyldig till straff, bestraffas han efter följande olika bestraffningsgrader:

- 1:o) Enskild tillrättavisning.
- 2:o) Offentlig tillrättavisning.

3:o) Uteslutning på längre eller kortare tid från kamratskapet.

§ 2. Den enskilda tillrättavisningen erhåller den felande inför Censorerna af en dertill af dem utsedd medlem, hvilken härvid bör ihågkomma, att det är till en kamrat han talar, hvarför tillrättavisningen bör ske på ett humant och broderligt sätt, likväl ej så, att stadgarnes anseende i någon mån kunde lida. Hvad denna tillrättavisning angår, böra censorerna iakttaga sträng tystlåtenhet.

§ 3. Den offentliga tillrättavisningen meddelas en felande af en bland censorerna på allmän sammankomst på det sätt, att den eller de stadganden, mot hvilka han felat, för honom uppläsas, hvarefter han uppmanas att icke vidare låta något brott hvarken mot dessa eller de öfriga stadgarne komma sig till last. — Vid den offentliga tillrättavisningen erinras om hvad i § 2 blifvit nämnt om varningens beskaffenhet.

§ 4. Uteslutning från Gymnasium måste beslutas å allmän sammankomst.

§ 5. Har uteslutning å längre eller kortare tid blifvit af censorerna ifrågasatt, sammankalle Öfverringen Gymnasium till sammankomst, hvarefter Ordföranden meddelar den skyldige Gymnasii beslut och grunderna till detsamma.

§ 6. Har någon af Gymnasii medlemmar förolämpat en annan, vare han ovilkorligen skyldig att lemna den förolämpade den upprättelse, Censorerna föreskrifva.

Kap. XI. Förändring af stadgar.

§ 1. I stadgarne få inga andra förändringar göras än de, som blifvit föreslagna en sammankomst förut och som derefter å två på hvarandra följande sammankomster genom röstpluralitet gillats. Naturligtvis röstas härvid efter den för hvarje afdelning bestämda röstskalan.

§ 2. Hvarje på Gymnasium lagenligt fattadt beslut bör genast i lagboken inskrifvas af Ordföranden på den sammankomst, på hvilken beslutet för andra gången stadfästades.

Kap. XII. Allmänna skyldigheter och sammankomster.

§ 1. Hvarje Gymnasii-medlem ålägges den strängaste tystlåtenhet angående Gymnasii angelägenheter. Den minsta förseelse häremot straffas ovilkorligen med andra eller tredje bestraffningsgraden och erinras härvid, att icke blott den, som med vett och vilja häremot bryter, varder för skyldig ansedd, utan äfven den, som i obehörig persons närvaro väljer Gymnasii angelägenheter till samtalsämne eller på annat sätt förorsakar deras utspidande.

Det enda undantag härifrån vare att, om Rektor skulle fordra att om Gymnasii angelägenheter erhålla kännedom, detta må honom icke förvägras.

§ 2. Vid hvarje af Öfverringen utlyst sammankomst infinne sig mangrant alla Gymnasii medlemmar på utsatt tid; och får den frånvarande åtnöja sig med de närvarandes beslut.

§ 3. Har någon en giltig orsak att derifrån uteblifva, anmåde han sådant för någon af Censorerna.

§ 4. Hvar och en, som för en stund lemnar sammankomsten, underrätte derom Ordföranden; äfven anmåde han sin återkomst. Försummar han detta, varder han såsom frånvarande ansedd. Vill någon för alltid lemna sammankomsten, uppgifve han för ordföranden skälet dertill, hvilket denne ege rättighet att pröfva.

§ 5. Den eller de, som under uppropet eller vid Ordförandes derefter gjorda förfrågan, huruvida någon efter det samma anländt, utan laga förfall äro frånvarande, hafva förverkat sin rätt att på ifrågavarande sammankomst sin talan föra.

§ 6. Försummar gymnasist utan laga förfall under en termin två af Gymnasii sammankomster, erhålle han af censorerna enskild varning; försummar han det oakadt ytterligare en, gör han sig skyldig till offentligt tilltal. Efter förfallolöst uteblifvande från fyra af Gymnasii sammankomster under en termin, hemställe censorerna till kamraterna å offentlig sammankomst, huruvida han ej bör från Gymnasium uteslutas.

§ 7. Hvarje sammankomst öppnas af Ordföranden 10 minuter efter den i circuläret utsatta tiden.

§ 8. Vid Gymnasii sammankomster iakttaga hvar och en den strängaste ordning.

§ 9. Har någon något att andraga, begäre han då af Ordföranden ordet.

§ 10. Den, som på ett eller annat sätt förhindrar någon af Gymnasii medlemmar att på sammankomsten yttra sin fulla mening, förlöre sjelf all talan under denna sammankomst.

§ 11. Vid hvarje sammankomst föres protokoll, der i korthet upptecknas Gymnasii öfverläggningar och beslut.

§ 12. Ingen reservation mot Gymnasii beslut får ega rum.

§ 13. Beslut fattade å Gymnasii sammankomster ege lika gällande kraft som Gymnasii lagar.

§ 14. De Gymnasister, hvilka för en termin ej gå i skolan, men hvilkas namn stå upptagna i katalogen för ifrågavarande termin, må vara berättigade såväl att bevista sammankomsterna som ock att rösta och låna böcker; men de skola derjemte vara förpligtigade att ställa sig Gymnasii lagar till noggrann efterrättelse samt för öfrigt erlægga alla de »onera», som på deras del rättvisligen kunna falla.

Kap. XIII. Ordföranden.

§ 1. Ordföranden väljes af Öfverringen (Se: kap. I: § 4.)

§ 2. Ordföranden begäre Rektors tillåtelse för sammankomsts hållande och underrätte derom alla Gymnasii afdelningar; eljes vare sammankomsten olaglig. Huruvida sammankomsten blifvit i laga ordning utlyst, tillfråge Ordföranden kamraterna vid hvarje sammankomsts början.

§ 3. Ordföranden tillkomme att öppna sammankomsten såsom ofvan stadgadt är (Se kap. XIII, § 2), att vid dess början efterse, om alla Gymnasii medlemmar äro närvarande; att justera det förda protokollet samt leda öfverläggningarne.

(Se kap. 8, § 2. mom. 3.)

§ 4. För bibehållandet af ordning ege han rätt att vid förefallande behof anbefalla tystnad samt, om så skulle behöfvas, straffa störaren af allmänna ordningen med all talans förlust under denna sammankomst.

§ 5. Vid större oordningar vare utvisning från Gymnasii sammankomst tillåten,

§ 6. Vid hvarje termins första sammankomst uppläse Ordföranden Gymnasii stadgar, och vid vårterminens slut strax efter dimissionen gifve han de uppflyttade Translaterarna å allmän sammankomst del af desamma, tillfråge dem, om de vilja förbinda sig att dessa stadgar hålla.

Verba formalia må vara följande:

»Viljen I vid eder heder lofva, att dessa stadgar under hela eder Gymnasii-tid noggrant efterlefva, edert uppförande efter dem rätta samt deras bestånd skydda?»

(Sedan hvar och en för sig afgifvit det äskade löftet och sedan den, som möjligen skulle neka, blifvit afvisad, fortfare ordföranden):

»Då I nu detta lofvat, så varden I härmed upptagne bland Gymnasii medlemmar och af oss ansedde såsom bröder och kamrater!»

Juni 1884.

Så långt stadgarna. Bland tre i det följande i det lilla häftet avskrivna protokollsutdrag må här återges det första samt rubriken.

Några protokoller och protokollsutdrag från forna Gymnasii-sammankomster.

»Protokoll, hållet vid Vexjö Gymnasii allm. sammankomst den 6 och 7 April 1872.

Innan man öfvergår till protokollering af nedanstående Gymnasii-beslut, torde det vara lämpligt att nämna något om orsaken till dess tillkomst.

Den 27 Mars 1872 tillsade Rektor Gymnasisterna att kvarstanna efter morgonbönens slut. Skälet härtill var, att han påträffat Gymnasisterna samlade på Skärftet, dit de, inbjudna af några kamrater, som ville roa dem med en teater-tillställning, samtligen begifvit sig. Enär han — utan att lyssna till den försäkran, man gifvit honom, att detta nöje ej var något Gymnasii-beslut — sade sig i denna tillställning hafva funnit bekräftelse på Läroverks-Kollegii uttalade åsigt, att Gymnasii-föreningen vore något, som på flit och sedlighet invercade skadligt, förklarade han vår förening för olaglig samt upphäfde det åt oss den 25 Oktober 1871 förnyade löfte att upplåta ett af Läroverksrummen för våra sammankomsters hållande. Enligt våra

lagar hade det då varit i sin ordning att hyra annan lokal och der fortsätta att hålla gemensamma sammankomster. Som emellertid Rektor vid ofvan nämnda tillfälle äfven förklarade, det gällande lag och rätt bemyndigade honom att medelst polismakt skingra hvarje sådan allmän sammankomst, ansågs öfverskridande af denna vår lagparagraf vara enligt med Gymnasii väl, helst man så mycket mindre kunde vänta någon ändring i Rektors beslut, som han uttryckligen vägrade att emottaga någon förklaring å vår sida, som kunde upplysa honom om sanna och verkliga förhållandet. Enär påskferierna togo sin början redan samma dag klockan 2 och således en stor del af Gymnasii alumner lemnade staden, kunde ej någon gemensam öfverläggning om vårt ve och väl ske förr än efter dessas slut. Under nämnde loftid hade emellertid Censorerna, genomträngda af ifver att bevara Gymnasii-föreningen, åtagit sig omsorgen om vår vacklande ställning. Öfvertygade om, att den gemensamma faran skulle lifva alla Gymnasisterna för ett enigt och gemensamt försvar, ansågo de det ej farligt för Vexjö Gymnasii bibehållande såsom ett helt att för sammankomsternas hållande tills vidare dela detsamma i flere afdelningar, och det är detta deras förslag, som, diskuteradt och med tacksamhet emottaget, nu är i ordning att protokolleras.

§ 1. Gymnasium delas tills vidare för sammankomsters hållande i åtta kretsar så, att i hvarje krets hvardera af Gymnasii tre afdelningar representeras.

§ 2. Ordförandeskapet går i tur mellan sjunde öfra klassens medlemmar inom hvarje krets¹⁾.

¹⁾ En klagoskrivelse öfver penalismen från tio Cives Circuli Gymnasii Inferioris ^{21/10} 1789 är avtryckt i *Hall Valda* aktst. s. 215—216; *S. Ödmann* Hägkomster. Om penalismen i Växjö jfr *J. M. Lindblad* i *Evang. kalender* 1856; *J. Sundblad* Gammaldags seder; *Ad. Reuterswärd* Minnen; *G. A. Aldén* Hemma; *C. J. Krusell* Consilia (i Växjö stifts hembygdskalender 1911, 1912) och *L. Larsson* m. fl. Minnen från Växjö läroverk. Ovan avtryckta stadga finns i en annan avskrift i nämnde Komminister Krusells sterbhus (Jularegården, Hjortsberga); en redaktion från 1880-talet hos Intendenten Kapten Knut Reuterswärd, Stockholm, vilken försett sin avskrift bland annat med den försättsplansch, som är reproducerad i föreliggande volym.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Gävle. a) Gymnasiekollegiet 1734—1742	3
b) Skildring rörande tiden 1808—1825 av F.	6
Kalmar. Gymnasiekollegiet 1753	15
Skara. a) Gyllenhaal: Tjänarebestyr och omkostnader c:a 1764	19
b) Trivialskollegiet 1830—1856.....	20
Västerås. a) "Skrapa" vid förbrödringsakt (c:a 1820?)	25
b) Konsist.-not. Sjöqvists anteckningar (1820-talet)	26
Härnösand. Gymnasii lärarekollegium 1825—1845	30
Strängnäs. Stadga 1834 och tidigare	42
Karlstad. a) Gymnasiiförbundets stadgor 1837—1850	44
b) " " protokoll (1837) 1840—1862	56
Stockholm. Skildringar av Claës Lundin från 1840—1841.....	111
Vasa. a) Skildring från 1830—1850 av L. L. Laurén	113
b) Statuter 1864	114
Växjö. a) Stadga 1865	125
b) Protokoll ⁶ — ⁷ / ₄ 1872.....	142

Illustrationer.

- 1) Dürer: Skolmästaren
- 2) Skolinteriör 1592
- 3) "Consilium" i Gävle
- 4) Titelsida till Växjö gymnasiststadga, tecknad av numera Intendenten Knut Reuterswärd, Stockholm.

